

Koncept geobaštine u nastavi geografije

Sebić, Dana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:029608>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Dana Sebić

Koncept geobaštine u nastavi geografije

Diplomski rad

**Zagreb
2020.**

Dana Sebić

Koncept geobaštine u nastavi geografije

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistre edukacije geografije i povijesti

**Zagreb
2020.**

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc. Ružice Vuk i prof. dr. sc. Nenada Buzjaka

Sveučilište u Zagrebu
 Prirodoslovno-matematički fakultet
 Geografski odsjek

Diplomski rad

Koncept geobaštine u nastavi geografije

Dana Sebić

Izvadak: Geobaštinu čine lokaliteti i stijene, minerali i fosili, geološki procesi i geomorfološki oblici te tla, važni za razumijevanje Zemljine prošlosti. Također, geobaština i georaznolikost posjeduju stvarnu, estetsku, kulturnu, obrazovnu, znanstvenu, funkcionalnu i ekonomsku vrijednost. Ciljevi ovoga rada jesu prikazati povijesni razvoj te zakonodavni i institucionalni okvir zaštite geobaštine. Također, rad obuhvaća usporednu analizu zastupljenosti koncepta geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije u Hrvatskoj, Sloveniji i Australiji. Cilj rada jest i istraživanje iskustava i stavova nastavnika geografije o konceptu geobaštine, kao i istraživanje razumijevanja koncepta geobaštine i stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* te studenata diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *nastavnički*. Temeljem analize izvora i literature, u sklopu rada kreiran je prijedlog trodnevne terenske nastave na prostoru geoparka Viški arhipelag, sa svrhom predstavljanja mogućnosti za razvoj koncepta geobaštine primjenom terenske nastave kao strategije učenja i poučavanja.

61 stranica, 24 grafičkih priloga, 6 tablica, 34 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: geobaština, georaznolikost, nastava geografije, kurikulum

Voditelji: doc. dr. sc. Ružica Vuk
 prof. dr. sc. Nenad Buzjak

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Ružica Vuk
 prof. dr. sc. Nenad Buzjak
 doc. dr. sc. Dubravka Spevec

Tema prihvaćena: 16. 1. 2020.

Rad prihvaćen: 2. 7. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

The concept of geoheritage in teaching Geography

Dana Sebić

Abstract: Geoheritage consists of localities and rocks, minerals and fossils, geological processes, geomorphological forms and soils, important for understanding the Earth's past. Also, geoheritage and geodiversity possess real, aesthetic, cultural, educational, scientific, functional and economic value. Goal of this thesis is to present the historical development and the legislative and institutional framework for the protection of geoheritage. Furthermore, this thesis includes a comparative analysis of the representation of the concept of geoheritage in documents for teaching Geography in Croatia, Slovenia and Australia. Moreover, purpose of this thesis is to research the experiences and attitudes of geography teachers about the concept of geoheritage, as well as to research understanding the concept of geoheritage and attitudes about geoheritage of students of integrated undergraduate and graduate university study in *Geography and History; course: education* and students of the graduate university study in *Geography; course: education*. Based on the analysis of sources and literature, as part of this thesis, a proposal for a three-day fieldwork in the area of the Vis Archipelago Geopark was created, with the purpose of presenting the possibility of teaching the concept of geoheritage by field teaching.

61 pages, 24 figures, 6 tables, 34 references; original in Croatian

Keywords: geoheritage, geodiversity, teaching Geography, curriculum

Supervisors: Ružica Vuk, PhD, Assistant Professor

Nenad Buzjak, PhD, Full Professor

Reviewers: Ružica Vuk, PhD, Assistant Professor

Nenad Buzjak, PhD, Full Professor

Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 16/01/2020

Thesis accepted: 02/07/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Pregled dosadašnjih istraživanja	3
3. Pregled povijesnog razvoja zaštite geobaštine	8
4. Zakonodavni i institucionalni okvir zaštite geobaštine	9
5. Koncept geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije	10
6. Metodologija anketnih ispitivanja	14
7. Iskustva u nastavi i stavovi nastavnika geografije o baštini i geobaštini	16
7. 1. Osnovna obilježja ispitanika	16
7. 2. Iskustva u nastavi	17
7. 3. Stavovi o baštini	25
7. 4. Stavovi o geobaštini	33
8. Razumijevanje koncepta geobaštine i stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest; smjer: nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija; smjer: nastavnički</i>	43
8. 1. Osnovna obilježja ispitanika	43
8. 2. Razumijevanje koncepta geobaštine	44
8. 3. Stavovi o geobaštini	49
9. Prijedlog terenske nastave	56
10. Zaključak	57
Literatura	59
Izvori	60
Popis slika, tablica i priloga	VII
Prilozi	X
Prilog 1. Anketni upitnik za nastavnike	X
Prilog 2. Anketni upitnik za studente	XII
Prilog 3. Priprema za terensku nastavu	XIV
Prilog 4. Karta geostaze Komiža	XX
Prilog 5. Karta geostaze Biševo	XXI
Prilog 6. Karta geostaze Vis - Rukavac	XXII
Prilog 7. Radni listić	XXIII
Prilog 8. Rubrike za vrednovanje izlaganja	XXV
Prilog 9. Rubrike za vrednovanje intervjua	XXVI
Prilog 10. Rubrike za vrednovanje usporedne analize informacija	XXVII

Prilog 11. Rubrike za vrednovanje aktivnosti i argumentacije u raspravi i debati	XXIX
Prilog 12. Rubrike za vrednovanje izrade i prezentacije postera	XXX
Prilog 13. Upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima	XXXII
Prilog 14. Rubrike za vrednovanje prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima	XXXII

1. Uvod

Geobaštinu čine lokaliteti i stijene, minerali i fosili, geološki procesi i geomorfološki oblici te tla, koje karakterizira ključna uloga u razumijevanju Zemljine prošlosti. Navedeni su izuzetno važni za obrazovanje, znanost i kulturu, ali i turizam, odnosno ekonomiju (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017). Nadalje, geobaština obuhvaća geološke i geomorfološke strukture, intrinzične ili kulturne važnosti, koje služe za znanstvena istraživanja i poučavanje (Brocx i Semeniuk, 2007). Geobaština je važna za interpretaciju povijesti Zemlje i shvaćanje uloge čovjeka kao stanovnika ovog jedinstvenog planeta (Gray, 2019).

Ciljevi ovoga rada jesu prikazati povijesni razvoj i zakonodavni te institucionalni okvir zaštite geobaštine u Republici Hrvatskoj. Nadalje, rad obuhvaća analizu koncepta geobaštine i prikaz strukture koncepta geobaštine u kurikulumu za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj te usporednu analizu zastupljenosti koncepta geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije u Hrvatskoj, Sloveniji i Australiji.

Također, cilj rada je istraživanje iskustava i stavova nastavnika geografije o konceptu geobaštine, kao i istraživanje konceptualnog razumijevanja i stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* te studenata diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*. Nakon proučavanja odabrane literature i izvora, za potrebe ovoga rada postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Je li koncept geobaštine zastupljen u nastavi geografije u zadovoljavajućoj mjeri?
2. U kojoj je vrsti nastave koncept geobaštine najzastupljeniji?
3. Razlikuju li se iskustva u nastavi ovisno o spolu, godinama staža u nastavi, regionalnoj pripadnosti, zvanju i tipu škola u kojima ispitanici rade?
4. Jesu li stavovi nastavnika o baštini pretežno pozitivni ili negativni?
5. Razlikuju li se stavovi o baštini ovisno o spolu, godinama staža u nastavi, regionalnoj pripadnosti, zvanju i tipu škola u kojima ispitanici rade?
6. Jesu li stavovi nastavnika o geobaštini pretežno pozitivni ili negativni?
7. Razlikuju li se stavovi o geobaštini ovisno o spolu, godinama staža u nastavi, regionalnoj pripadnosti, zvanju i tipu škola u kojima ispitanici rade?
8. Kakva je razina razumijevanja koncepta geobaštine među studentima integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*?
9. Razlikuje li se razina razumijevanja koncepta geobaštine ovisno o spolu, studijskoj grupi i regionalnoj pripadnosti studenata?

10. Jesu li stavovi studenata o geobaštini pretežno pozitivni ili negativni?

11. Razlikuju li se stavovi o geobaštini ovisno o spolu, studijskoj grupi i regionalnoj pripadnosti studenata?

Iz istraživačkih pitanja proizlaze sljedeće hipoteze:

H1: Koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavi geografije.

H2: Iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini razlikuju se prema spolu, godinama staža u nastavi, tipu škola i regionalnoj pripadnosti škola.

H3: Studenti integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* kompetentni su za poučavanje koncepta baštine i geobaštine.

Istraživanje obuhvaća analizu i sintezu literature i izvora te opisivanje pristupa u istraživanju odgoja i obrazovanja. Također, provedena je analiza sadržaja kurikuluma za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, uz komparativnu analizu kurikuluma i nastavnog plana i programa te usporednu analizu zastupljenosti koncepta geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije u Hrvatskoj, Sloveniji i Australiji.

Nadalje, provedena su anketna ispitivanja na uzorku nastavnika geografije te na uzorku studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*. Anketna ispitivanja provedena su s ciljem utvrđivanja stupnja zastupljenosti koncepta geobaštine u nastavi geografije te radi analiziranja stavova nastavnika geografije o baštini i geobaštini, odnosno s ciljem utvrđivanja razine razumijevanja koncepta geobaštine i analiziranja stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*.

Temeljem analize izvora i literature, u sklopu rada kreiran je prijedlog trodnevne terenske nastave na prostoru geoparka Viški arhipelag, sa svrhom predstavljanja mogućnosti poučavanja koncepta geobaštine strategijom terenske nastave. Terenska nastava posvećena razvijanju koncepta geobaštine i razumijevanju važnosti očuvanja georaznolikosti usmjerena je i prema razvijanju koncepta održivosti, a navedeni se ovom strategijom učenja i poučavanja veoma zorno približavaju učenicima. Također, terensku nastavu karakterizira veliki potencijal za poticanje učenika na aktivno sudjelovanje u očuvanju georaznolikosti i geobaštine te na odgovorno postupanje prema istima u daljnjem životu i radu, u skladu s načelima održivosti.

2. Pregled dosadašnjih istraživanja

Geobaština predstavlja predmet istraživanja kojem se posvećuje sve više pozornosti. Navedeno potvrđuje veliki broj radova čija je tema usko vezana za geobaštinu i georaznost. U ovom poglavlju predstavljeno je nekoliko odabranih radova, odnosno rezultata istraživanja geobaštine i georaznosti.

Australski autori Brocx i Semeniuk (2007) bavili su se definiranjem, poviješću, djelokrugom i obuhvatom geobaštine. Autori ističu da je geobaština postojala kao koncept za vrijeme geoloških otkrića u doba industrijske revolucije. No, pojam geobaštine prvi je put upotrijebljen u znanstvenoj literaturi tek 1993. godine. Brocx i Semeniuk prihvaćaju definiciju geobaštine, prema kojoj ona obuhvaća geološke i geomorfološke strukture, intrinzične ili kulturne važnosti, koje pružaju informacije o razvoju Zemlje te služe za znanstvena istraživanja i poučavanje.

Isti autori kategoriziraju geobaštinu kao dio djelokruga geologije i geoloških disciplina, poput mineralogije, geomorfologije, hidrologije, pedologije, paleontologije i strukturne geologije. Nadalje, autori razlikuju obuhvat geobaštine prema njenoj veličini, u rasponu od iznimno male (poput kristala) do regionalne (poput planinskih lanaca) te prema značaju geobaštine, koji može biti lokalni, regionalni, državni, nacionalni i međunarodni (Brocx i Semeniuk, 2007).

Slično prethodnim autorima, Murray Gray istraživao je društvenu važnost georaznosti i geobaštine. Autor je prikazao dobra i usluge koje omogućava georaznost, razvrstavši ih prema funkcijama u pet kategorija: regulacija, potpora, opskrba, kultura i obrazovanje. Prema Grayu, geobaština je važna za razumijevanje povijesti Zemlje i shvaćanje uloge čovjeka kao stanovnika ovog jedinstvenog planeta (Gray, 2019).

Isti autor smatra da moderno društvo ne bi moglo opstati, a da ne iskorištava geološke resurse, što oprimjerava njihovom upotrebom za izradu pametnih telefona. No, Gray ističe da zajednica ipak ne zanemaruje stvarnu, estetsku, kulturnu i obrazovnu vrijednost georaznosti. Navedeno argumentira velikim brojem posjetitelja geoparkova i ostalih geolokaliteta (Gray, 2019).

Nadalje, među brojnim radovima čija je tema zaštita geobaštine i georaznosti, može se izdvojiti onaj autora Johna E. Gordona i suradnika. Skupina autora zaključuje da se zaštita georaznosti i geobaštine može unaprijediti naglašavanjem fundamentalne važnosti navedenih za očuvanje prirode, uspostavljanje održivoga razvoja i osiguravanje ljudskog blagostanja, na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. No, autori ističu da je spomenuti

proces izazovan zbog niske razine javnog razumijevanja doprinosa geoznanosti kompleksnim prostornim i ekološkim problemima (Gordon i dr., 2018).

Također, prema istim autorima, geobaština je nedostavno zastupljena prilikom kreiranja i upravljanja mrežama zaštićenih područja. No, autori smatraju da će se spomenuto promijeniti zahvaljujući odredbama o zaštiti georaznolikosti Međunarodne unije za očuvanje prirode i prirodnih bogatstava (IUCN). Navedeno podrazumijeva integriranje zaštite georaznolikosti i bioraznolikosti, odnosno geobaštine i prirodne baštine (Gordon i dr., 2017).

Vrijedno je spomenuti i istraživanje o uključenosti zajednice u zaštitu georaznolikosti u južnoj Angoli, koje su proveli Alexandre Oliveira Tavares i suradnici. Skupina autora analizirala je geološka svojstva i društvenu ulogu geolokaliteta Tundavala i Leba. Rezultatima istraživanja utvrđeno je da navedeni geolokaliteti imaju važnu ulogu u lokalnoj zajednici, utemeljenu na simboličkom sadržaju i kulturnoj važnosti za izgradnju lokalnog identiteta. Autori zaključuju da procjenjivanje geolokaliteta značajnima potiče lokalnu zajednicu na zaštitu georaznolikosti i na suradnju sa stručnjacima u području održivog upravljanja geobaštinom (Oliveira Tavares i dr., 2015).

Predmet istraživanja koji privlači sve više znanstvenika jest geoturizam, o čemu svjedoče brojni radovi o ovom obliku turizma u pojedinim državama. No, u ovom poglavlju predstavljeni su odabrani radovi koji se bave pojmom geoturizma. Olafsdottir (2019) definira geoturizam kao noviji turistički koncept, usmjeren prema promoviranju geolokaliteta kao turističkih atrakcija. Prema autorici, najveći dokaz rasta geoturizma povećan je broj geoparkova uključenih u UNESCO-ovu mrežu globalnih geoparkova. Olafsdottir naglašava da se zaštita georaznolikosti ne smije provoditi isključivo u komercijalne svrhe te da geoturizam treba poticati razumijevanje geobaštine.

Prema Dowlingu (2013), geoturizam karakteriziraju geološka usmjerenost, obrazovna uloga i jačanje lokalne zajednice. Autor ističe da se geoturizam može smatrati uspješnim isključivo ukoliko lokalna zajednica posjeduje kontrolne mehanizme nad njegovim razvojem. Dowling napominje da se geoturizam često prikazuje kao sredstvo razvoja lokalne zajednice, odnosno kao pokretač porasta dohotka i zaposlenosti te razvoja infrastrukture. Prema autoru, lokalna vlast podržava zaštitu georaznolikosti ukoliko na taj način može ostvariti profit.

U okviru ovoga rada važno je spomenuti istraživanja o ulozi geobaštine u obrazovanju. Fattahi i Khoshraftar (2012) navode da je interpretacija geobaštine ključna za uspješno poučavanje ovoga koncepta. Prema autorima, interpretiranjem geobaštine uspostavlja se veza između bioraznolikosti i georaznolikosti te se razjašnjava potreba za njihovim očuvanjem. Spomenuto se prije svega realizira posjećivanjem geolokaliteta.

Autori ističu da je poučavanje o geobaštini najbolje organizirati u lokalnom kontekstu, kako bi učenici razumjeli važnost lokalne geobaštine i njen utjecaj na bioraznolikost i lokalnu kulturnu baštinu. Nadalje, autori navode brojne aktivnosti koje se održavaju u geoparkovima, poput organiziranog vođenja, poučnih staza i posjeta edukacijskim centrima, s ciljem razvijanja koncepta geobaštine kod učenika. Međutim, ističu da aktivnosti nisu namijenjene samo učenicima, već cijeloj populaciji, radi podizanja svijesti o važnosti zaštite georaznolikosti (Fattahi i Khoshraftar, 2012).

Interpretacijom i poučavanjem geobaštine bavio se i Daniel Tormey. Prema autoru, neposrednim promatranjem i interpretacijom važnosti geobaštine stvara se jedinstveno iskustvo i osobni doživljaj georaznolikosti, čime je pojedinac potaknut na djelovanje sa svrhom njene zaštite. Autor ističe da je poučavanje koncepta geobaštine ključno za očuvanje georaznolikosti (Tormey, 2019).

Također, autor prepoznaje kompleksnost geobaštine kao izazov u poučavanju ovoga koncepta, koji se lako može prevladati prilagođavanjem načina poučavanja dobi učenika. Kao primjer dobre prakse, Tormey navodi *Junior Ranger Program* nacionalnih parkova Sjedinjenih Američkih Država. Polaznici programa sudjeluju u nizu aktivnosti s ciljem istraživanja i vrednovanja geobaštine i prirodne baštine, što ih potiče na očuvanje georaznolikosti, dugo po završetku programa (Tormey, 2019).

Poljski autor Glowacki (2019) razmatra mogućnosti organiziranja terenske nastave usmjerene prema razvoju koncepta geobaštine na području Karpata. Autor uočava nekoliko teškoća u organizaciji terenske nastave te predlaže rješenja, uključujući omogućavanje lake dostupnosti poučnih staza, osiguravanje geolokaliteta od štete koju mogu prouzročiti neoprezni posjetitelji i uvođenje alternativnih pravaca kretanja. Također, Glowacki smatra da su rijeke koje teku međunarodnim područjem Karpata neopravdano izostale s popisa zaštićene geobaštine, što se može promijeniti aktivnom prekograničnom suradnjom.

Švedski autor Hellqvist (2019) predstavlja napušteni rudnik Falun kao idealni lokalitet za održavanje terenske nastave s temama iz područja geobaštine. Prema autoru, rudnici učenicima pružaju ne samo uvid u geološko bogatstvo prostora, već i interpretaciju utjecaja čovjeka na georaznolikost, okoliš i održivost te kreiranje kulturne povijesti. Hellqvist zaključuje da upravo rudnici, aktivni i napušteni, oslikavaju svu kompleksnost koncepta održivosti, čijem razumijevanju doprinosi koncept geobaštine.

Nadalje, Buzjak i dr. (2015) autori su rada o terenskoj nastavi posvećenoj stručnom usavršavanju učitelja i nastavnika geografije, koja je održana pod vodstvom spomenutog autora. Među ciljevima terenske nastave i skupa, treba izdvojiti sljedeće: primijeniti recentnu

znanstvenu terminologiju fizičke i primijenjene geografije te geografiji srodnih disciplina u nastavi geografije (georaznolikost, geobaština, geoturizam, speleologija, mjerenje fizikalnih pojava, krški i fluviokrški reljef) i primijeniti učinkovite nastavne strategije za primjenu novih koncepata u nastavi geografije, odnosno koncepata geobaštine i georaznolikosti.

Terenska nastava održana je u Pećinskom parku Grabovača, koji, prema autorima, karakterizira niz prednosti za organiziranje terenske nastave, poput geografskog i prometnog položaja, koji Park čine lako dostupnim iz svih dijelova Hrvatske. Park je obilježen i brojnim krškim i fluviokrškim reljefnim oblicima, a uređene su i dvije poučne staze, *Čovjek i krš* i *Tragovima Mirka Maleza*. Također, autori su napomenuli da se planira izrada metodološkog priručnika za izvođenje terenske nastave na ovom području (Buzjak i dr., 2015).

S druge strane, nekoliko radova hrvatske provenijencije posvećeno je prirodnoj i kulturnoj baštini te njihovoj ulozi u odgoju i obrazovanju. Baštinom kao polazištem za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj bavila se Vesna Kostović-Vranješ. Autorica ističe važnost implementacijskog plana Ujedinjenih naroda pod nazivom *Desetljeće odgoja i obrazovanja za održivi razvoj* (2005. - 2014.), dokumenta koji objašnjava potrebu za promicanjem održivog razvoja na svim razinama odgoja i obrazovanja. Ovakav pristup potiče razvoj kritičkog mišljenja i vještina planiranja i upravljanja, kao i donošenja odluka i odgovornog djelovanja (Kostović-Vranješ, 2015).

Botić (2009) prepoznaje zavičajne teme kao idealne za poučavanje o baštini. Osim u redovitoj nastavi, ove teme mogu biti zastupljene i u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, primjerice u zavičajnom školskom muzeju, učeničkim zadrugama i projektima. No, autor smatra terensku nastavu najučinkovitijom vrstom nastave za razumijevanje baštine, pri čemu daje prvenstvo nastavnim predmetima geografiji i povijesti, uz dobrodošlu korelaciju s hrvatskim jezikom te likovnom, glazbenom i tehničkom kulturom.

Zdenka Čukelj provela je istraživanje o mogućnostima stjecanja znanja i spoznaja o prirodnoj i kulturnoj baštini u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. Autorica ističe da se terenska nastava na zaštićenim lokalitetima često održava izvan naselja u kojima je smještena škola, što može predstavljati organizacijski izazov (Čukelj, 2009).

Nadalje, edukacija u zaštićenim područjima tema je rada Snježane Malić-Limari i suradnica. Autorice zaključuju da porast posjećenosti zaštićenih područja dovodi do potrebe za osmišljavanjem edukativnih programa. Navedene mogu provoditi zaposlenici zaštićenih područja. No, iako je njihova stručnost u području prirodnih znanosti neupitna, često im nedostaju temeljna pedagoška znanja i vještine. Prednosti uvođenja edukativnih programa su višestruke, uključujući produljenje trajanja turističke sezone, podizanje javne svijesti o

važnosti zaštite prirode te stvaranje dodatnih sredstava, koja se mogu uložiti u svrhu zaštite okoliša (Malić-Limari i dr., 2004).

Temeljem analize odabranih radova, može se zaključiti da su geobaština i georaznolikost kao teme znanstvenih istraživanja problematizirane s različitih aspekata i paradigmi. Autori povezuju koncept geobaštine s konceptom održivosti te na taj način afirmiraju ulogu georaznolikosti, odnosno njenog očuvanja kao jednog od preduvjeta održivog razvoja. Također, autori iz različitih dijelova Europe i svijeta istraživali su poučavanje koncepta geobaštine, što potvrđuje važnost razvijanja ovog koncepta kod učenika. Autori zaključuju da navedeno doprinosi očuvanju georaznolikosti te da se istraživani koncept kod učenika može učinkovito razvijati terenskom nastavom. Slični zaključci proizašli su i iz istraživanja poučavanja koncepta baštine, koje je također usmjereno razvijanju koncepta održivosti i može se uspješno realizirati terenskom nastavom.

3. Pregled povijesnog razvoja zaštite geobaštine

Geobaštinu čine značajni lokaliteti i stijene, minerali i fosili, geološki procesi i geomorfološki oblici te tla, s nezamjenjivom ulogom u razumijevanju Zemljine prošlosti. Upravo zbog spomenute važnosti, potrebno je zaštititi geobaštinu. Također, važno je voditi računa o zaštiti georaznolikosti. Ona se odnosi na raznovrsnost stijena, minerala, fosila, reljefnih oblika, sedimenata i tla (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

Vrijednost georaznolikosti veoma je kompleksna. Sastoji se od stvarne vrijednosti (bez utjecaja čovjeka), znanstvene, obrazovne, kulturne i estetske vrijednosti. Nadalje, ekonomska vrijednost georaznolikosti očituje se u eksploataciji mineralnih sirovina, fosilnih goriva i energije, dok njena funkcionalna vrijednost obuhvaća turizam, rekreaciju i usluge ekosustava (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

Početcima zaštite geobaštine u Hrvatskoj smatra se donošenje Zakona o pećinama 1900. godine. No, početkom zakonske zaštite geobaštine smatra se proglašenje lokaliteta Rupnica i Hušnjakovo zaštićenim prirodnim rijetkostima 1948. godine, temeljem kriterija geološke i paleontološke vrijednosti. U naredna dva desetljeća nije bilo proglašanih novih zaštićenih geolokaliteta (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

Razdoblje između 1961. i 1970. godine karakterizira snažna dinamika zaštite geolokaliteta. U navedenom razdoblju 33 speleološka objekta proglašena su geomorfološkim spomenicima prirode. No, ovakav trend nije se nastavio u osamdesetim i devedesetim godinama 20. stoljeća. Ponovno pokretanje zaštite geobaštine nastupilo je 1999. godine, programom *Inventarizacija geolokaliteta/geoparkova - lista i baza podataka*, kojim je obuhvaćeno 12 lokaliteta (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

Geobaština je ostvarila ravnopravniji položaj u odnosu na prirodnu baštinu donošenjem Zakona o zaštiti prirode 2003. godine, o čemu će više riječi biti u idućem poglavlju. Proces afirmiranja geobaštine nastavljen je 2006. godine, inicijativom Hrvatskog geološkog društva, ali i naporima stručnjaka drugih znanstvenih disciplina, s ciljem objave publikacije *Impresija kamenom*. Tijekom provedenih istraživanja, registrirano je 106 geolokaliteta, no spomenuta publikacija nikad nije objavljena (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

Daljnji pomak ostvaren je 2008. godine, usvajanjem Strategije i akcijskog plana zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske. Ovim dokumentom ističe se važnost očuvanja georaznolikosti kao preduvjeta za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti. Među geolokalitetima mlađeg datuma zaštite izdvaja se Gorjanovićev praporni profil u Vukovaru, koji je proglašen geološkim spomenikom prirode 2017. godine (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017).

4. Zakonodavni i institucionalni okvir zaštite geobaštine

Zaštiti prirodne i kulturne baštine posvećena je pozornost mnogo ranije nego zaštiti geobaštine. Pojam svjetske prirodne i kulturne baštine uveden je UNESCO-ovom *Konvencijom o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine*, usvojenom 1972. godine. Prema Konvenciji, baština obuhvaća međunarodno valorizirana prirodna i kulturna dobra (Hrvatska enciklopedija, n. d.). Također, UNESCO je zaslužan za međunarodno promoviranje zaštite geobaštine, pokretanjem globalne mreže geoparkova 2004. godine. UNESCO globalni geoparkovi jedinstvena su geografska područja međunarodne geološke, prirodne, društvene, povijesne i kulturne važnosti, kojima se upravlja sa svrhom zaštite, obrazovanja i održivog razvoja (UNESCO, n. d.).

Nadalje, Zakonom o zaštiti prirode (2013) georaznolikost je definirana kao raznolikost tla, stijena, minerala, fosila, reljefnih oblika, podzemnih objekata i struktura te procesa koji su ih stvarali. Prema Strategiji i akcijskom planu zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (2017), georaznolikost jest sveukupnost geoloških i geomorfoloških značajki, uključujući njihove zajedničke pojave, odnose, osobine i sustave. Prema Zakonu o zaštiti prirode Republike Hrvatske (2013), zaštićeno područje jest geografski jasno određen prostor namijenjen zaštiti prirode, kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i usluga ekosustava. Geolokaliteti uvršteni u *Upisnik zaštićenih područja* Ministarstva zaštite okoliša i energetike, uz pripadajuću kategoriju zaštite, prikazani su u tablici 1.

Tab. 1. Kategorije zaštite i broj zaštićenih geolokaliteta u Republici Hrvatskoj 2017. godine

Kategorija	Broj zaštićenih geolokaliteta
geografsko-botanički posebni rezervat	1
paleontološki posebni rezervat	1
geomorfološki spomenik prirode	35
geološki spomenik prirode	7
paleontološki spomenik prirode	3
hidrološki spomenik prirode	2
geološko-geografski spomenik prirode	2
geološko-paleontološki spomenik prirode	1
zaštićeni mineral	1
Ukupno	53

Izvor: Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017.

5. Koncept geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije

Koncept geobaštine sastavni je dio kurikuluma za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Spomenuti koncept izričito se navodi u okviru koncepta održivosti, u prvom razredu gimnazije. Pritom je naveden sljedeći glavni ishod: GEO SŠ C.1.1. Učenik objašnjava vrijednost georazolikosti i važnost zaštite geobaštine te opisuje primjere iz svijeta i Hrvatske koristeći se geografskim kartama i IKT-om (Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

U razradi ishoda GEO SŠ C.1.1. navedeno je da učenik objašnjava što je georazolikost, objašnjava geobaštinu i važnost njezina očuvanja te navodi primjere zaštićene geobaštine u svijetu i Hrvatskoj, obrazlažući uzroke njihove zaštite. Kao preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda izdvaja se povezanost s međupredmetnom temom Održivi razvoj (Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

U dijelu kurikuluma namijenjenom osnovnoj školi, koncept geobaštine ne spominje se eksplicitno. Međutim, prirodna i kulturna baština navode se u šestom razredu. Kao i u prvom razredu gimnazije, ovi sadržaji nalaze se u okviru koncepta održivosti. Glavni ishod vezan za baštinu glasi: GEO OŠ C.A.6.1. Učenik razlikuje kategorije zaštite prirode, navodi primjere zaštićene prirodne i kulturne baštine u Hrvatskoj, objašnjava važnost zaštićenih područja i lokaliteta kao gospodarskoga potencijala i elementa identiteta te sudjeluje u aktivnostima čuvanja i adekvatnoga vrednovanja baštine na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini (Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

U razradi ishoda GEO OŠ C.A.6.1. stoji da učenik obrazlaže potrebu zaštite prirode na primjerima iz Hrvatske, razlikuje oblike zaštite prirode i imenuje na slijepoj karti stroge rezervate, nacionalne parkove, parkove prirode, regionalne parkove i geoparkove u Hrvatskoj. Nadalje, učenik objašnjava pojam i važnost baštine te navodi primjere kulturne, materijalne i nematerijalne baštine u Hrvatskoj. Također, učenik pokazuje na geografskoj karti i prepoznaje na karakterističnim fotografijama hrvatske lokalitete s UNESCO-ova popisa svjetske baštine (Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda podrazumijevaju povezanost s međupredmetnim temama Poduzetništvo, Održivi razvoj te Građanski odgoj i obrazovanje.

Također, ishod se ostvaruje u suradnji s nastavnim predmetima Priroda i Povijest (Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019).

Temeljem navedenoga može se zaključiti da je koncept geobaštine detaljno razrađen u Kurikulumu za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj u sklopu ishoda za prvi razred gimnazije, dok se u dijelu namijenjenom osnovnoj školi, odnosno šestom razredu, ne navodi eksplicitno, no njegovi su elementi sadržani. Kurikulumom je predviđeno smisleno povezivanje proučavanog koncepta s konceptom održivosti. Može se zaključiti da kurikulum nastavnicima geografije pruža kvalitetne smjernice za razvijanje koncepta geobaštine i za uspješnu realizaciju ishoda vezanih uz istraživani koncept.

S druge strane, aktualni nastavni plan i program za osnovnu školu ne sadrži pojam niti koncept geobaštine u cijelosti, no sadrži njegove elemente. Ovim dokumentom predviđene su nastavne teme prirodna i kulturna baština Primorske, Gorske i Nizinske Hrvatske, uvrštene u osmi razred osnovne škole. Obrazovna postignuća za temu Primorska Hrvatska jesu: pokazati na geografskoj karti i imenovati nacionalne parkove i parkove prirode Primorske Hrvatske; uz fotografije opisati geografske razloge odabira zaštite pojedinih područja; imenovati kulturno-povijesne spomenike pod zaštitom UNESCO-a i ostale najvrjednije građevine; opisati tradicionalno graditeljstvo sela, grada, suhozida i folklornu baštinu (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Obrazovna postignuća za temu Gorska Hrvatska obuhvaćaju: uz fotografije opisati geografske razloge odabira zaštite pojedinih krških fenomena i šumskih područja; izdvojiti područja pod zaštitom UNESCO-a; opisati nastanak Plitvičkih jezera; usporediti nacionalne parkove Primorske i Gorske Hrvatske; nabrojati endeme i obrazložiti njihovu rasprostranjenost; opisati tradicijsko graditeljstvo i folklornu baštinu (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Obrazovna postignuća za temu Nizinska Hrvatska jesu: izdvojiti geografske osobitosti parkova prirode Nizinske Hrvatske; opisati važnost zaštite močvarnih staništa; prepoznati tipične oblike seoskoga graditeljstva; izdvojiti najvrjednije kulturne spomenike; obrazložiti utjecaj prirodne osnove na izgled narodnih nošnji (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Također, ni u nastavnom programu za gimnazije ne spominje se geobaština. No, za razliku od nastavnog plana i programa za osnovnu školu, u gimnazijskom programu ne spominje se ni baština. Sadržaji koji se mogu smatrati srodnima pojmu baštine predviđeni su za četvrti razred gimnazije. Među njima, navedeni su zakonom zaštićeni biljno-geografski

objekti prirode i zakonom zaštićeni hidrografski lokaliteti (Nastavni plan i program za gimnazije, 1995).

Analiziranjem sadržaja važećih nastavnih planova i programa, može se zaključiti da se elementi koncepta geobaštine mogu prepoznati u obrazovnim postignućima nastavnog plana i programa za osnovnu školu, predviđenima za osmi razred i vezanima uz pojam prirodne baštine. No, u nastavnom planu i programu za gimnazije elementi koncepta geobaštine izuzetno su slabo zastupljeni. Spomenuti dokumenti za nastavu Geografije predstavljaju znatno slabiju osnovu za razvijanje koncepta geobaštine, u odnosu na kurikulum Geografije. Usporednom analizom dokumenata za nastavu Geografije u Republici Hrvatskoj može se zaključiti da će kurikulum unaprijediti poučavanje i razumijevanje koncepta geobaštine, u odnosu na važeće nastavne planove i programe za osnovnu školu i gimnazije.

Radi generalne usporedbe zastupljenosti koncepta geobaštine u dokumentima za nastavu Geografije u Republici Hrvatskoj, Europi i svijetu, slijedi prikaz istraživanoga koncepta u slovenskom i australskom kurikulumu Geografije. Koncept geobaštine ne navodi se u kurikulumu Geografije Republike Slovenije za osnovnu školu, no njegovi elementi mogu se prepoznati u sljedećim ishodima za šesti razred: upoznati geografsku raznolikost Slovenije u okviru ekskurzije ili terenskog istraživanja, upoznati vrijednosti i jedinstvenost slovenskog krajolika te razvijati ljubav i poštovanje prema slovenskoj prirodnoj i kulturnoj baštini (Učni načrt. Geografija. Program osnovna šola, 2011).

Također, u devetom razredu osnovne škole mogu se izdvojiti sljedeći ishodi: na primjeru Postojnske jame objasniti mjere zaštite prirodne i kulturne baštine te vrednovati prirodnu i kulturnu baštinu Slovenije kao temelj razvoja turizma (Učni načrt. Geografija. Program osnovna šola, 2011). Ni u kurikulumu za strukovnu gimnaziju istraživani koncept ne spominje se eksplicitno. Međutim, njegovi elementi mogu se prepoznati u sljedećem ishodu za prvi razred strukovne gimnazije: djelovati s ciljem zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima (Učni načrt. Geografija. Gimnazija; strokovna gimnazija, 2008).

Australski kurikulum Geografije, kao dio kurikulumuma za osnovno obrazovanje (šestogodišnje ili sedmogodišnje primarno obrazovanje te trogodišnje ili četverogodišnje sekundarno obrazovanje) ne navodi eksplicitno pojam geobaštine, no njegovi su elementi detaljno razrađeni u sklopu osmog razreda, u okviru nastavne cjeline *Reljefni oblici i krajolici*. Cilj ove nastavne cjeline jest istražiti geomorfološke procese proučavanjem reljefnih oblika i krajolika. Pritom su predviđeni sljedeći ishodi: objasniti procese koji oblikuju reljefne oblike, vrednovati značenje koje pojedine kulture pridaju reljefnim oblicima i krajolicima,

identificirati prijetnje reljefnim oblicima i krajolicima te razvijati vještine upravljanja krajolicima (The Australian Curriculum. Humanities and Social Sciences - Geography, 2014).

U razradi ishoda stoji da će učenici na primjerima iz svijeta opisati različite tipove krajolika, opisati reljefne oblike koji čine krajolik, istražiti imena i duhovnu, estetsku i kulturnu vrijednost krajolika iz perspektive Aboridžina i stanovnika otoka uz Torresov prolaz, istražiti ulogu krajolika za materijalno i duhovno blagostanje domorodačkog stanovništva i raspravljati o prikazima krajolika u književnosti, filmu, glazbi i likovnim umjetnostima. Nadalje, učenici će analizirati ulogu geolokaliteta u turizmu, istražiti značajan krajobraz ugrožen ljudskom djelatnošću i predložiti mjere zaštite, prepoznati doprinos domorodačkog znanja održivom upravljanju krajobrazima, istražiti kako požari utječu na krajolik i predložiti načine zaštite i saniranja štete (The Australian Curriculum. Humanities and Social Sciences - Geography, 2014).

S druge strane, u australskom kurikulumu Geografije za srednjoškolsko obrazovanje (11. i 12. godinu obrazovanja), posvećeno je manje pozornosti temama iz područja geobaštine, u odnosu na kurikulum za osnovno obrazovanje. Elementi srodni pojmovima geobaštine i georaznolikosti prisutni su u nastavnoj cjelini *Transformacije zemljišnog pokrova*. Spomenuti su sadržani u sljedećim ishodima: objasniti uzroke i posljedice promjene zemljišnog pokrova, objasniti utjecaj promjene zemljišnog pokrova na ekosustave na lokalnoj i regionalnoj razini, objasniti povezanost promjene zemljišnog pokrova i smanjivanja bioraznolikosti te vrednovati ekonomske, ekološke i socijalne prednosti programa usmjerenih protiv štetnih učinaka transformacije zemljišnog pokrova (The Australian Curriculum. Humanities and Social Sciences - Geography, 2014).

Usporednom analizom dokumenata za nastavu Geografije u Hrvatskoj, Sloveniji i Australiji, može se zaključiti da se u Hrvatskoj i Australiji posvećuje znatno više pozornosti razvijanju koncepta geobaštine, nego što je slučaj u Sloveniji. Istraživani koncept detaljno je razrađen u hrvatskom i australskom kurikulumu Geografije, iako se pojam geobaštine ne navodi eksplicitno u australskom kurikulumu, za razliku od hrvatskog. Nadalje, razvijanje spomenutog koncepta kod učenika australskim je kurikulumom predviđeno ponajprije u osnovnoj školi, a hrvatskim kurikulumom u gimnaziji. Također, australski kurikulum, u odnosu na hrvatski, karakterizira više istraživačkog rada usmjerenog razvijanju proučavanog koncepta, kao i veći naglasak na kulturnu i društvenu važnost geobaštine, što je razumljivo, uzevši u obzir tradiciju domorodačkog stanovništva Australije.

6. Metodologija anketnih ispitivanja

Metoda korištena za istraživanje iskustava u nastavi i stavova nastavnika geografije o konceptu geobaštine te razumijevanja koncepta geobaštine i stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* te studenata diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*, jest metoda anketnog ispitivanja. Ova metoda izabrana je kako bi se analizirali i usporedili podaci o iskustvima u nastavi i stavovima o geobaštini te o razumijevanju koncepta geobaštine navedenih skupina ispitanika.

Glavne prednosti anketnog ispitivanja uključuju jednokratno, ekonomično i učinkovito prikupljanje podataka, predstavljanje ciljane populacije, stvaranje numeričkih podataka, prikupljanje standardiziranih informacija, jednostavnu statističku obradu podataka, utvrđivanje korelacija, generaliziranje podataka te podupiranje ili odbacivanje hipoteza. S druge strane, anketna ispitivanja karakterizira i niz ograničenja, poput izrazito široke generalizacije i nedostatka vremenskog i prostornog konteksta te nepostojanja individualiziranih odgovora (Cohen, 2007).

Za istraživanje iskustava u nastavi i stavova nastavnika geografije korišten je polustrukturirani upitnik, koji predstavlja kombinaciju otvorenih i zatvorenih pitanja (Cohen, 2007). Nastavnicima je postavljeno jedno otvoreno pitanje te 15 zatvorenih pitanja. U otvorenom pitanju ispitanicima se ostavlja prostor za slobodan odgovor. Pitanja zatvorenog tipa predstavljaju ljestvicu procjene slaganja s navedenim tvrdnjama. Korištena ljestvica procjene jest modificirana Likertova ljestvica, koja nudi niz odgovora na postavljeno pitanje, pri čemu su ponuđene kategorije međusobno isključive i pokrivaju čitav raspon odgovora koje bi sudionici mogli dati (Cohen, 2007).

Upitnik za nastavnike sastoji se od tri skupine tvrdnji. Prva skupina odnosi se na iskustva u nastavi (pet tvrdnji i jedno otvoreno pitanje), druga skupina odnosi se na stavove o baštini (četiri tvrdnje), a treća skupina na stavove o geobaštini (šest tvrdnji).

Uzorak na kojem je provedeno istraživanje obuhvaća 70 nastavnika. Istraživanje je anonimno i provedeno je 5. siječnja 2020. godine, na 66. zimskom seminaru za geografe, održanom u zagrebačkom hotelu Antunović. Zavisne varijable u ovom istraživanju obuhvaćaju iskustva u nastavi, stavove o baštini i stavove o geobaštini. Nezavisne varijable čine spol, godine staža u nastavi, županija u kojoj ispitanici rade, zvanje i vrsta škole u kojoj ispitanici rade.

Drugi dio istraživanja obuhvaća razumijevanje koncepta geobaštine i stavove o geobaštini studenata pete godine integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* (10 ispitanika) te studenata četvrte godine diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* (7 ispitanika). Za istraživanje navedenoga korišten je strukturirani upitnik, sastavljen od zatvorenih pitanja (Cohen, 2007). Ispitanicima je postavljeno 15 zatvorenih pitanja, na koja su odgovarali procjenjivanjem slaganja pomoću Likertove ljestvice procjene.

Upitnik za studente sastoji se od dvije skupine tvrdnji, pri čemu prva skupina (šest tvrdnji) ispituje razumijevanje koncepta geobaštine, a druga skupina (devet tvrdnji) ispituje stavove o geobaštini. Uzorak na kojem je provedeno istraživanje obuhvaća 17 studenata. Istraživanje je anonimno i provedeno je korištenjem Google obrasca, tijekom travnja i svibnja 2020. godine. Zavisne varijable u ovom istraživanju obuhvaćaju razumijevanje koncepta geobaštine i stavove o geobaštini. Nezavisne varijable čine spol, studijska grupa i županija iz koje ispitanici dolaze.

7. Iskustva u nastavi i stavovi nastavnika geografije o baštini i geobaštini

7. 1. Osnovna obilježja ispitanika

U istraživanju iskustava i stavova nastavnika geografije sudjelovalo je 70 ispitanika. Od ukupnog broja ispitanika, 46 je ženskog spola (65 %), a 24 muškog spola (35 %). Ispitanici su podijeljeni u četiri kategorije prema godinama staža u nastavi: ≤5 godina (16 ispitanika ili 23 %), 6-14 godina (20 ispitanika ili 29 %), 15-30 godina (29 ispitanika ili 41 %) i >30 godina (5 ispitanika ili 7 %).

Nadalje, ispitanici su diferencirani prema županijama u kojima rade. Najviše ispitanika radi u Gradu Zagrebu (21) i Zagrebačkoj županiji (9). Najmanje ispitanika, po jedan, radi u Koprivničko-križevačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Primorsko-goranskoj, Brodsko-posavskoj i Istarskoj županiji. U istraživanju nisu sudjelovali ispitanici iz pet županija: Ličko-senjske, Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Zadarske i Šibensko-kninske.

Prema zvanju, ispitanici su se izjasnili kao profesori geografije (25 ispitanika ili 36 %), profesori geografije i drugog predmeta (23 ispitanika ili 33 %), magistri edukacije geografije (7 ispitanika ili 10 %) i magistri edukacije geografije i drugog predmeta (13 ispitanika ili 18 %). Također, ispitanicima je ponuđena opcija izjašnjavanja prema vlastitom kriteriju. Jedan ispitanik izjasnio se kao diplomirani geograf, a jedan ispitanik izjasnio se kao magistar geografije.

Prema radnom mjestu, u osnovnoj školi radi 43 ispitanika (62 %), u gimnaziji 12 ispitanika (17 %), a u srednjoj strukovnoj školi četiri ispitanika (6 %). Nadalje, u više škola (osnovnoj školi i gimnaziji, odnosno u osnovnoj školi, srednjoj strukovnoj školi i gimnaziji ili u osnovnoj školi i veleučilištu) radi po jedan ispitanik, odnosno ukupno troje ispitanika. U osnovnoj školi i srednjoj strukovnoj školi radi dvoje ispitanika (3 %), a u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi šestero ispitanika (9 %).

7. 2. Iskustva u nastavi

Prvom skupinom tvrdnji ispitivala su se iskustva u nastavi. Tvrdnje iz ove skupine i pripadajuća ljestvica procjene prikazane su u tablici 2.

Tab. 2. Razvijanje koncepta geobaštine u nastavi geografije

Iskustva u nastavi	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Koncept geobaštine dovoljno je zastupljen u mojoj redovitoj nastavi.	1	2	3	4
Koncept geobaštine zastupljen je u mojoj redovitoj nastavi u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti.	1	2	3	4
Koncept geobaštine razvijam kod učenika u izvannastavnim aktivnostima.	1	2	3	4
Moji učenici sudjeluju u projektima s temama iz područja geobaštine.	1	2	3	4
Koncept geobaštine razvijam kod učenika na terenskim nastavama koje organiziram.	1	2	3	4

Izvor: anketno ispitivanje

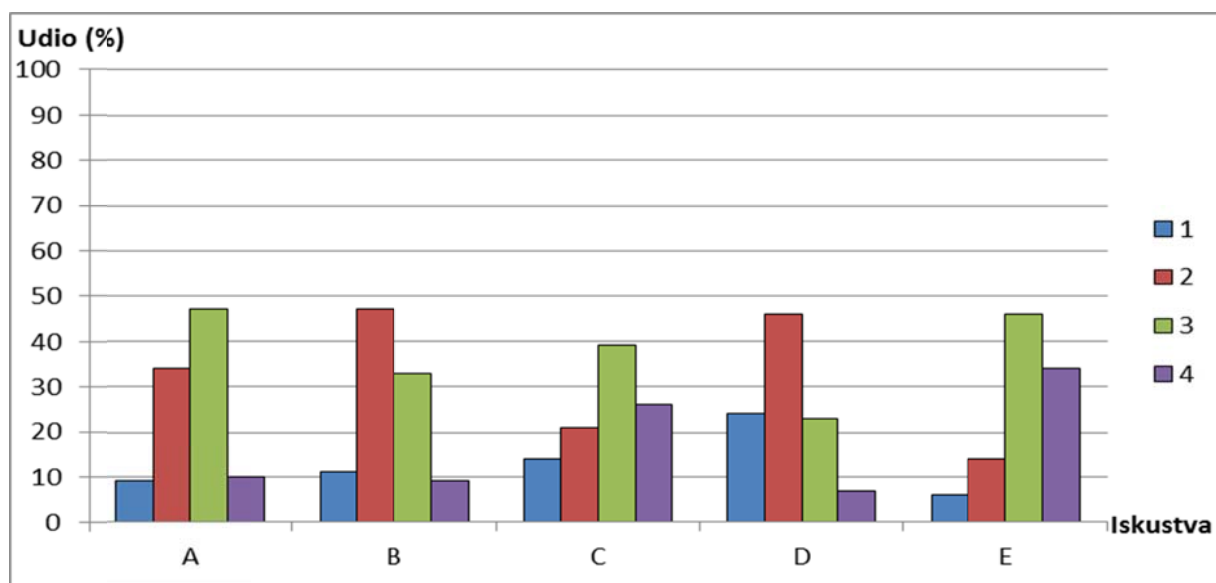
Na grafičkim prikazima rezultata istraživanja, prva tvrdnja označena je slovom A, druga tvrdnja slovom B, treća tvrdnja slovom C, četvrta tvrdnja slovom D i peta tvrdnja slovom E. Ocjene iz ljestvice prikazane su kako je navedeno u tablici 2.

Rezultati istraživanja iskustava u nastavi za sve ispitanike prikazani su na slici 1. Ispitanici su izrazili neznatno pretežno slaganje (57 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine dovoljno je zastupljen u mojoj redovitoj nastavi*. Navedeno ukazuje na slabu zastupljenost istraživanog koncepta u redovitoj nastavi geografije. Nadalje, utvrđeno je pretežno neslaganje ispitanika (58 %), s tvrdnjom: *Koncept geobaštine zastupljen je u mojoj redovitoj nastavi u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti*. Ovaj rezultat ukazuje na zapostavljenost promatranog koncepta u redovitoj nastavi, u odnosu na ostale koncepte.

Iduća je analizirana tvrdnja: *Koncept geobaštine razvijam kod učenika u izvannastavnim aktivnostima*. Iako prevladava slaganje ispitanika s tvrdnjom (65 %), ima dosta prostora za povećanje zastupljenosti koncepta geobaštine u izvannastavnim aktivnostima. S druge strane, ispitanici su izrazili pretežno neslaganje (70 %) s tvrdnjom: *Moji učenici sudjeluju u projektima s temama iz područja geobaštine*. Ovakav rezultat ukazuje na izostanak projektne nastave s navedenim temama. Naposljetku, ispitanici su izrazili pretežno slaganje (80 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine razvijam kod učenika na*

terenskim nastavama koje organiziram. Stoga se terenska nastava može smatrati oblikom nastave u kojem je koncept geobaštine zastupljen u zadovoljavajućoj mjeri.

Generalno, ispitanici su izrazili nešto veće slaganje, nego neslaganje s navedenim tvrdnjama. Stoga se može zaključiti da je koncept geobaštine zastupljen u nastavi natpolovične većine ispitanika, ali ipak postoji veliki prostor za povećanje zastupljenosti istraživanog koncepta u nastavi geografije.

Sl. 1. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine (svi ispitanici)
Izvor: anketno ispitivanje

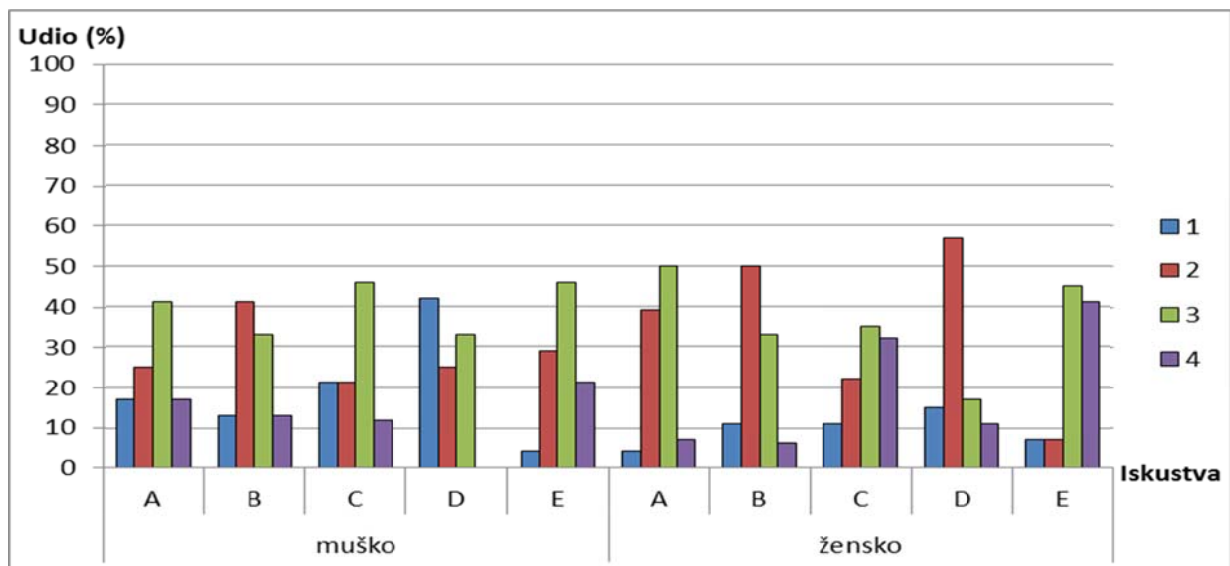
Iskustva u nastavi prema spolu prikazana su na slici 2. Ispitanici i ispitanice izrazili su podjednako slaganje (58 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine dovoljno je zastupljen u mojoj redovitoj nastavi*. Iz ovakvog rezultata može se zaključiti da ne postoji spolna razlika u zastupljenosti promatranog koncepta u redovitoj nastavi geografije, odnosno da kod oba spola postoji veliki prostor za napredak. Nadalje, ispitanici i ispitanice izrazili su pretežno neslaganje s tvrdnjom: *Koncept geobaštine zastupljen je u mojoj redovitoj nastavi u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti*. No, iako je ono nešto veće kod ispitanica (61 %), nego kod ispitanika (54 %), nije utvrđena značajna spolna razlika u zastupljenosti istraživanoga koncepta u redovitoj nastavi, u odnosu na ostale koncepte.

Ispitanici i ispitanice izrazili su pretežno slaganje (58 %, odnosno 67 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine razvijam kod učenika u izvannastavnim aktivnostima*. No, znatno je veće slaganje ispitanica. Može se zaključiti da nastavnice uključene u istraživanje usmjeravaju više pozornosti razvoju koncepta geobaštine u izvannastavnim aktivnostima. S druge strane, neslaganjem obaju spolova (67 % ispitanika i 72 % ispitanica) ocijenjena je tvrdnja: *Moji*

učenici sudjeluju u projektima s temama iz područja geobaštine. Ne postoji značajna spolna razlika u organiziranju projektne nastave s temama iz područja geobaštine, a navedena se uglavnom ne organizira.

Nadalje, ispitanici i ispitanice izrazili su pretežno slaganje s tvrdnjom: *Koncept geobaštine razvijam kod učenika na terenskim nastavama koje organiziram*. No, manje je slaganje ispitanika (67 %), nego ispitanica (86 %), koje prevladavaju u razvijanju istraživanog koncepta na terenskoj nastavi.

Iz prikazanih rezultata istraživanja može se zaključiti da ne postoji značajna spolna razlika u stupnju slaganja s navedenim tvrdnjama, odnosno ne postoji značajna spolna razlika u zastupljenosti istraživanoga koncepta u nastavi geografije. Koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen ni u nastavi ispitanica, ni u nastavi ispitanika.

Sl. 2. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema spolu

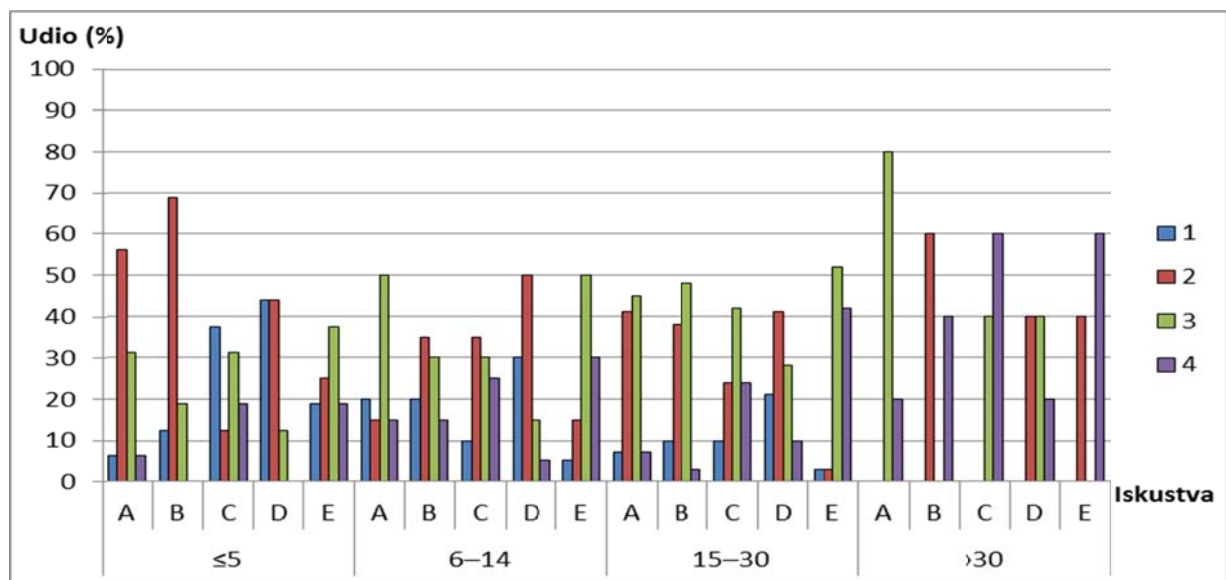
Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema godinama staža u nastavi (sl. 3). Za potrebe istraživanja, ispitanici su grupirani u četiri kategorije: ≤ 5 , 6-14, 15-30 i >30 godina staža u nastavi. Rezultati istraživanja prema godinama staža u nastavi mogu se interpretirati isključivo generalno, zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama. Rezultati ispitivanja ukazuju na sljedeće zaključke: koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi ispitanika sa stažom u nastavi iznad 30 godina, a najmanje kod ispitanika sa stažom ≤ 5 godina.

Nadalje, koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi, u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti, kod ispitanika s između 15 i 30 godina staža u nastavi, a najmanje u skupini ispitanika sa stažom ≤ 5 godina. Koncept geobaštine u izvannastavnim aktivnostima najviše razvija skupina ispitanika sa stažom u nastavi iznad 30 godina, a najmanje skupina ispitanika sa stažom ≤ 5 godina.

Također, projektnu nastavu s temama iz područja geobaštine najviše organiziraju ispitanici sa stažom u nastavi iznad 30 godina, a najmanje ispitanici sa stažom ≤ 5 godina. Nadalje, koncept geobaštine na terenskim nastavama najviše razvijaju ispitanici sa stažom u nastavi između 15 i 30 godina, a najmanje skupina ispitanika sa stažom u nastavi ≤ 5 godina.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama o iskustvima u nastavi izrazila je skupina ispitanika sa stažom u nastavi ≤ 5 godina, što iznenađuje, budući da je veliki broj njih bio u prilici slušati predmet Geoekologija i zaštita okoliša. S druge strane, najviše slaganja s tvrdnjama o iskustvima u nastavi izrazila je skupina ispitanika sa stažom u nastavi većim od 30 godina, što je također neobično, budući da oni nisu slušali spomenuti predmet. Skupina ispitanika sa stažom u nastavi između 15 i 30 godina prilično je podijeljena. Slična je situacija i s ispitanicima sa stažom u nastavi između 6 i 14 godina, no oni u većoj mjeri pokazuju tendenciju ka slaganju s tvrdnjama o iskustvima u nastavi.

Sl. 3. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema godinama staža u nastavi

Izvor: anketno ispitivanje

Rezultati istraživanja interpretirani su i prema županijama u kojima ispitanici rade. No, radi generalizacije, ispitanici su grupirani prema makroregijama u kojima rade (sl. 4). U

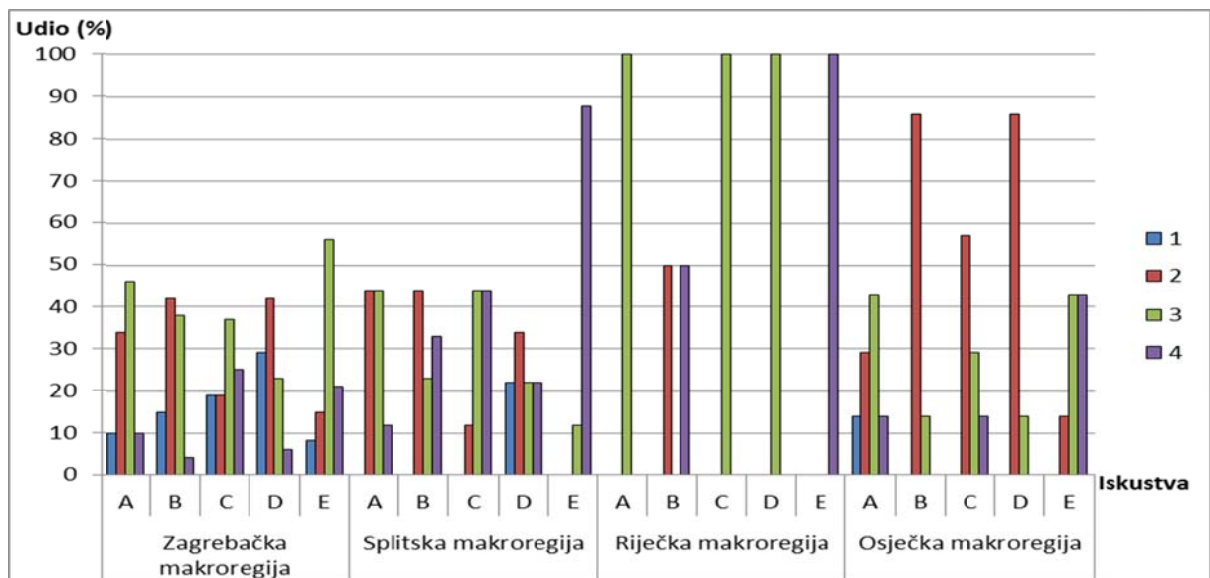
Zagrebačku makroregiju uključeni su ispitanici iz devet županija: Krapinsko-zagorske, Varaždinske, Međimurske, Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske, Karlovačke, Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Grada Zagreba. Iz te makroregije u anketiranju je sudjelovalo 52 ispitanika.

Nadalje, u Splitsku makroregiju uključeno je devet ispitanika iz dvije županije: Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske. U Riječku makroregiju ubrojani su ispitanici iz Istarske i Primorsko-goranske županije, po jedan ispitanik iz svake županije. U Osječku makroregiju uključeno je sedam ispitanika iz tri županije: Osječko-baranjske, Brodsko-posavske i Vukovarsko srijemske.

Rezultati istraživanja mogu se interpretirati samo za Zagrebačku makroregiju, zbog malog broja ispitanika u ostalim makroregijama. Može se zaključiti da je koncept geobaštine nedostatan zastupljen u redovitoj nastavi ispitanika iz Zagrebačke makroregije (zastupljen je kod 56 % ispitanika). Također, istraživani koncept slabije je zastupljen (42 %) u redovitoj nastavi ispitanika iz ove makroregije, u odnosu na ostale koncepte.

Nadalje, ispitanici iz Zagrebačke makroregije razvijaju koncept geobaštine u izvannastavnim aktivnostima u relativno zadovoljavajućoj mjeri (62 %), dok uglavnom ne organiziraju projektnu nastavu s temama iz područja geobaštine (71 %). S druge strane, ispitanici iz ove makroregije razvijaju koncept geobaštine na terenskoj nastavi u zadovoljavajućoj mjeri (77 %).

Analiziranjem rezultata istraživanja za ispitanike iz Zagrebačke makroregije, može se zaključiti da koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u redovitoj nastavi geografije u ovoj makroregiji. No, ispitanici iz spomenute makroregije razvijaju istraživani koncept u izvannastavnim aktivnostima i na terenskoj nastavi u zadovoljavajućoj mjeri.

Sl. 4. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema makroregijama

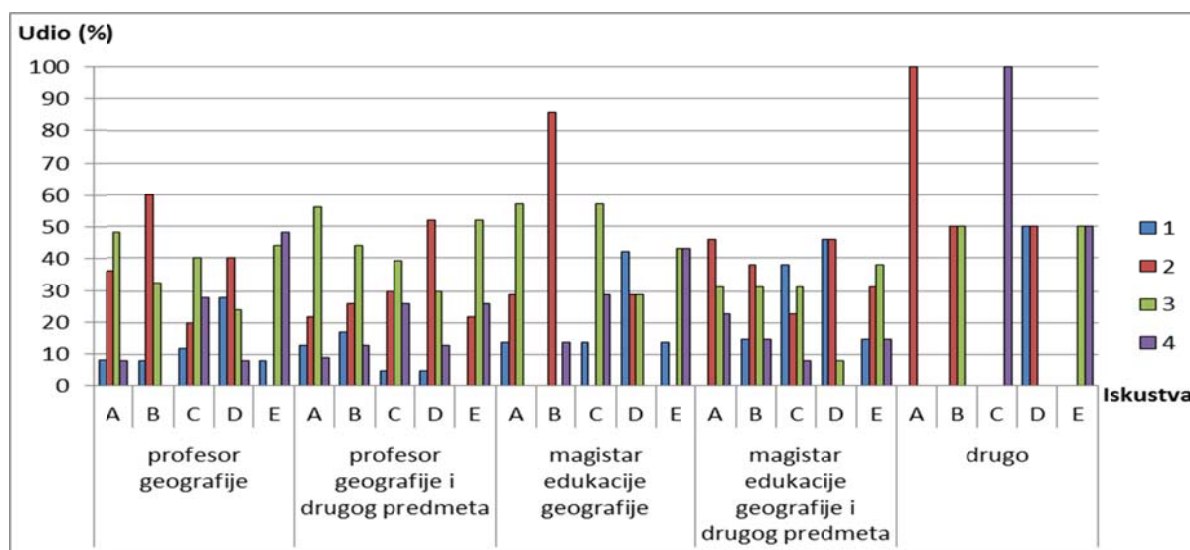
Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema zvanju (sl. 5). Za potrebe istraživanja, ispitanici su grupirani u pet kategorija: profesor geografije, profesor geografije i drugog predmeta, magistar edukacije geografije i magistar edukacije geografije i drugog predmeta, a kao peta opcija ponuđeno je drugo. Zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama, moguća je isključivo generalna interpretacija rezultata anketnog ispitivanja.

Koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi profesora geografije i drugog predmeta, a najmanje u redovitoj nastavi magistara edukacije geografije. Također, koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi, u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti, kod profesora geografije i drugog predmeta, a najmanje kod magistara edukacije geografije. Koncept geobaštine u izvannastavnim aktivnostima najviše razvijaju magistri edukacije geografije i drugog predmeta, a najmanje magistri edukacije geografije. Projektnu nastavu s temama iz područja geobaštine najviše organiziraju profesori geografije i drugog predmeta, a najmanje magistri edukacije geografije i drugog predmeta. Koncept geobaštine na terenskim nastavama najviše razvijaju profesori geografije, a najmanje magistri edukacije geografije i drugog predmeta.

Najmanje slaganja s tvrdnjama izrazili su magistri edukacije geografije, a najviše profesori geografije i drugog predmeta. Magistri edukacije geografije i drugog predmeta podijeljenih su stavova, dok su profesori geografije skloniji neslaganju s tvrdnjama. Može se zaključiti da su nastavnici geografije i drugog predmeta skloniji razvijanju koncepta geobaštine, u odnosu na nastavnike geografije. Budući da je drugi predmet često povijest,

ovakav se rezultat može objasniti nešto većim interesom za povijesni razvoj Zemlje nastavnika geografije i povijesti, u odnosu na nastavnike geografije.

Sl. 5. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema zvanju
Izvor: anketno ispitivanje

Preostao je prikaz rezultata istraživanja prema tipu škole (sl. 6). Za potrebe istraživanja, ispitanici su grupirani u pet kategorija prema obrazovnim ustanovama u kojima rade: zaposleni u osnovnoj školi, zaposleni u gimnaziji i zaposleni u srednjoj strukovnoj školi, a preostale dvije kategorije su kombinirane: zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu te zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi.

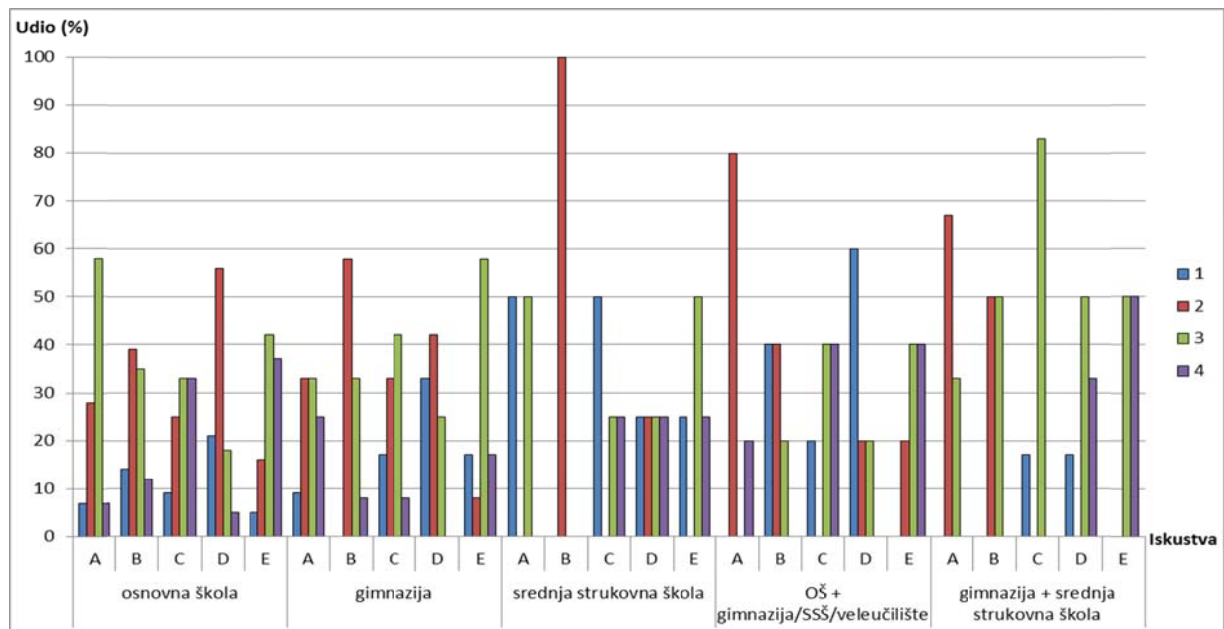
Zaključci dobiveni temeljem analize rezultata istraživanja prema tipu škole ne mogu se primijeniti na populaciju zbog malog broja ispitanika iz pojedinih tipova škole. Zaključci su sljedeći: koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi ispitanika zaposlenih u osnovnoj školi, a najmanje kod ispitanika zaposlenih u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu. Koncept geobaštine najviše je zastupljen u redovitoj nastavi, u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti, kod ispitanika zaposlenih u osnovnoj školi, dok je najslabije zastupljen kod ispitanika zaposlenih u srednjoj strukovnoj školi.

Koncept geobaštine u izvannastavnim aktivnostima najviše razvijaju ispitanici zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu, a najmanje ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. Projektanu nastavu s temama iz područja geobaštine najviše organiziraju ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi, a najmanje ispitanici zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu. Koncept geobaštine na terenskim nastavama najviše razvijaju ispitanici zaposleni

u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi, a najmanje ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama o iskustvima u nastavi izrazili su ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. S druge strane, najviše slaganja izrazili su ispitanici koji rade u dvije ili više škola. Ispitanici zaposleni u osnovnoj školi ili gimnaziji podijeljenih su stavova, no ipak su skloniji slaganju, nego neslaganju s tvrdnjama o iskustvima u nastavi. Prikazani rezultati istraživanja razumljivi su, uzevši u obzir sadržaje pojedinih važećih nastavnih planova i programa, odnosno ishode kurikuluma Geografije za osnovnu školu i gimnazije, koje karakterizira veća zastupljenost istraživanoga koncepta, u odnosu na nastavne planove i programe.

Sl. 6. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema tipu škole

Izvor: anketno ispitivanje

Uz prikazane rezultate istraživanja prema zatvorenim pitanjima, slijedi i prikaz rezultata istraživanja za postavljeno otvoreno pitanje. Ono glasi: *Uz vrste nastave u kojima vodite učenike u razvoju koncepta geobaštine upišite razred/razrede u kojima su najzastupljenije teme iz geobaštine.*

Analiziranjem odgovora na otvoreno pitanje, utvrđeni su sljedeći rezultati: ispitanici najviše razvijaju koncept geobaštine u petom i osmom razredu osnovne škole te u prvom i četvrtom razredu gimnazije ili srednje strukovne škole. Navedeno djelomično odgovara zastupljenosti koncepta geobaštine u kurikulumu Geografije, u kojemu je koncept geobaštine

detaljno razrađen za prvi razred gimnazije, a elementi koncepta sadržani su i u šestom razredu osnovne škole.

Također, razvijanje koncepta geobaštine u osmom razredu osnovne škole, odnosno u četvrtom razredu gimnazije, odgovara važećim nastavnim planovima i programima. Među vrstama nastave, ispitanici najviše razvijaju koncept geobaštine u redovitoj i terenskoj nastavi, a najmanje u izvannastavnim aktivnostima. Navedeno jednako vrijedi za ispitanike zaposlene u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi.

Analiziranjem rezultata istraživanja utvrđena je nedovoljna zastupljenost koncepta geobaštine u nastavi geografije te slabija zastupljenost istraživanoga koncepta u odnosu na ostale koncepte, što potvrđuje tezu o neafirmiranosti geobaštine i georaznolikosti u nastavi geografije (Buzjak i dr., 2015). Rezultati istraživanja ukazuju na sklonost nastavnika geografije razvijanju koncepta geobaštine na terenskoj nastavi, čiju učinkovitost potvrđuju istraživanja iranskih autora Fattahija i Khoshraftarija (2012), američkoga autora Tormeya (2019), švedskog autora Hellqvista (2019) i poljskog autora Glowackog (2019).

7. 3. Stavovi o baštini

Drugom skupinom tvrdnji ispitivali su se stavovi o baštini. Tvrdnje iz ove skupine i pripadajuća ljestvica procjene prikazane su u tablici 3.

Tab. 3. Stavovi o baštini

Stavovi o baštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Teme o baštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju.	1	2	3	4
Teme o baštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije.	1	2	3	4
Baština je važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama.	1	2	3	4
Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine.	1	2	3	4

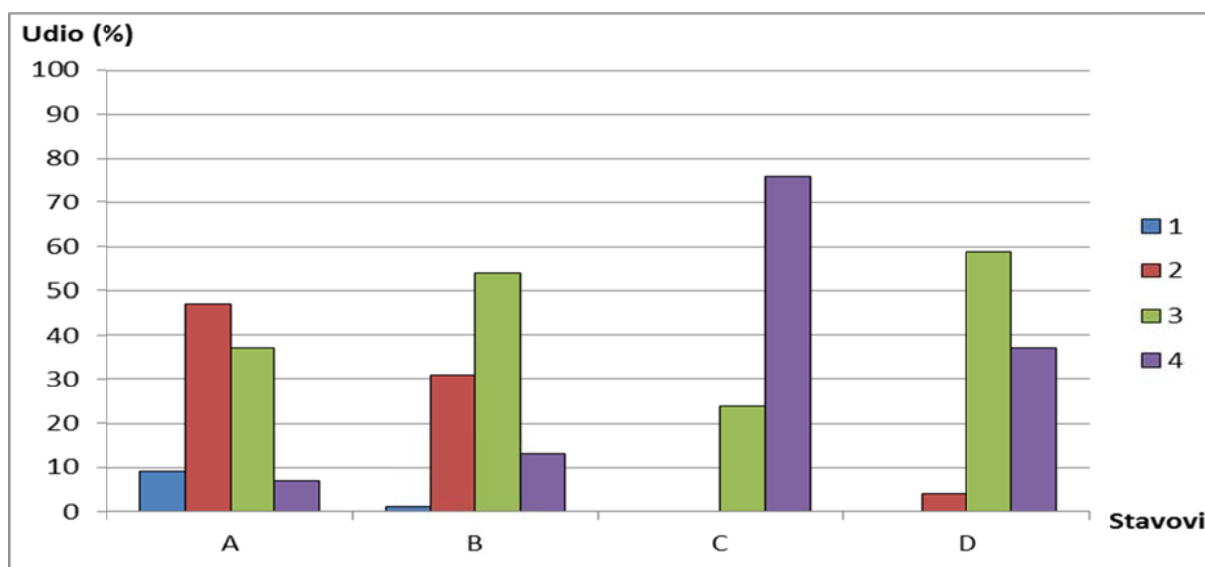
Izvor: anketno ispitivanje

Na grafičkim prikazima rezultata istraživanja, prva tvrdnja označena je slovom A, druga tvrdnja slovom B, treća tvrdnja slovom C, a četvrta tvrdnja slovom D. Ocjene iz ljestvice prikazane su kako je navedeno u tablici 3.

Rezultati istraživanja stavova o baštini za sve ispitanike prikazani su na slici 7. Ispitanici su izrazili pretežno neslaganje (56 %) s tvrdnjom: *Teme o baštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju*. Većina ispitanika smatra da navedene teme nisu dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju. No, ispitanici su izrazili pretežno slaganje (67 %) s tvrdnjom: *Teme o baštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije*. Navedeno upućuje na zaključak da ispitanici smatraju teme o baštini dovoljno zastupljenima u kurikulumu Geografije.

Iduća je analizirana tvrdnja: *Baština je važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama*. Ispitanici su iskazali snažno slaganje s tvrdnjom (76 %) te se može zaključiti kako imaju pozitivan stav o ulozi baštine u oblikovanju identiteta. Također, ispitanici su izrazili slaganje (96 %) s tvrdnjom: *Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine*. Navedeno ukazuje na afirmativan stav ispitanika o nezaobilaznom utjecaju geografije na mogućnost razumijevanja istraživanog koncepta.

Prikazani rezultati istraživanja upućuju na zaključak da ispitanici smatraju baštinu važnim konceptom u nastavi geografije, čije će poučavanje i razumijevanje unaprijediti primjena kurikuluma Geografije, u odnosu na važeće nastavne planove i programe.

Sl. 7. Stavovi nastavnika geografije o baštini (svi ispitanici)

Izvor: anketno ispitivanje

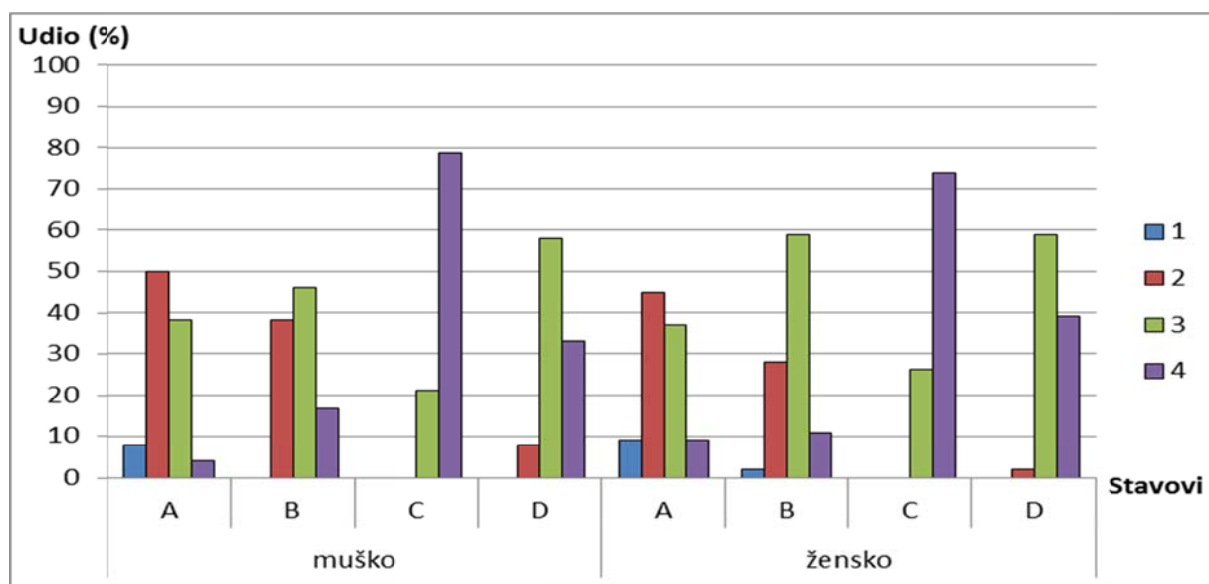
Stavovi o baštini prema spolu prikazani su na slici 8. Ispitanici i ispitanice izrazili su podjednako neslaganje (58 %, odnosno 54 %) s tvrdnjom: *Teme o baštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju*. Iz navedenoga se može zaključiti

kako ne postoji spolna razlika u procjenjivanju baštine nedostatno zastupljenom u nastavnom planu i programu za geografiju.

Nadalje, ispitanici i ispitanice izrazili su pretežno slaganje s tvrdnjom: *Teme o baštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije*. No, ono je nešto veće kod ispitanica (70 %), nego kod ispitanika (63 %). Ovakvi rezultati upućuju na zaključak kako nema značajne spolne razlike u procjenjivanju dostatne zastupljenosti spomenutih tema u kurikulumu Geografije.

Ispitanici i ispitanice izrazili su, u velikoj mjeri (79 %, odnosno 74 %), potpuno slaganje s tvrdnjom: *Baština je važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama*. Ne postoji značajna spolna razlika među ispitanicima, koji smatraju baštinu izuzetno važnim čimbenikom u oblikovanju identiteta. Također, izrazitim slaganjem oba spola (91 % ispitanika i 98 % ispitanica) ocijenjena je tvrdnja: *Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine*. Ne postoji značajna spolna razlika u isticanju uloge geografije u razumijevanju koncepta baštine.

Generalno, ne postoji značajna spolna razlika u stavovima o baštini i oni su uglavnom pozitivni kod ispitanica i ispitanika. No, ispitanice ipak u nešto većoj mjeri prepoznaju važnost koncepta baštine u nastavi geografije i doprinos kurikuluma Geografije razvijanju ovog koncepta, u odnosu na važeće nastavne planove i programe.

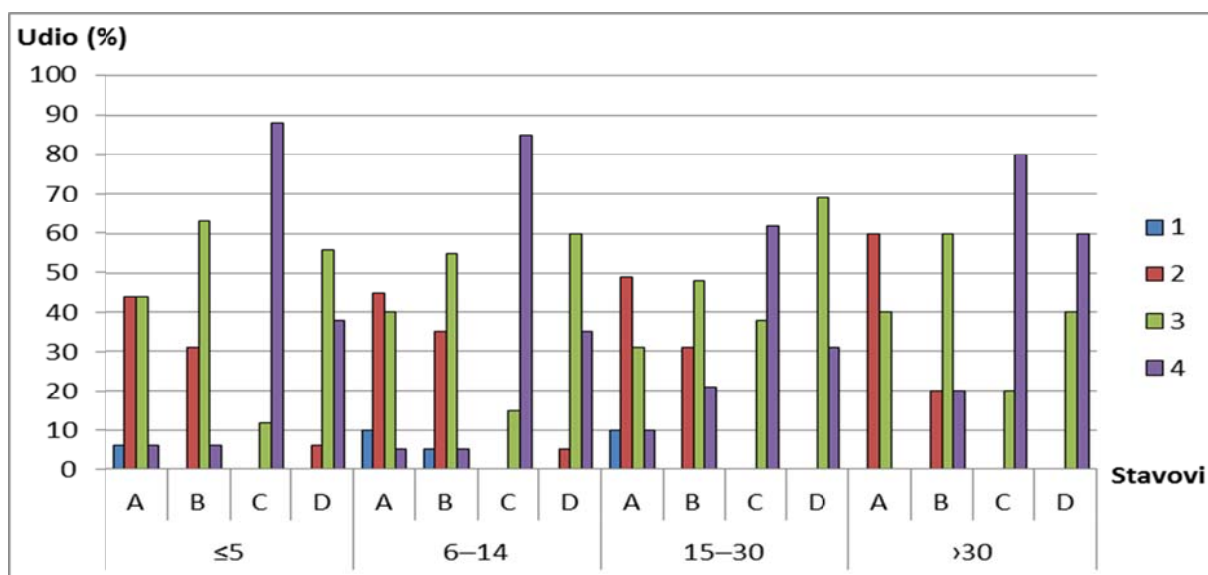
Sl. 8. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema spolu

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema godinama staža u nastavi (sl. 9). Rezultati istraživanja prema godinama staža u nastavi mogu se interpretirati isključivo generalno zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama. Skupina ispitanika sa stažom u nastavi ≤ 5 godina najviše se slaže s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slaže skupina ispitanika sa stažom nastavi iznad 30 godina. Nadalje, skupina ispitanika sa stažom u nastavi iznad 30 godina najviše se slaže s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slaže skupina ispitanika sa stažom nastavi od 6 do 14 godina.

S druge strane, skupina ispitanika sa stažom u nastavi ≤ 5 godina najviše se slaže s tvrdnjom da je baština važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama, dok se s istom najmanje slaže skupina ispitanika sa stažom nastavi od 15 do 30 godina. Naposljetku, skupina ispitanika sa stažom u nastavi iznad 30 godina najviše se slaže s tvrdnjom da nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine, dok se s potonjom najmanje slaže skupina ispitanika sa stažom nastavi ≤ 5 godina.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama izrazila je skupina ispitanika sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina. S druge strane, najviše slaganja s tvrdnjama izrazila je skupina ispitanika sa stažom u nastavi većim od 30 godina. Također, potonja skupina ispitanika ističe se stavovima o nedovoljnoj zastupljenosti tema o baštini u važećim nastavnim planovima i programima te o dovoljnoj zastupljenosti istih tema u kurikulumu Geografije. Može se zaključiti da ispitanici koji više od tri desetljeća rade kao nastavnici geografije procjenjuju da će kurikulum Geografije unaprijediti poučavanje koncepta baštine, u odnosu na važeće nastavne planove i programe, pri čemu je njihovo dugogodišnje iskustvo u nastavi vrijedan argument navedene teze.

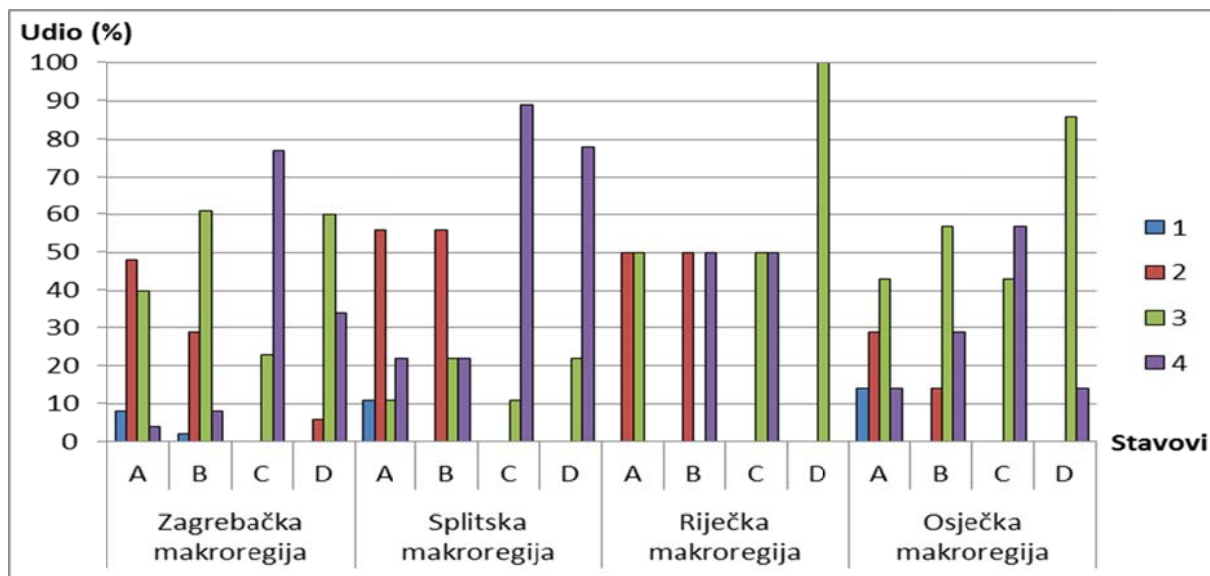
Sl. 9. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema godinama staža u nastavi

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema makroregijama u kojima ispitanici rade (sl. 10). Rezultati istraživanja prema makroregijama mogu se interpretirati samo za Zagrebačku makroregiju, zbog malog broja ispitanika u ostalim makroregijama. Ispitanici iz Zagrebačke makroregije uglavnom se ne slažu (56 %) s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju. S druge strane, ispitanici iz navedene makroregije pretežno se slažu (69 %) s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije.

Nadalje, ispitanici iz Zagrebačke makroregije pretežno se (23 %) ili potpuno (77 %) slažu s tvrdnjom da je baština važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama. Naposljetku, ispitanici iz ove makroregije pretežno se slažu (94 %) s tvrdnjom da nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine.

Može se zaključiti da ispitanici iz Zagrebačke makroregije procjenjuju baštinu iznimno bitnim konceptom u nastavi geografije, čije će se poučavanje i razumijevanje unaprijediti primjenom kurikuluma Geografije, u odnosu na važeće nastavne planove i programe.

Sl. 10. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema makroregijama

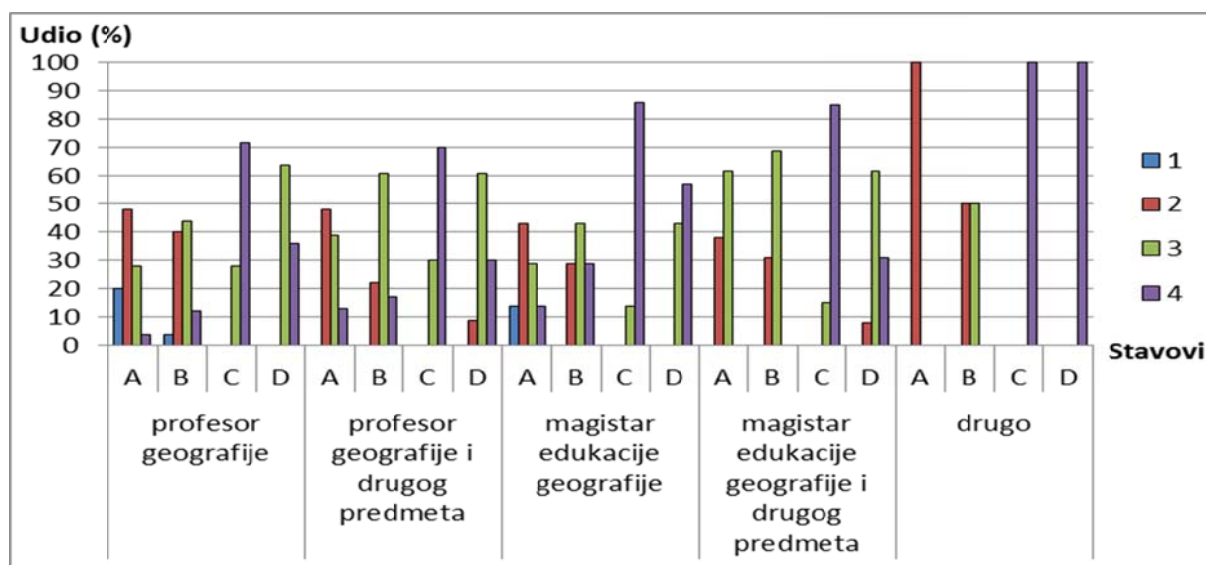
Izvor: anketno ispitivanje

Rezultati istraživanja interpretirani su i prema zvanju ispitanika (sl. 11). No, zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama, rezultati anketnog ispitivanja mogu se interpretirati isključivo generalno. Rezultati istraživanja prema zvanju ukazuju na sljedeće zaključke: magistri edukacije geografije i drugog predmeta najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slažu profesori geografije. Nadalje, profesori geografije i drugog predmeta najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slažu profesori geografije.

S druge strane, magistri edukacije geografije najviše se slažu s tvrdnjom da je baština važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama, dok se s istom najmanje slažu profesori geografije i drugog predmeta. Naposljetku, magistri edukacije geografije najviše se slažu s tvrdnjom da nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine, dok se s potonjom najmanje slažu profesori geografije i drugog predmeta.

Važno je istaknuti da profesori geografije smatraju da teme o baštini nisu dovoljno zastupljene ni u važećim nastavnim planovima i programima, ni u kurikulumu Geografije. S druge strane, može se zaključiti da profesori geografije i drugog predmeta procjenjuju da će kurikulum Geografije unaprijediti poučavanje koncepta baštine. No, magistri edukacije geografije pridaju najveću važnost konceptu baštine i Geografiji kao nastavnom predmetu kojim se spomenuti koncept razvija. Može se zaključiti da su ispitanici izuzetno podijeljenih

stavova o konceptu baštine prema zvanju. Ovakva interpretacija uzrokovana je malim brojem ispitanika u pojedinim skupinama te se može shvatiti isključivo generalno.

Sl. 11. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema zvanju

Izvor: anketno ispitivanje

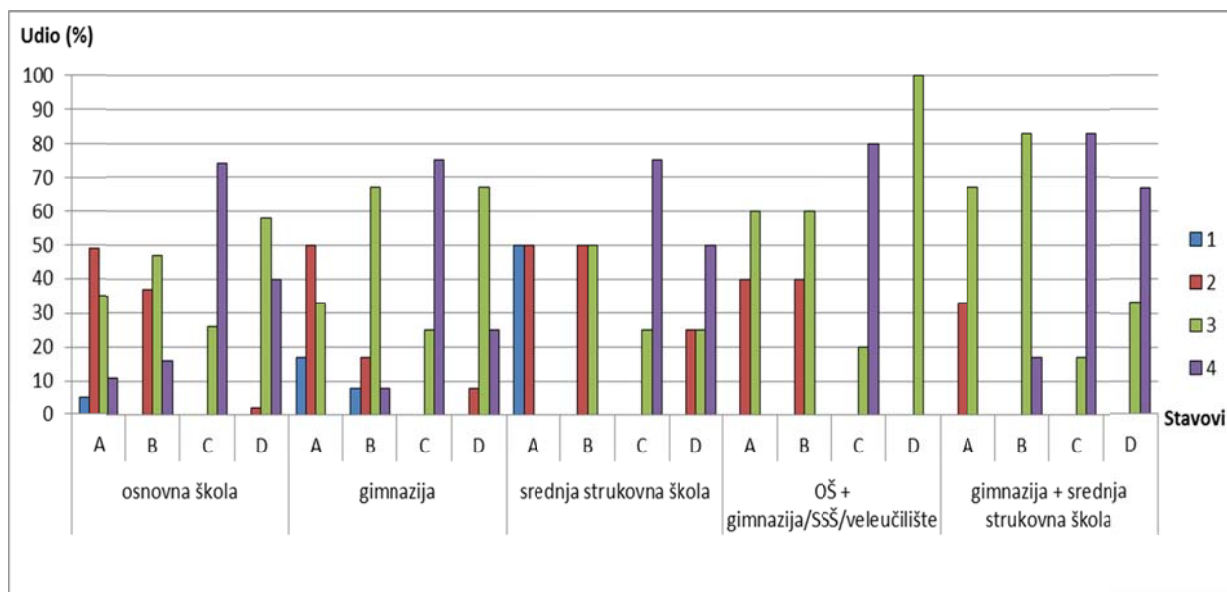
Preostala je interpretacija rezultata istraživanja prema tipu škole (sl. 12). Zaključci dobiveni temeljem analize rezultata istraživanja prema tipu škole ne mogu se primijeniti na populaciju zbog malog broja ispitanika iz pojedinih tipova škole. Zaključci su sljedeći: ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slažu ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. Također, ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o baštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi.

Nadalje, ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da je baština važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama, dok se s istom najmanje slažu ispitanici zaposleni u osnovnoj školi. Naposljetku, ispitanici zaposleni u dva tipa škole (u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi) najviše se slažu s tvrdnjom da nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici zaposleni u gimnaziji.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama izrazili su ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. S druge strane, najviše slaganja s tvrdnjama izrazili su ispitanici zaposleni u

dva tipa škole (gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi). Ispitanici zaposleni u osnovnoj školi iznimno su podijeljenih stavova, dok su ispitanici zaposleni u gimnaziji također podijeljenih stavova, uz veću sklonost slaganju s tvrdnjama. Navedeni rezultati istraživanja mogu se dovesti u vezu sa sadržajima pojedinih važećih nastavnih planova i programa, odnosno s ishodima kurikuluma Geografije za osnovnu školu i gimnazije. Potonje karakterizira veći stupanj zastupljenosti koncepta geobaštine, u odnosu na nastavne planove i programe.

Sl. 12. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema tipu škole

Izvor: anketno ispitivanje

Rezultatima istraživanja utvrđeno je da nastavnici geografije smatraju baštinu veoma važnim konceptom, kakvim su ju prikazali autori Botić (2009) i Kostović-Vranješ (2015). Također, nastavnici geografije slažu se s tvrdnjom da upravo nastavni predmet Geografija najviše doprinosi razvoju koncepta baštine, što djelomično odgovara zaključcima Botića (2009). Naime, ovaj autor ističe da se u razvijanju koncepta baštine ne smije zanemariti nastavni predmet Povijest te predlaže korelaciju navedenih nastavnih predmeta, ponajprije prilikom organiziranja terenske nastave.

7. 4. Stavovi o geobaštini

Trećom skupinom tvrdnji ispitivali su se stavovi o geobaštini. Tvrdnje iz ove skupine i pripadajuća ljestvica procjene prikazane su u tablici 4.

Tab. 4. Stavovi o geobaštini

Stavovi o geobaštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju.	1	2	3	4
Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije.	1	2	3	4
Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje.	1	2	3	4
Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti.	1	2	3	4
U usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijedit će razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4

Izvor: anketno ispitivanje

Na grafičkim prikazima rezultata istraživanja, prva tvrdnja označena je slovom A, druga tvrdnja slovom B, treća tvrdnja slovom C, četvrta tvrdnja slovom D, peta tvrdnja slovom E i šesta tvrdnja slovom F. Ocjene iz ljestvice prikazane su kako je navedeno u tablici 4.

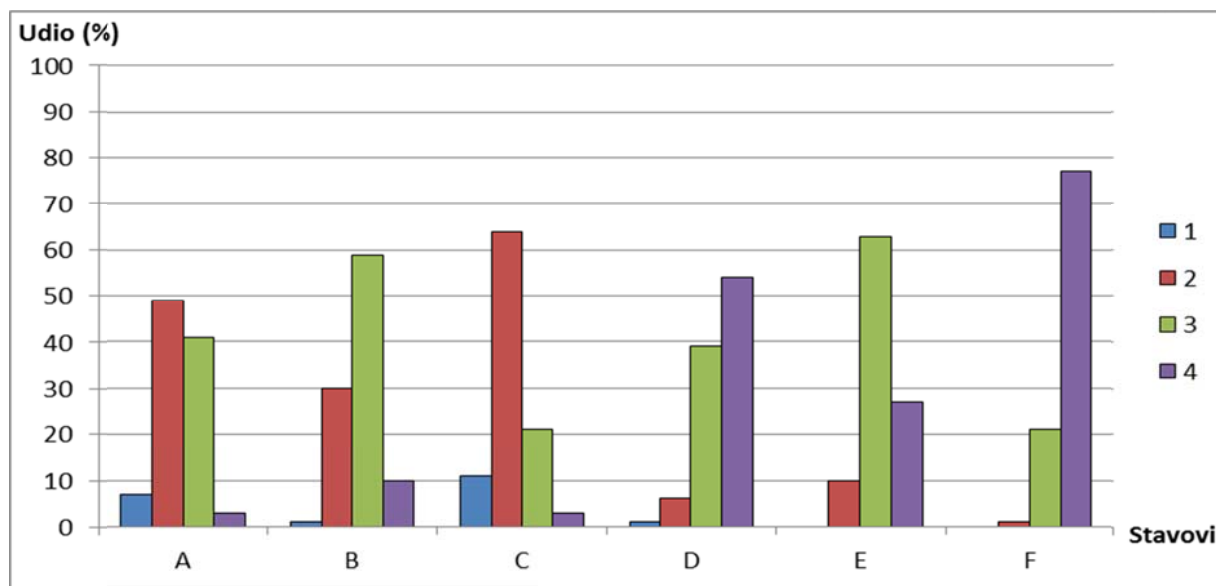
Rezultati istraživanja stavova o geobaštini za sve ispitanike prikazani su na slici 13. Ispitanici su izrazili pretežno neslaganje (56 %) s tvrdnjom: *Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju.* Većina ispitanika smatra da navedene teme nisu dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju. Iduća je analizirana tvrdnja: *Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije.* Pritom je utvrđeno pretežno slaganje ispitanika (69 %), što upućuje na zaključak da ispitanici smatraju da su navedene teme zastupljene u zadovoljavajućoj mjeri u kurikulumu geografije.

Potom je analizirana tvrdnja *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje.* Ispitanici su iskazali snažno neslaganje s tvrdnjom (75%) te se može zaključiti kako su svjesni zapostavljenosti geobaštine, u odnosu na prirodnu i kulturnu baštinu. Nadalje, ispitanici su izrazili snažno slaganje (93 %) s tvrdnjom: *Koncept*

geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti. Navedeno ukazuje na visok stupanj razumijevanja važnosti istraživanog koncepta.

Nadalje, ispitanici su izrazili snažno slaganje (90 %) s tvrdnjom: *U usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijedit će razumijevanje koncepta geobaštine*. Drugim riječima, iskazali su povjerenje u napredak koji će osigurati novi kurikulum. Iduća je analizirana tvrdnja: *Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine*. Pritom je utvrđeno izrazito slaganje ispitanika (98 %), što potvrđuje važnost terenske nastave u razvijanju istraživanog koncepta.

Može se zaključiti da ispitanici smatraju da koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavnom planu i programu za geografiju, dok, s druge strane, procjenjuju dovoljnom zastupljenost istraživanoga koncepta u kurikulumu Geografije. Također, ispitanici prepoznaju kurikulum kao kvalitetan temelj za napredak u razumijevanju istraživanoga koncepta, u usporedbi s važećim nastavnim planovima i programima.

Sl. 13. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini (svi ispitanici)

Izvor: anketno ispitivanje

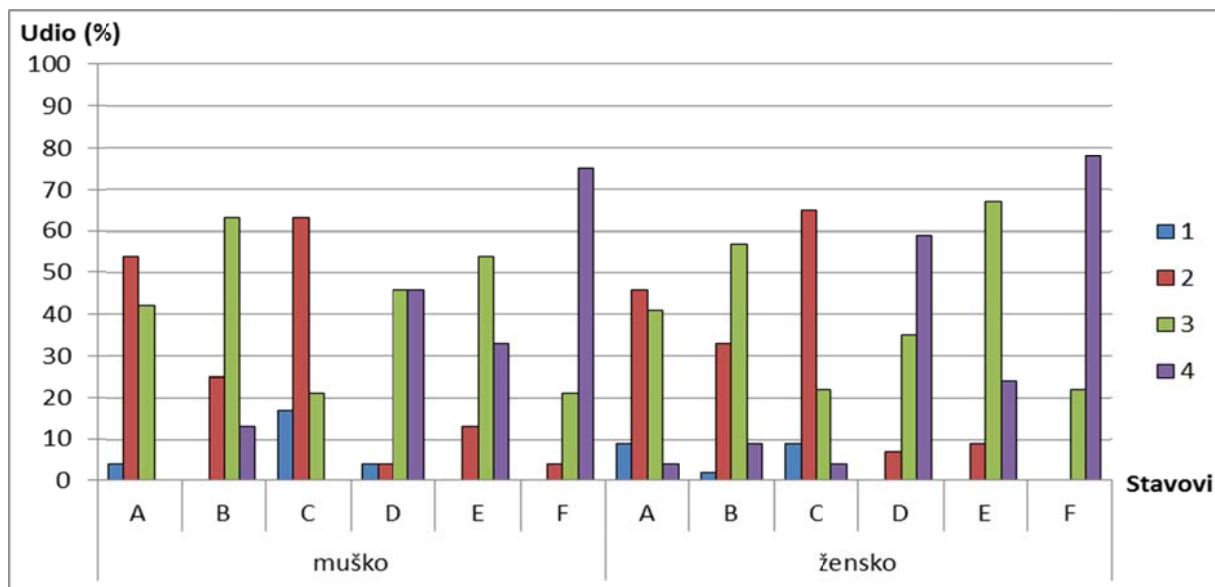
Stavovi o geobaštini prema spolu prikazani su na slici 14. Ispitanici i ispitanice izrazili su podjednako neslaganje (58 %, odnosno 55 %) s tvrdnjom: *Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju*. Iz navedenoga se može zaključiti kako ispitanici smatraju da je geobaština nedostavno zastupljena u nastavnom planu i programu za geografiju, bez obzira na spol. Nadalje, ispitanici i ispitanice izrazili su pretežno

slaganje s tvrdnjom: *Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu Geografije*. No, ono je nešto veće kod ispitanika (76 %), nego kod ispitanica (66 %). Ovakvi rezultati upućuju na zaključak kako postoji spolna razlika u procjenjivanju zastupljenosti spomenutih tema u kurikulumu Geografije.

Ispitanici i ispitanice izrazili su, u velikoj mjeri (80 %, odnosno 74 %), neslaganje s tvrdnjom *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje*. Ne postoji značajna spolna razlika među ispitanicima, koji smatraju da je geobaština zapostavljena u odnosu na druge vrste baštine. Ispitanici i ispitanice izrazili su slaganje (94 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti*. Ne postoji spolna razlika u isticanju uloge istraživanog koncepta u razumijevanju koncepta održivosti.

Nadalje, ispitanici i ispitanice izrazili su podjednako (87 %, odnosno 91 %) slaganje s tvrdnjom: *U usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijedit će razumijevanje koncepta geobaštine*. Ovakvi rezultati upućuju na zaključak kako nema značajne spolne razlike u procjenjivanju važnosti kurikuluma Geografije za razvoj istraživanog koncepta. Također, izrazitim slaganjem oba spola (75 % ispitanika i 78 % ispitanica) ocijenjena je tvrdnja: *Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine*. Ne postoji značajna spolna razlika u isticanju uloge terenske nastave u razumijevanju istraživanog koncepta.

Iz prikazanih rezultata istraživanja može se zaključiti da ne postoji značajna spolna razlika u stupnju slaganja s tvrdnjama o stavovima o geobaštini. Ispitanici i ispitanice smatraju koncept geobaštine važnim za nastavu geografije, čije će se poučavanje unaprijediti uvođenjem kurikuluma Geografije u sve razrede osnovne škole i gimnazije.

Sl. 14. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema spolu

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema godinama staža u nastavi (sl. 15). Rezultati istraživanja prema godinama staža u nastavi interpretirani su generalno, uzevši u obzir mali broj ispitanika u pojedinim skupinama te ukazuju na sljedeće zaključke: skupina ispitanika sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina najviše se slaže s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slažu ispitanici sa stažom nastavi od 15 do 30 godina. Nadalje, ispitanici sa stažom u nastavi ≤ 5 godina najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina.

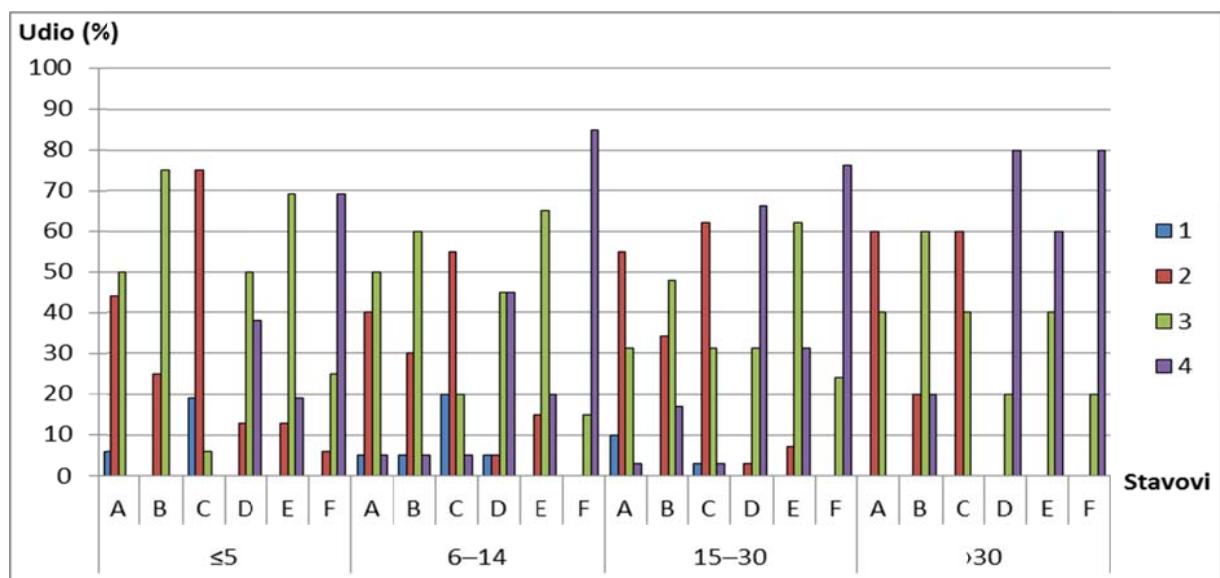
S druge strane, ispitanici sa stažom u nastavi iznad 30 godina najviše se slažu s tvrdnjom da je zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje, dok se s istom najmanje slažu ispitanici sa stažem nastavi ≤ 5 godina. Nadalje, ispitanici sa stažom u nastavi iznad 30 godina najviše se slažu s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici sa stažom u nastavi ≤ 5 godina.

Ispitanici sa stažom u nastavi iznad 30 godina najviše se slažu s tvrdnjom da će, u usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine, dok se s istom najmanje slažu ispitanici sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina. No, ispitanici sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina najviše se slažu s tvrdnjom da je terenska nastava najučinkovitija vrsta nastave za razumijevanje

koncepta geobaštine, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici sa stažom u nastavi ≤ 5 godina.

Najmanje slaganja s tvrdnjama izrazili su ispitanici sa stažom u nastavi ≤ 5 godina. S druge strane, najviše slaganja s tvrdnjama izrazili su ispitanici sa stažom u nastavi većim od 30 godina. Skupina ispitanika sa stažom u nastavi između 15 i 30 godina prilično je podijeljena, slično kao skupina ispitanika sa stažom u nastavi od 6 do 14 godina, koja ipak u većoj mjeri pokazuju tendenciju prema slaganju s tvrdnjama.

Može se zaključiti da postoji korelacija između godina staža u nastavi i stupnja slaganja s tvrdnjama o geobaštini, pri čemu iznenađuje sklonost geobaštini nastavnika s najviše godina staža, koji nisu slušali predmet Geoekologija i zaštita okoliša, kao i nesklonost najmlađeg kadra, koji je imao priliku slušati spomenuti predmet tijekom visokoškolskog obrazovanja.

Sl. 15. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema godinama staža u nastavi

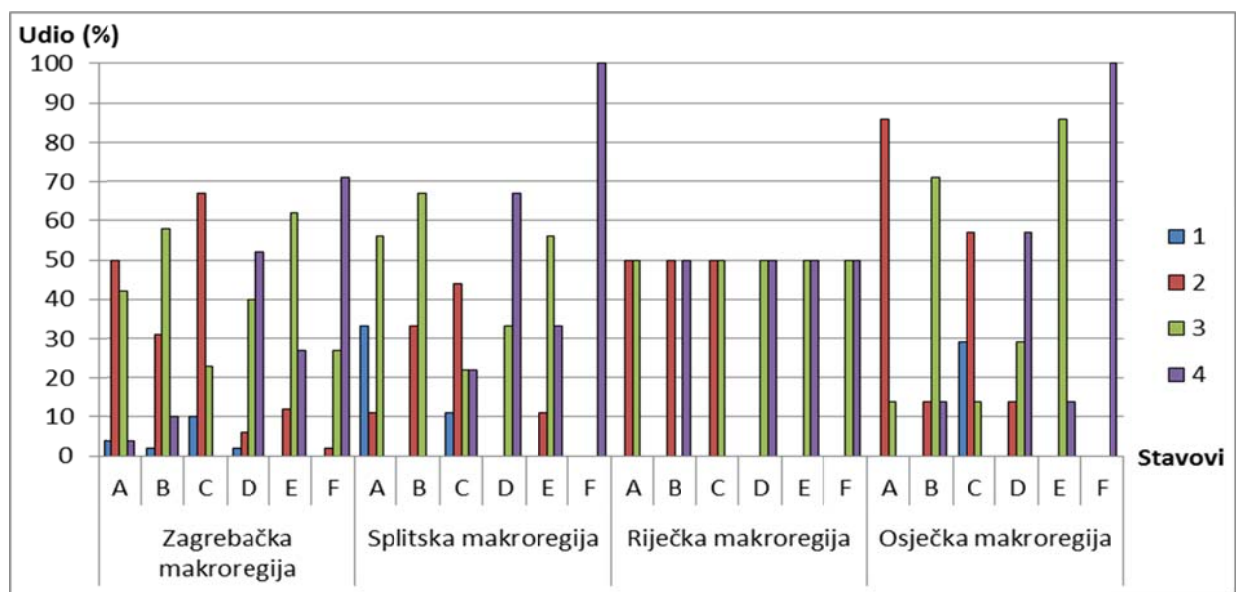
Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema makroregijama u kojima ispitanici rade (sl. 16). Rezultati istraživanja mogu se interpretirati samo za Zagrebačku makroregiju, zbog malog broja ispitanika u ostalim trima makroregijama. Ispitanici iz Zagrebačke makroregije pretežno se ne slažu (54 %) s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju. Nadalje, ispitanici iz ove makroregije uglavnom se slažu (68 %) s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije. S druge strane, ispitanici iz navedene makroregije pretežno se ne slažu (77 %) s

tvrdnjom da je zaštititi geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje.

Ispitanici iz Zagrebačke makroregije uglavnom se slažu (92 %) s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti. Također, ispitanici iz promatrane makroregije pretežno se slažu (89 %) s tvrdnjom da će, u usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine. Nadalje, ispitanici iz Zagrebačke makroregije dominantno se slažu (98 %) s tvrdnjom da je terenska nastava najučinkovitija strategija nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.

Ispitanici iz Zagrebačke makroregije slažu se da koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavnom planu i programu za geografiju, a isti koncept procjenjuju dovoljno zastupljenim u kurikulumu Geografije. Nadalje, većina ispitanika iz ove makroregije smatra da će kurikulum unaprijediti razumijevanje istraživanoga koncepta, u usporedbi s nastavnim planom i programom.

Sl. 16. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema makroregijama

Izvor: anketno ispitivanje

Rezultati istraživanja interpretirani su i prema zvanju ispitanika (sl. 17). No, zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama, moguća je isključivo generalna interpretacija rezultata ispitivanja. Oni ukazuju na sljedeće zaključke: magistri edukacije geografije i drugog predmeta najviše se slažu s tvrdnjom kako su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slažu profesori geografije.

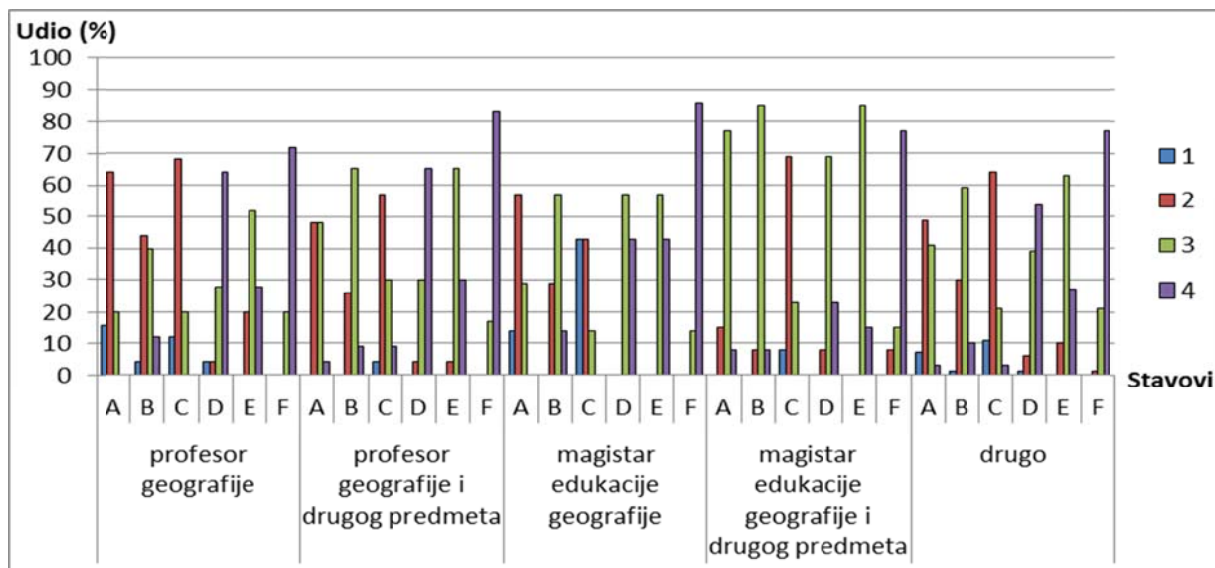
Nadalje, magistri edukacije geografije i drugog predmeta najviše se slažu s tvrdnjom kako su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slažu profesori geografije.

S druge strane, profesori geografije i drugog predmeta najviše se slažu s tvrdnjom da je zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje, dok se s istom najmanje slažu magistri edukacije geografije. Nadalje, magistri edukacije geografije najviše se slažu s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti, dok se s potonjom najmanje slažu profesori geografije.

Magistri edukacije geografije najviše se slažu s tvrdnjom da će, u usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum geografije unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine, dok se s istom najmanje slažu profesori geografije. Također, magistri edukacije geografije najviše se slažu s tvrdnjom da je terenska nastava najučinkovitija vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine, dok se s potonjom najmanje slažu magistri edukacije geografije i drugog predmeta.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama izrazili su profesori geografije. S druge strane, najviše slaganja izrazili su magistri edukacije geografije. Profesori geografije i drugog predmeta prilično su podijeljeni, kao i magistri edukacije geografije i drugog predmeta, iako u ovoj skupini lagano prevladava slaganje s tvrdnjama. Može se zaključiti da magistri edukacije prednjače u pozitivnim stavovima o geobaštini, u usporedbi s profesorima. Za razliku od interpretacije rezultata istraživanja prema godinama staža u nastavi, u ovom slučaju rezultati istraživanja odgovaraju mogućnosti slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša. Većina magistara edukacije geografije bila je u prilici razviti stavove o vrijednosti geobaštine i važnosti očuvanja georaznolikosti, slušajući spomenuti predmet.

Sl. 17. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema zvanju

Izvor: anketno ispitivanje

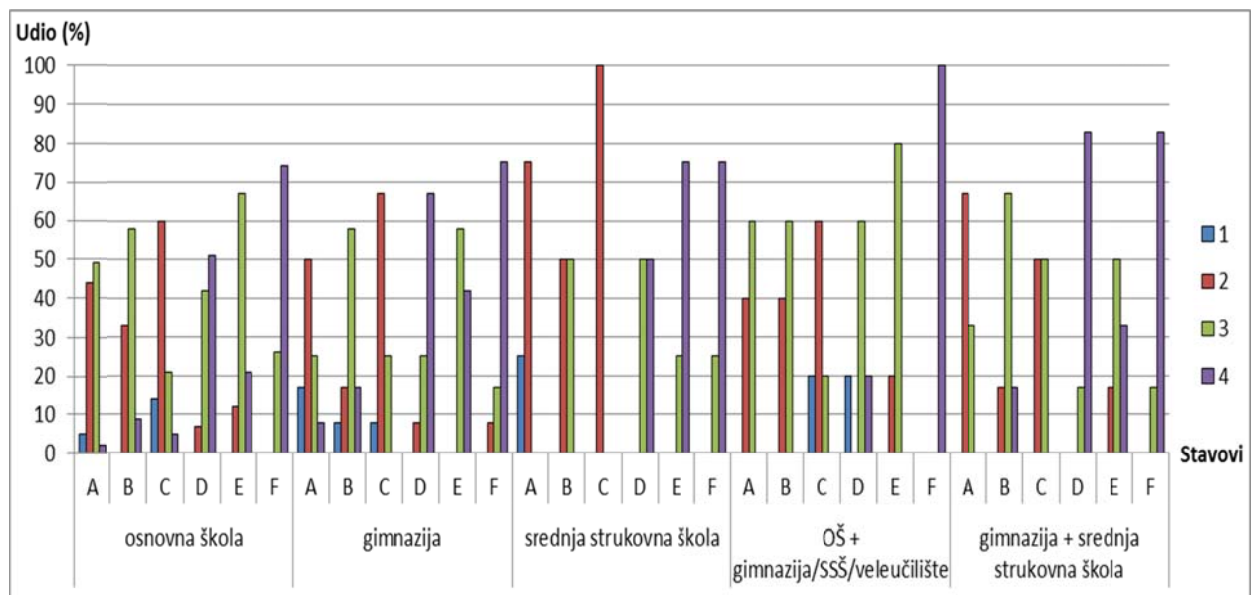
Preostala je interpretacija rezultata istraživanja prema tipu škole (sl. 18). Zaključci dobiveni temeljem analize rezultata istraživanja prema tipu škole ne mogu se primijeniti na populaciju zbog malog broja ispitanika iz pojedinih tipova škole. Zaključci su sljedeći: ispitanici zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju, dok se s istom najmanje slažu ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. Nadalje, ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da su teme o geobaštini dovoljno zastupljene u kurikulumu Geografije, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi.

Nadalje, ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da je zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje, dok se s istom najmanje slažu ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi. Ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu.

Ispitanici zaposleni u srednjoj strukovnoj školi najviše se slažu s tvrdnjom da će, u usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum Geografije unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine, dok se s istom najmanje slažu ispitanici zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu. Nadalje, ispitanici

zaposleni u osnovnoj školi i gimnaziji ili srednjoj strukovnoj školi ili veleučilištu najviše se slažu s tvrdnjom da je terenska nastava najučinkovitija vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine, dok se s potonjom najmanje slažu ispitanici zaposleni u gimnaziji.

Generalno, najmanje slaganja s tvrdnjama izrazila je skupina ispitanika zaposlenih u srednjoj strukovnoj školi. S druge strane, najviše slaganja s tvrdnjama izrazili su ispitanici zaposleni u gimnaziji i srednjoj strukovnoj školi. Skupina ispitanika zaposlenih u osnovnoj školi iznimno je podijeljena, dok su ispitanici zaposleni u gimnaziji također podijeljenih stavova, uz veću sklonost slaganju s tvrdnjama. Ovi zaključci mogu se objasniti sadržajima pojedinih važećih nastavnih planova i programa, odnosno ishodima kurikuluma Geografije za osnovnu školu i gimnazije. Koncept geobaštine zastupljeniji je u kurikulumu Geografije, u odnosu na nastavne planove i programe.

Sl. 18. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema tipu škole

Izvor: anketno ispitivanje

Analiziranjem rezultata istraživanja utvrđeno je da nastavnici geografije smatraju da koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavnom planu i programu za geografiju, odnosno da je dovoljno zastupljen u kurikulumu Geografije te da će ovaj dokument unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine. Navedeno je u skladu sa zaključcima autora Buzjaka i dr. (2015), prema kojima geobaština i georazolikost nisu dovoljno afirmirane u nastavi geografije, a zbog svoje važnosti moraju biti sastavnim dijelom kurikuluma.

Nadalje, nastavnici geografije smatraju da zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, nije posvećeno dovoljno pažnje, što također odgovara zaključcima autora Buzjaka i dr. (2015). Nastavnici geografije slažu se s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti, što u svojem radu zaključuje švedski autor Hellqvist (2019). Također, nastavnici geografije smatraju da je terenska nastava najučinkovitija vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine, što su zaključili i iranski autori Fattahi i Khoshraftar (2012), američki autor Tormey (2019), švedski autori Hellqvist (2019) i poljski autor Glowacki (2019).

8. Razumijevanje koncepta geobaštine i stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*

8. 1. Osnovna obilježja ispitanika

U istraživanju razumijevanja koncepta geobaštine i stavova studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* te diplomskog studija *Geografija; smjer: nastavnički* sudjelovalo je 17 ispitanika. Do trenutka provođenja istraživanja, svi ispitanici odslušali su predmet Geoekologija i zaštita okoliša. Od ukupnog broja ispitanika, devet je ženskog (53 %), a osam muškog spola (47 %). Ispitanici su podijeljeni u dvije kategorije, prema studijskoj grupi: studenti integriranog preddiplomskog i diplomskog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* (10 ispitanika) te studenti diplomskog studija *Geografija; smjer: nastavnički* (7 ispitanika).

Nadalje, ispitanici su diferencirani prema županijama iz kojih dolaze. Najviše ispitanika dolazi iz Zagrebačke županije (5) te Grada Zagreba (3) i Osječko-baranjske županije (3). Potom slijede Krapinsko-zagorska i Vukovarsko-srijemska županija, s po dva ispitanika. Najmanje ispitanika, po jedan, dolazi iz Brodsko-posavske i Karlovačke županije. Zbog malog broja ispitanika u pojedinim županijama, nije moguća analiza prema županiji porijekla.

U istraživanju nisu sudjelovali ispitanici iz 14 županija: Bjelovarsko-bilogorske, Dubrovačko-neretvanske, Istarske, Koprivničko-križevačke, Ličko-senjske, Međimurske, Primorsko-goranske, Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Sisačko-moslavačke, Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske, Varaždinske i Zadarske županije.

8. 2. Razumijevanje koncepta geobaštine

Prvom skupinom tvrdnji ispitivalo se razumijevanje koncepta geobaštine. Tvrdnje iz ove skupine i pripadajuća ljestvica procjene prikazane su u tablici 5.

Tab. 5. Razumijevanje koncepta geobaštine

Razumijevanje koncepta geobaštine	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Koncept geobaštine bio mi je poznat prije slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša.	1	2	3	4
Predmet Geoekologija i zaštita okoliša omogućio mi je bolje razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Poznati su mi uzroci izdvajanja i zaštite geobaštine.	1	2	3	4
Poznati su mi kriteriji izdvajanja i zaštite geolokaliteta.	1	2	3	4
Razumijem zašto geolokaliteti imaju veliku znanstvenu i obrazovnu vrijednost.	1	2	3	4
Razumijem značenje i najmanje jedan primjer geomitologije.	1	2	3	4

Izvor: anketno ispitivanje

Na grafičkim prikazima rezultata istraživanja, prva tvrdnja označena je slovom A, druga tvrdnja slovom B, treća tvrdnja slovom C, četvrta tvrdnja slovom D, peta tvrdnja slovom E i šesta tvrdnja slovom F. Ocjene iz ljestvice prikazane su kako je navedeno u tablici 5. Za rezultate koji se odnose na studente integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* korištena je kratica GP, a za studente diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*, korištena je kratica GN.

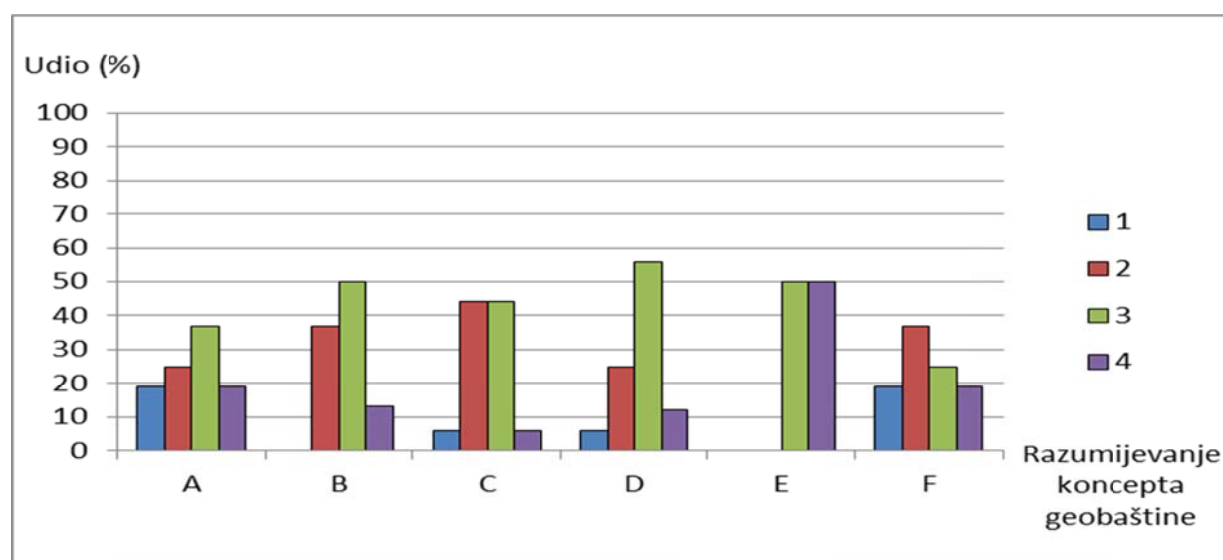
Najprije slijedi prikaz rezultata istraživanja za sve ispitanike (sl. 19). Ispitanici su izrazili pretežno slaganje (56 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine bio mi je poznat prije slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša*. No, ono je ipak maleno, što upućuje na zaključak da studenti rijetko upoznaju istraživani koncept prije slušanja spomenutog sveučilišnog predmeta. Nadalje, pretežno slaganje ispitanika (63 %) utvrđeno je analiziranjem tvrdnje: *Predmet Geoekologija i zaštita okoliša omogućio mi je bolje razumijevanje koncepta*

geobaštine. Navedeno upućuje na zaključak da je spomenuti predmet omogućio bolje razumijevanje istraživog koncepta velikom udjelu studenata, ali i da postoji prostor za napredak.

Iduća je analizirana tvrdnja: *Poznati su mi uzroci izdvajanja i zaštite geobaštine*. Ispitanici su iskazali podjednako slaganje i neslaganje s tvrdnjom te se može zaključiti kako ne poznaju uzroke zaštite geobaštine u zadovoljavajućoj mjeri. No, ispitanici su izrazili slaganje (69 %) s tvrdnjom: *Poznati su mi kriteriji izdvajanja i zaštite geolokaliteta*. Ovakav rezultat može se objasniti poznavanjem pojedinih poznatijih primjera.

Nadalje, svi ispitanici izrazili su veće ili potpuno slaganje s tvrdnjom: *Razumijem zašto geolokaliteti imaju veliku znanstvenu i obrazovnu vrijednost*. Ovaj je rezultat veoma zadovoljavajući. Nadalje, utvrđeno je pretežno neslaganje ispitanika (56 %), analiziranjem tvrdnje: *Razumijem značenje i najmanje jedan primjer geomitologije*. Iz ovoga se može zaključiti kako su ispitanici izrazito slabo poznati s geomitologijom.

Može se zaključiti da ispitanici djelomično razumiju koncept geobaštine, a s navedenim se rijetko upoznaju prije slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša. Ovim predmetom unaprijeđeno je razumijevanje istraživog koncepta kod više od polovice ispitanika, no jasno je da postoji veliki prostor za napredak po ovom pitanju. Ovakav rezultat ne može se smatrati zadovoljavajućim, uzevši u obzir da ispitanici predstavljaju buduće nastavnike geografije, čiji je zadatak razvijati koncept geobaštine kod učenika.

Sl. 19. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *nastavnički* (svi ispitanici)

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata ispitivanja prema studijskoj grupi (sl. 20). U anketnom ispitivanju sudjelovalo je 63 % od ukupnog broja studenata pete godine integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* te 70 % od ukupnog broja studenata diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički*. Studenti integriranog i diplomskog studija izrazili su jednako slaganje (56 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine bio mi je poznat prije slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša*. Iz navedenoga se može zaključiti kako među studijskim grupama ne postoji značajna razlika u poznavanju istraživanog koncepta, koje je prethodilo slušanju spomenutog predmeta.

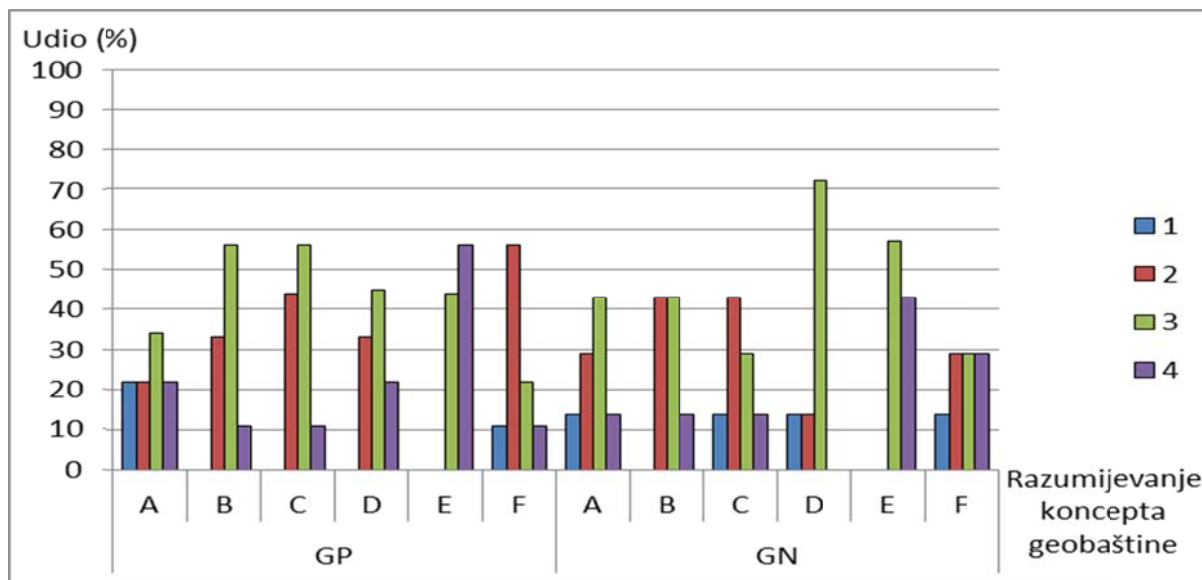
Nadalje, studenti integriranog i diplomskog studija izrazili su pretežno slaganje s tvrdnjom: *Predmet Geoekologija i zaštita okoliša omogućio mi je bolje razumijevanje koncepta geobaštine*. No, ono je veće kod studenata integriranog studija (67 %), u odnosu na studente diplomskog studija (57 %). Ovakvi rezultati upućuju na zaključak kako među studijskim grupama postoji značajna razlika u procjenjivanju doprinosa navedenog predmeta razumijevanju istraživanoga koncepta, koji su studenti integriranog studija ocijenili većim.

Studenti integriranog studija izrazili su pretežno slaganje (67 %), a studenti diplomskog studija neslaganje (57 %) s tvrdnjom: *Poznati su mi uzroci izdvajanja i zaštite geobaštine*. Među studijskim grupama postoji izuzetno značajna razlika u poznavanju navedenih uzroka, u čemu prednjače studenti integriranog studija, iako i kod njih postoji dosta prostora za napredak. S druge strane, ispitanici iz obje skupine izrazili su podjednako slaganje (70 %) s tvrdnjom: *Poznati su mi kriteriji izdvajanja i zaštite geološkog lokaliteta*. Ne postoji razlika u poznavanju navedenih kriterija među studijskim grupama, pri čemu je rezultat prilično zadovoljavajući.

Nadalje, svi ispitanici, iz obje skupine, izrazili su pretežno ili potpuno slaganje s tvrdnjom: *Razumijem zašto geološki lokaliteti imaju veliku znanstvenu i obrazovnu vrijednost*. Ovakvi rezultati upućuju na zaključak kako među studijskim grupama ne postoji razlika u stupnju razumijevanja obrazovne i znanstvene vrijednosti geološkog lokaliteta, koji je na izuzetno zadovoljavajućoj razini.

S druge strane, pretežnim neslaganjem studenata integriranog studija (67 %), ali pretežnim slaganjem studenata diplomskog studija (56 %), ocijenjena je tvrdnja: *Razumijem značenje i najmanje jedan primjer geomitologije*. Postoji značajna razlika među studijskim grupama u razumijevanju geomitologije, u korist studenata diplomskog studija. Unatoč tomu, rezultati obaju studijskih grupa ne mogu se smatrati zadovoljavajućima.

Generalno, studenti integriranog studija iskazali su više slaganja s tvrdnjama o razumijevanju koncepta geobaštine, u odnosu na studente diplomskog studija. Stoga se može zaključiti da je stupanj razumijevanja istraživana koncepta viši kod studenata integriranog studija, nego kod studenata diplomskog studija. Navedeno se može objasniti višim interesom za povijest, a time i za povijesni razvoj Zemlje i geobaštinu, studenata integriranog studija.

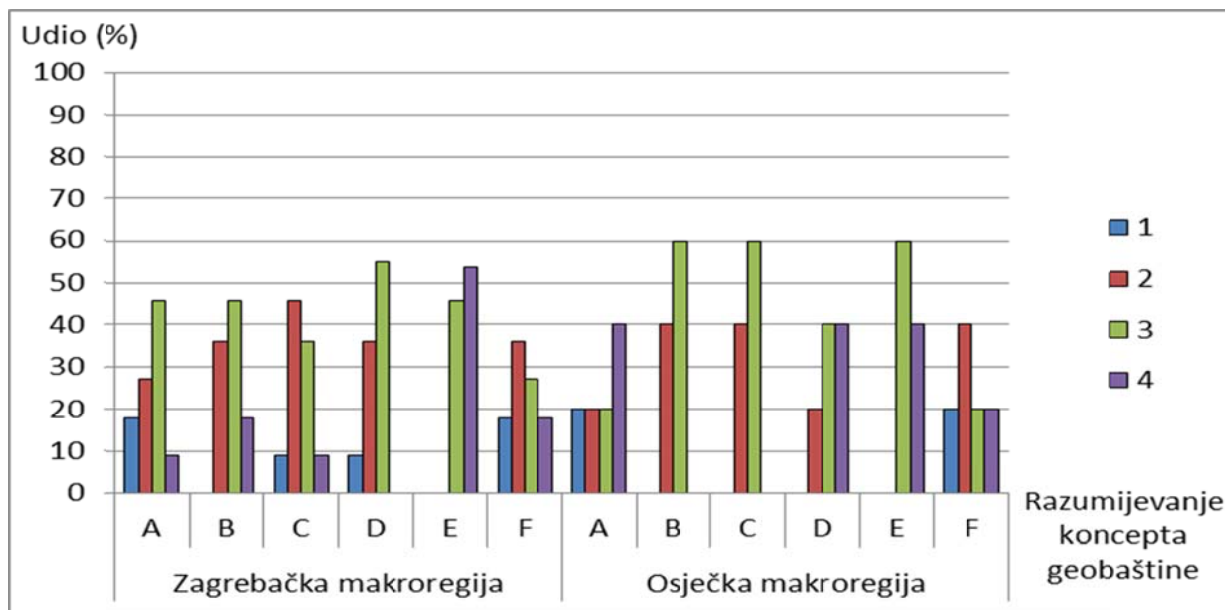
Sl. 20. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: nastavnički i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: nastavnički prema studijskoj grupi

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi prikaz rezultata istraživanja prema županijama iz kojih ispitanici dolaze (sl. 21). No, radi generalizacije, ispitanici su kategorizirani u dvije makroregije: Zagrebačku i Osječku. Pritom su u Zagrebačku makroregiju ubrojeni ispitanici iz Grada Zagreba i Zagrebačke, Karlovačke i Krapinsko-zagorske županije, dok su u Osječku makroregiju ubrojeni ispitanici iz Osječko-baranjske, Brodsko-posavske i Vukovarsko-srijemske županije.

Zbog malog broja ispitanika u pojedinoj skupini, rezultati anketnog ispitivanja interpretirani su generalno. Ispitanici iz Osječke makroregije iskazali su više slaganja s tvrdnjama o razumijevanju koncepta geobaštine, u odnosu na ispitanike iz Zagrebačke makroregije. Stoga se općenito može zaključiti da je stupanj razumijevanja istraživana koncepta viši u Osječkoj, nego u Zagrebačkoj makroregiji.

Sl. 21. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *nastavnički* prema makroregijama

Izvor: anketno ispitivanje

8. 3. Stavovi o geobaštini

Drugom skupinom tvrdnji ispitivali su se stavovi o geobaštini. Tvrdnje iz ove skupine i pripadajuća ljestvica procjene prikazane su u tablici 6.

Tab. 6. Stavovi o geobaštini

Stavovi o geobaštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u obrazovanju učenika osnovnih i srednjih škola.	1	2	3	4
Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u zakonskim i podzakonskim aktima te strateškim dokumentima Republike Hrvatske.	1	2	3	4
Javnost prepoznaje vrijednost geobaštine u dovoljnoj mjeri.	1	2	3	4
Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti.	1	2	3	4
Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam posvetiti mnogo pažnje konceptu geobaštine u svojoj redovitoj nastavi.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati projektnu nastavu s temama iz geobaštine.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati terensku nastavu na prostoru zaštićenog geolokaliteta.	1	2	3	4

Izvor: anketno istraživanje

Na grafičkim prikazima rezultata istraživanja, prva tvrdnja označena je slovom A, druga tvrdnja slovom B, treća tvrdnja slovom C, četvrta tvrdnja slovom D, peta tvrdnja slovom E, šesta tvrdnja slovom F, sedma tvrdnja slovom G, osma tvrdnja slovom H i deveta tvrdnja slovom I. Ocjene iz ljestvice prikazane su kako je navedeno u tablici 6. Za rezultate koji se odnose na studente integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija

Geografija i povijest; smjer: nastavnički korištena je kratica GP, a za studente diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: nastavnički, korištena je kratica GN.

Najprije slijedi prikaz rezultata istraživanja za sve ispitanike (sl. 22). Ispitanici su izrazili snažno pretežno neslaganje (90 %) s tvrdnjom: *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u obrazovanju učenika osnovnih i srednjih škola*. Ovakav rezultat upućuje na zaključak da ispitanici u velikoj mjeri prepoznaju zapostavljenost geobaštine u odgojno-obrazovnom procesu, u odnosu na ostale vrste baštine.

Nadalje, utvrđeno je pretežno neslaganje ispitanika (71 %) s tvrdnjom: *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u zakonskim i podzakonskim aktima te strateškim dokumentima Republike Hrvatske*. Navedeno upućuje na zaključak da ispitanici procjenjuju geobaštinu zapostavljenom u zakonodavnom okviru zaštite, u odnosu na ostale vrste baštine.

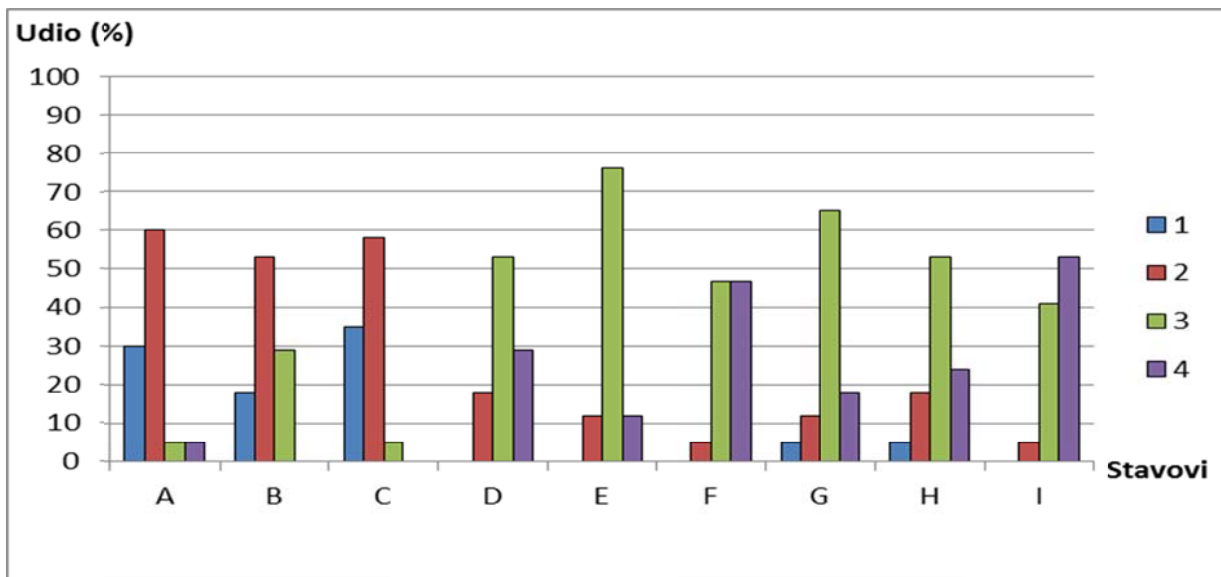
Iduća je analizirana tvrdnja: *Javnost prepoznaje vrijednost geobaštine u dovoljnoj mjeri*. Ispitanici su iskazali snažno neslaganje (93 %, od čega 35 % potpuno neslaganje) s tvrdnjom te se može zaključiti da vrijednost geobaštine smatraju izrazito slabo prepoznatom u javnosti. No, ispitanici su izrazili slaganje (82 %) s tvrdnjom: *Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta geobaštine*. Odnosno, geografiji pripisuju važnu ulogu u razumijevanju istraživanog koncepta.

Nadalje, svi ispitanici izrazili su veće (76 %) ili potpuno slaganje (12 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti*. Može se zaključiti da ispitanici uočavaju snažnu povezanost među navedenim konceptima. Nadalje, utvrđeno je pretežno slaganje ispitanika (94 %) s tvrdnjom: *Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine*. Iz ovakvih rezultata može se zaključiti da su ispitanici izrazito složni u pogledu procjenjivanja važnosti terenske nastave za razumijevanje istraživanoga koncepta.

Iduća je analizirana tvrdnja: *Kao budući nastavnik, namjeravam posvetiti mnogo pažnje konceptu geobaštine u svojoj redovitoj nastavi*. Ispitanici su iskazali pretežno slaganje s tvrdnjom (83 %) te se može zaključiti da će kod učenika razvijati promatrani koncept u redovitoj nastavi, u zadovoljavajućoj mjeri. Također, ispitanici su izrazili slaganje (77 %) s tvrdnjom: *Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati projektnu nastavu s temama iz geobaštine*. Navedeno ukazuje na budući pozitivan trend u razvijanju istraživanoga koncepta na spomenuti način.

Nadalje, svi ispitanici izrazili su veće (41 %) ili potpuno slaganje (53 %) s tvrdnjom: *Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati terensku nastavu na prostoru zaštićenog geolokaliteta*. Ovakav je rezultat iznimno zadovoljavajući i ukazuje na svijetlu budućnost organiziranja terenske nastave radi razvijanja istraživanoga koncepta.

Može se zaključiti da budući nastavnici geografije smatraju da geobaština nije afirmirana u područjima obrazovanja, zakonodavnog okvira zaštite i javnog mnijenja, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom. Također, ispitanici procjenjuju geobaštinu vrijednim konceptom u nastavi geografije, čijem razvijanju kod učenika namjeravaju posvetiti mnogo pozornosti. Prikazani stavovi ispitanika mogu se smatrati izuzetno pozitivnima i prikladnima budućim nastavnicima geografije.

Sl. 22. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: nastavnički i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: nastavnički (svi ispitanici)

Izvor: anketno ispitivanje

Predstoji prikaz rezultata istraživanja prema studijskoj grupi (sl. 23.) Studenti integriranog studija izrazili su pretežno neslaganje (80 %), a studenti diplomskog studija potpuno (71 %) i pretežno (29 %) neslaganje s tvrdnjom: *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u obrazovanju učenika osnovnih i srednjih škola*. Ovakav rezultat upućuje na zaključak da, iako se studijske grupe slažu da je geobaština zapostavljena u odgojno-obrazovnom procesu, u odnosu na ostale vrste baštine, navedeno u većoj mjeri prepoznaju studenti diplomskog studija.

Nadalje, utvrđeno je podjednako slaganje i neslaganje studenata integriranog studija te potpuno (43 %) i pretežno neslaganje (57 %) studenata diplomskog studija s tvrdnjom: *Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u zakonskim i podzakonskim aktima te strateškim dokumentima Republike Hrvatske.* Postoji značajna razlika među studijskim grupama u prepoznavanju zapostavljenosti geobaštine u zakonodavnom zaštitnom okviru, pri čemu prednjače studenti diplomskog studija.

Iduća je analizirana tvrdnja: *Javnost prepoznaje vrijednost geobaštine u dovoljnoj mjeri.* Obje studijske grupe izrazile su snažno neslaganje, a čak 71 % studenata diplomskog studija izrazilo je potpuno neslaganje. Stoga se može zaključiti da su, unatoč generalnom slaganju o slabo prepoznatoj vrijednosti geobaštine u javnosti, studenti diplomskog studija osvješteniji o ovoj problematici, u odnosu na studente integriranog studija. No, studenti integriranog studija izrazili su potpuno (40 %) ili pretežno slaganje (60 %) s tvrdnjom: *Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta geobaštine.* S druge strane, samo 57 % studenata diplomskog studija izrazilo je slaganje s istom. Primjećuje se velika razlika među studijskim grupama u procjenjivanju uloge geografije u razumijevanju istraživanog koncepta, kojoj veću važnost pridaju studenti integriranog studija.

Nadalje, svi studenti integriranog studija izrazili su pretežno (90 %) ili potpuno (10 %) slaganje, a studenti diplomskog studija pretežno slaganje (71 %) s tvrdnjom: *Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti.* Može se zaključiti da, unatoč generalnom slaganju, ipak postoji razlika među studijskim grupama u uočavanju povezanosti među navedenim konceptima, koju studenti integriranog studija smatraju većom.

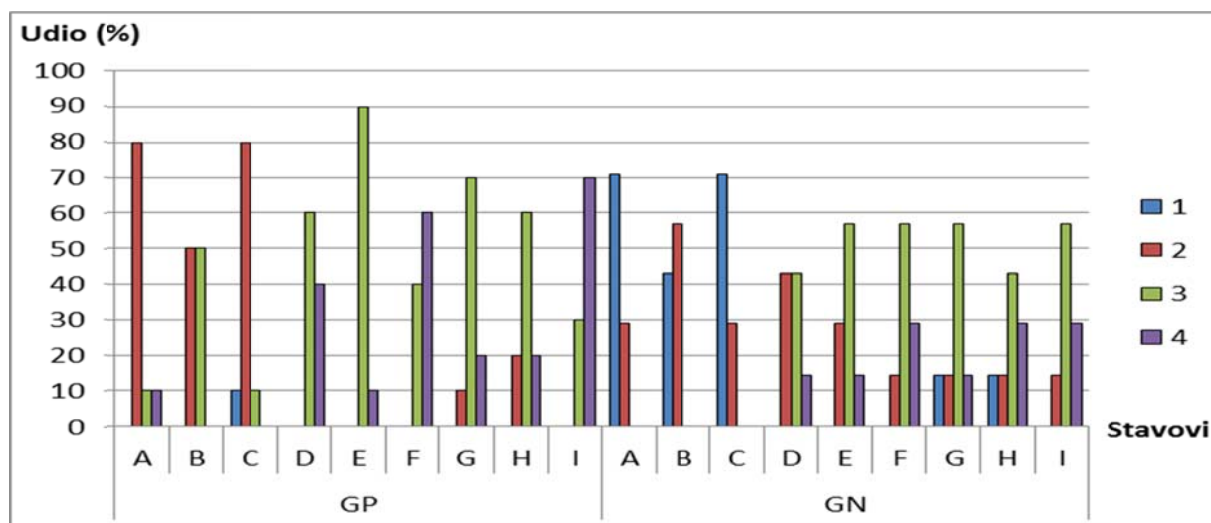
Također, utvrđeno je pretežno slaganje ispitanika iz obje studijske grupe s tvrdnjom: *Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.* Pritom su se svi studenti integriranog studija složili, dok se 30 % manje studenata diplomskog studija složilo s tvrdnjom. Iz navedenoga se može zaključiti da su ispitanici iz obje studijske grupe pretežno složni u pogledu procjenjivanja važnosti terenske nastave za razumijevanje istraživanoga koncepta, uz veliku prednost studenata integriranog studija.

Iduća je analizirana tvrdnja *Kao budući nastavnik, namjeravam posvetiti mnogo pažnje konceptu geobaštine u svojoj redovitoj nastavi.* Studenti integriranog studija iskazali su pretežno slaganje s tvrdnjom (90 %), dok kod studenata diplomskog studija ono iznosi 71 %. Stoga se može zaključiti kako će studenti integriranog studija posvetiti više pažnje promatranom konceptu u redovitoj nastavi. Također, slični omjeri (80 % : 72 %) vrijede i za tvrdnju: *Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati projektnu nastavu s temama iz geobaštine.* Navedeno ukazuje na budući pozitivan trend u razvijanju istraživanoga koncepta

na spomenuti način, uz veću zastupljenost kod studenata integriranog studija, nego kod studenata diplomskog studija.

Nadalje, studenti integriranog studija izrazili su pretežno (30 %) i potpuno (70 %) slaganje, a studenti diplomskog studija 86-postotno slaganje s tvrdnjom: *Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati terensku nastavu na prostoru zaštićenog geolokaliteta*. Ovakav je rezultat iznimno zadovoljavajući, no ukazuje na veći angažman studenata integriranog studija, nego studenata diplomskog studija, u organiziranju terenske nastave radi razvijanja istraživanoga koncepta.

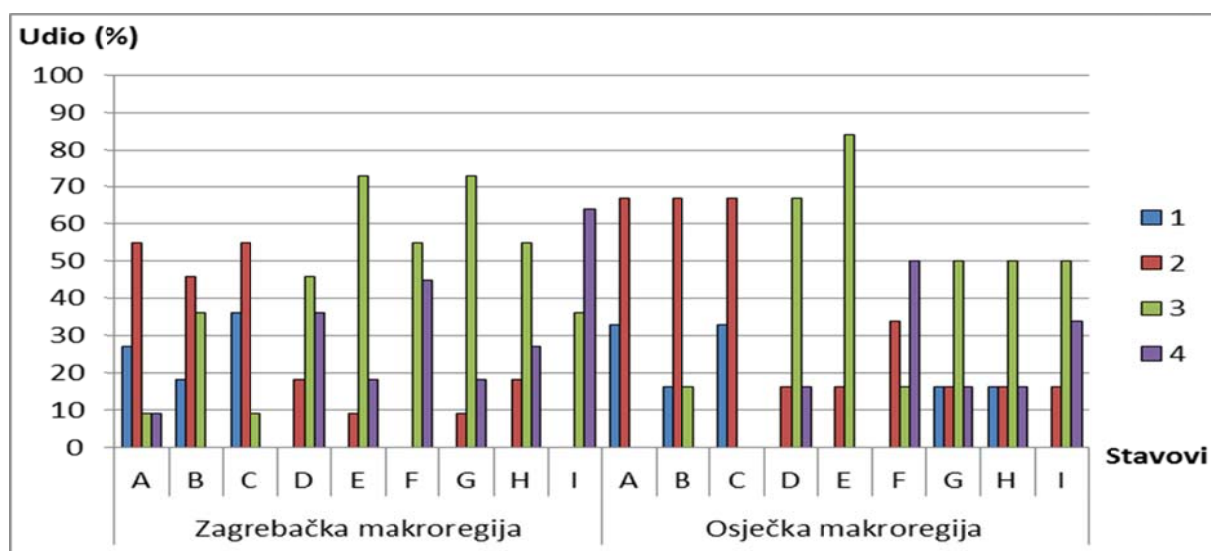
Može se zaključiti da studenti diplomskog studija, u odnosu na studente integriranog studija, u većoj mjeri smatraju da geobaština nije afirmirana u područjima obrazovanja, zakonodavnog okvira zaštite i javnog mnijenja, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom. Istraživačka usmjerenost preddiplomske razine studija može se smatrati faktorom oblikovanja ovakvih stavova. S druge strane, studenti integriranog studija u većoj mjeri procjenjuju geobaštinu vrijednim konceptom u nastavi geografije, čijem razvijanju kod učenika namjeravaju posvetiti više pozornosti, u odnosu na studente diplomskog studija. Izraženije vrednovanje poučavanja istraživanoga koncepta može se objasniti iskustvima studenta integriranog studija u praksi iz nastave povijesti i geografije, koju do trenutka provedbe anketnog ispitivanja studenti diplomskog studija nisu obavljali.

Sl. 23. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest*; smjer: *nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija*; smjer: *nastavnički* prema studijskoj grupi

Izvor: anketno ispitivanje

Preostao je prikaz rezultata istraživanja prema makroregiji (sl. 24.) No, oni se ne mogu detaljno interpretirati zbog malog broja ispitanika u pojedinoj skupini. Generalno, iako kod ispitanika iz dviju makroregija prevladava slaganje s tvrdnjama o geobaštini, ispitanici iz Zagrebačke makroregije pokazali su veći stupanj slaganja s navedenima, u odnosu na ispitanike iz Osječke makroregije. Stoga se može općenito zaključiti da ipak postoji regionalna razlika u stavovima o geobaštini, a navedeni koncept u većoj mjeri namjeravaju razvijati ispitanici iz Zagrebačke makroregije.

Sl. 24. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* prema makroregijama

Izvor: anketno ispitivanje

Slijedi usporedna analiza stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* te nastavnika geografije. Studenti integriranog i diplomskog studija smatraju da zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, nije posvećeno dovoljno pažnje u obrazovanju učenika osnovnih i srednjih škola. Navedeno je slično stavu nastavnika geografije, prema kojem koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavnom planu i programu za geografiju. No, nastavnici geografije smatraju da je istraživani koncept dovoljno zastupljen u kurikulumu Geografije te da će ovaj dokument unaprijediti razumijevanje koncepta geobaštine.

Prethodno spomenuto potvrđuju stavovi studenata, budućih nastavnika geografije, koji su do trenutka provođenja anketnog ispitivanja imali priliku upoznati i proučiti kurikulum, a koji u velikoj mjeri namjeravaju razvijati koncept geobaštine kod učenika, kako u redovitoj nastavi, tako i organiziranjem projektne i terenske nastave. Obje skupine ispitanika slažu se da zaštiti geobaštine, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, nije posvećeno dovoljno pažnje u zakonskim i podzakonskim aktima te strateškim dokumentima Republike Hrvatske. Također, studenti integriranog i diplomskog studija i nastavnici geografije slažu se s tvrdnjom da koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti. Nadalje, obje skupine ispitanika smatraju da je terenska nastava najučinkovitija vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.

9. Prijedlog terenske nastave

Prijedlog terenske nastave kreiran je temeljem analize literature i izvora, rezultata istraživanja i osobnih promišljanja. Terenska nastava posvećena razvijanju koncepta geobaštine osmišljena je kao trodnevna terenska nastava na prostoru geoparka Viški arhipelag, predviđena za realizaciju u prvom razredu gimnazije. Terenskoj nastavi prethodi priprema učitelja i učenika. Priprema učitelja obuhvaća stručnu i metodičku pripremu, u vidu proučavanja literature i izvora, kreiranja ishoda i aktivnosti te pisanja pripreme za izvođenje terenske nastave. S druge strane, učenici se za terensku nastavu pripremaju shodno učiteljevim uputama. Predviđeni broj učenika koji će sudjelovati na terenskoj nastavi jest 24. Pritom dvanaestero učenika unaprijed priprema izlaganja koja će održati tijekom terenske nastave. Nadalje, dva para učenika pripremaju pitanja za intervju koji će provesti sa zaposlenicima geoparka i turističke zajednice Grada Visa.

Također, dvoje učenika unaprijed je zaduženo za fotografiranje na terenskoj nastavi, a dvoje za vođenje detaljnih bilježaka, radi izrade postera o terenskoj nastavi. Osim toga, jedan par učenika unaprijed prikuplja informacije na službenim stranicama Turističke zajednice Grada Visa i ostalim relevantnim internetskim izvorima, a jedan par učenika unaprijed proučava karakteristike prostora na kojem će se održati terenska nastava, čitajući knjigu urednika Braslava Karlića *Biseri Jadrana - Otok Vis*. Navedeni parovi učenika uspoređivat će unaprijed prikupljene informacije s onima dobivenima na terenskoj nastavi, uz kritički osvrt.

Učenici na prostoru geoparka održavaju pripremljena izlaganja, provode intervjue, fotografiraju i vode bilješke te uspoređuju otprije poznate i nove informacije. Također, učenici promatraju prostor i reljefne oblike te ih prepoznaju i objašnjavaju procese kojima su nastali. Nadalje, učenici sudjeluju u raspravi o prednostima i nedostacima razvoja turizma na otoku Biševu. Pri završetku terenske nastave, učenici sudjeluju u debati o utjecaju tradicije selektivnog turizma na razvoj geoturizma na otoku Visu.

Prilikom povratka u mjesto prebivanja, učenici ispunjavaju radni listić i dobivaju povratnu informaciju, uz diskusiju s nastavnikom. Također, učenici dobivaju upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima, u kojem će argumentirano iznijeti vlastite ideje i sadržaje koje bi uključili u geoturističku ponudu. Učeničke aktivnosti i radovi (izlaganja, intervjui, izrada i prezentacija postera, usporedna analiza informacija, aktivnost i argumentacija u raspravi i debati, esej - prijedlog razvoja geoturizma) vrednovat će se numeričkom ocjenom. Pisana priprema za terensku nastavu i dodatni materijali nalaze se u priložima.

10. Zaključak

Geobaštinu čine lokaliteti i stijene, minerali i fosili, geološki procesi i geomorfološki oblici te tla, čija se važnost očituje u okviru obrazovanja, znanosti i kulture te turizma i ekonomije. Navedeno potvrđuje činjenica da su geobaština i georaznolikost tema brojnih znanstvenih istraživanja, čijim je rezultatima utvrđeno da je očuvanje geobaštine i georaznolikosti jedan od preduvjeta održivog razvoja. Također, niz provedenih istraživanja o poučavanju koncepta geobaštine potvrđuje važnost razvijanja ovoga koncepta kod učenika, s ciljem očuvanja georaznolikosti. Unatoč svim navedenim vrijednostima, povijesni razvoj zakonodavnog i institucionalnog okvira zaštite geobaštine kasnio je u odnosu na zaštitu prirodne i kulturne baštine.

Jedna od vrijednosti geobaštine jest obrazovna, zbog čega je ovaj koncept uvršten u kurikulum za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. U ovom je dokumentu istraživani koncept detaljno razrađen, dok se u nastavnim planovima i programima za geografiju za osnovnu školu i gimnazije pojam geobaštine ne navodi eksplicitno. Međutim, ovi dokumenti sadrže određene elemente koncepta geobaštine. Komparativnom analizom spomenutih dokumenata, može se zaključiti da će kurikulum Geografije unaprijediti razvijanje koncepta geobaštine kod učenika. Također, usporednom analizom dokumenata za nastavu Geografije u Hrvatskoj, Sloveniji i Australiji, može se zaključiti da se u Hrvatskoj i Australiji posvećuje znatno više pozornosti razvijanju koncepta geobaštine, nego što je slučaj u Sloveniji.

Rezultatima istraživanja iskustava u nastavi geografije potvrđena je hipoteza H1: Koncept geobaštine nije dovoljno zastupljen u nastavi geografije. Udio nastavnika koji su sudjelovali u anketnom ispitivanju, a koji razvijaju istraživani koncept u nastavi geografije, malen je te se koncept geobaštine ne može smatrati dovoljno zastupljenim u nastavi geografije. S druge strane, djelomično je potvrđena hipoteza H2: Iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini razlikuju se prema spolu, godinama staža u nastavi, tipu škola i regionalnoj pripadnosti škola. Analiziranjem rezultata istraživanja utvrđeno je da se iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini ne razlikuju značajno prema spolu.

No, potvrđena je hipoteza da se iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini razlikuju prema godinama staža u nastavi, pri čemu su se s tvrdnjama o navedenima najmanje složili magistri edukacije geografije, odnosno ispitanici s pet ili manje godina staža u nastavi, koji su imali priliku slušati predmet Geoekologija i zaštita okoliša. Također, najviše slaganja s tvrdnjama o iskustvima u nastavi i stavovima o baštini i geobaštini

izrazili su nastavnici s više od 30 godina staža u nastavi i profesori geografije i drugog predmeta, koji nisu imali priliku slušati spomenuti predmet.

Nadalje, rezultatima istraživanja potvrđeno je da se iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini razlikuju prema tipu škola u kojima ispitanici rade, pri čemu je koncept geobaštine zastupljeniji u osnovnoj školi i gimnaziji, nego u srednjoj strukovnoj školi. Također, potvrđena je hipoteza da se iskustva u nastavi geografije i stavovi o baštini i geobaštini razlikuju prema regionalnoj pripadnosti škola. Međutim, potonji se zaključci ne mogu primijeniti na populaciju, zbog malog broja ispitanika u pojedinim skupinama. U budućnosti bi bilo vrijedno proširiti istraživanje na sve županije kako bi se dobila cjelovita slika stanja i sukladno utvrđenome (po potrebi) strukturirala stručna usavršavanja učitelja i nastavnika geografije.

Rezultatima istraživanja razumijevanja koncepta geobaštine i stavova o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* potvrđena je hipoteza H3: Studenti integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* i diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: nastavnički* kompetentni su za poučavanje koncepta baštine i geobaštine. Iako postoji prostor za napredak u razumijevanju koncepta geobaštine kod dijela ispitanika, obje studijske grupe karakterizira razvijen stav o važnosti zaštite geobaštine i georazolikosti.

Opći zaključak temeljen na rezultatima istraživanja jest da koncept geobaštine nije zastupljen u nastavi geografije u zadovoljavajućoj mjeri. No, stavovi o geobaštini nastavnika geografije i studenata integriranog i diplomskog studija, odnosno budućih nastavnika, slični su i veoma su pozitivni te ukazuju na buduću veću zastupljenost istraživanoga koncepta u nastavi geografije. Navedeno će se ostvariti ponajprije zahvaljujući primjeni kurikuluma za nastavni predmet Geografija u osnovnim školama i gimnazijama.

Literatura

- Botić, J., 2009: Rijeka Krka i NP Krka u funkciji zavičajne nastave, *Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke* 2 (2), 239-251.
- Brocx, M., Semeniuk, V., 2007: Geoheritage and geoconservation - history, definition, scope and scale, *Journal of the Royal Society of Western Australia* 90, 53-87.
- Buzjak, N., Bočić, N., Paar, D., 2015: Terenska nastava u stručnom usavršavanju učitelja i nastavnika geografije, *Geografski horizont* 61 (2), 75-84.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., 2007: *Metode istraživanja u obrazovanju*, Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Čukelj, Z., 2009: Mogućnosti stjecanja znanja i spoznaja o prirodnoj i kulturnoj baštini u osnovnim školama Republike Hrvatske, *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline* 18 (3-4), 267-288.
- Dowling, R. K. 2013: Global Geotourism - An Emerging Form of Sustainable Tourism, *Czech Journal of Tourism* 2 (2), 59-79.
- Fattahi, M., Khoshraftar, R., 2012: Importance of the Public Education and Interpretation in Geoheritage Conservation, u: *First National Conference on Tourism and Ecotourism of Iran*, Hamadan, 7. ožujka 2013., Iran Seminars Symposia, Hamadan, 1 - 15.
- Glowacki, W., 2019: Newly Emerging Geosites in the Polish Western Outer Carpathians as an Asset for Geoeducation and Geotourism, *Geoheritage* 11, 1247-1256.
- Gordon, J. E., Crofts, R., Díaz-Martínez, E., Woo, K. S., 2018: Enhancing the Role of Geoconservation in Protected Area Management and Nature Conservation, *Geoheritage* 10, 191-203.
- Gray, M., 2019: Geodiversity, geoheritage and geoconservation for society, *International Journal of Geoheritage and Parks* 7, 226-236.
- Hellqvist, M., 2019: Teaching Sustainability in Geoscience Field Education at Falun Mine World Heritage Site in Sweden, *Geoheritage* 11, 1785-1798.

- Kostović-Vranješ, V., 2015: Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj, *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu* 64 (3), 439-452.
- Malić-Limari, S., Antolić, I., Mesić, Z., Lupret-Obradović, S., Svetić, I., 2004: Edukacija u zaštićenim područjima, u: *Ekologija u odgoju i obrazovanju* (ur. Golac, S.), Gospić, 7. i 8. svibnja 2004., Sveučilište u Rijeci, Visoka učiteljska škola u Gospiću, Gospić, 330-347.
- Olafsdottir, R., 2019: Geotourism, *Geosciences* 9 (1) 1 - 7.
- Oliveira Tavares, A., Henriques M. H., Domingos, A., Bala, A., 2015: Community Involvement in Geoconservation: A Conceptual Approach Based on the Geoheritage of South Angola, *Sustainability* 7, 4893-4918.
- Tormey, D., 2019: New approaches to communication and education through geoheritage, *International Journal of Geoheritage and Parks* 7, 192-198.

Izvori

- Geopark Viški arhipelag, n. d.: <https://geopark-vis.com/> (02. 05. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Geobaština*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/georaznolikost/geobastina> (15. 03. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Geobaština Republike Hrvatske*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/georaznolikost/geobastina/geobastina> (15. 03. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Georaznolikost*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/georaznolikost> (15. 03. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Kategorije zaštićenih područja*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja> (15. 03. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Što je zaštićeno područje*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje> (15. 03. 2020.)
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2017: *Zaštićena geobaština Republike Hrvatske*, <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/georaznolikost/geobastina/zasticena> (15. 03. 2020.)

Hrvatska enciklopedija, n. d.: *Svjetska prirodna i kulturna baština*,

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=59130> (15. 03. 2020.)

Kurikulum za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, 2019: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_145.html (18. 03. 2020.)

Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006:

https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (18. 03. 2020.)

Nastavni plan i program za zemljopis, 1995:

http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/zemljopis.pdf (18. 03. 2020.)

Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine, 2017: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_07_72_1712.html (17. 03. 2020.)

The Australian Curriculum. Humanities and Social Sciences - Geography (F-10), 2014: <https://www.australiancurriculum.edu.au/f-10-curriculum/humanities-and-social-sciences/geography/> (19. 06. 2020.)

The Australian Curriculum. Humanities and Social Sciences - Geography (Senior secondary curriculum), 2014:

<https://www.australiancurriculum.edu.au/senior-secondary-curriculum/humanities-and-social-sciences/geography/?unit=Unit+1%3A+Natural+and+ecological+hazards&unit=Unit+2%3A+Sustainable+places&unit=Unit+3%3A+Land+cover+transformations&unit=Unit+4%3A+Global+transformations> (19. 06. 2020.)

Učni načrt. Geografija. Gimnazija; strokovna gimnazija, 2008:

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_geografija_strok_gimn.pdf (19. 06. 2020.)

Učni načrt. Geografija. Program osnovna šola, 2011:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-naerti/obvezni/UN_geografija.pdf (19. 06. 2020.)

UNESCO, n. d.: *UNESCO Global Geoparks*, <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/> (17. 03. 2020.)

Zakon o zaštiti prirode, 2013:

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_80_1658.html (17. 03. 2020.)

Popis slika, tablica i priloga

Popis slika

Sl. 1. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine (svi ispitanici)	18
Sl. 2. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema spolu	19
Sl. 3. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema godinama staža u nastavi	20
Sl. 4. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema makroregijama	22
Sl. 5. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema zvanju	23
Sl. 6. Iskustva u nastavi geografije u razvijanju koncepta geobaštine prema tipu škole	24
Sl. 7. Stavovi nastavnika geografije o baštini (svi ispitanici)	26
Sl. 8. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema spolu	27
Sl. 9. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema godinama staža u nastavi	29
Sl. 10. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema makroregijama	30
Sl. 11. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema zvanju	31
Sl. 12. Stavovi nastavnika geografije o baštini prema tipu škole	32
Sl. 13. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini (svi ispitanici)	34
Sl. 14. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema spolu	36
Sl. 15. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema godinama staža u nastavi	37
Sl. 16. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema makroregijama	38
Sl. 17. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema zvanju	40
Sl. 18. Stavovi nastavnika geografije o geobaštini prema tipu škole	41
Sl. 19. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> (svi ispitanici)	45
Sl. 20. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> prema studijskoj grupi	47
Sl. 21. Razumijevanje koncepta geobaštine studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> prema makroregijama	48

Sl. 22. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> (svi ispitanici)	51
Sl. 23. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> prema studijskoj grupi	53
Sl. 24. Stavovi o geobaštini studenata integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija i povijest</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> i diplomskog sveučilišnog studija <i>Geografija</i> ; smjer: <i>nastavnički</i> prema makroregijama	54

Popis tablica

Tab. 1. Kategorije zaštite i broj zaštićenih geolokaliteta u Republici Hrvatskoj 2017. godine	9
Tab. 2. Razvijanje koncepta geobaštine u nastavi geografije	17
Tab. 3. Stavovi o baštini	25
Tab. 4. Stavovi o geobaštini	33
Tab. 5 Razumijevanje koncepta geobaštine	44
Tab. 6. Stavovi o geobaštini	49

Popis priloga

Prilog 1. Anketni upitnik za nastavnike	X
Prilog 2. Anketni upitnik za studente	XII
Prilog 3. Priprema za terensku nastavu	XIV
Prilog 4. Karta geostaze Komiza	XX
Prilog 5. Karta geostaze Biševo	XXI
Prilog 6. Karta geostaze Vis - Rukavac	XXII
Prilog 7. Radni listić	XXIII
Prilog 8. Rubrike za vrednovanje izlaganja	XXV
Prilog 9. Rubrike za vrednovanje intervjua	XXVI
Prilog 10. Rubrike za vrednovanje usporedne analize informacija	XXVII
Prilog 11. Rubrike za vrednovanje aktivnosti i argumentacije u raspravi i debati	XXIX
Prilog 12. Rubrike za vrednovanje izrade i prezentacije postera	XXX
Prilog 13. Upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima	XXXII

Prilog 14. Rubrike za vrednovanje prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima	XXXII
--	-------

Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik za nastavnike

UPITNIK ZA NASTAVNIKE

Poštovani nastavnici,
zovem se Dana Sebić i studentica sam pete godine integriranog studija geografije i povijesti na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu.
U svrhu izrade diplomskog rada na temu *Koncept geobaštine u nastavi geografije* (mentori: doc. dr. sc. Ružica Vuk i izv. prof. dr. sc. Nenad Buzjak) provodim istraživanje kojim nastojim ispitati Vaša iskustva i stavove o konceptu geobaštine.
Upitnik je anoniman, a Vaši odgovori koristit će se isključivo za potrebe izrade diplomskog rada.
Zahvaljujem na suradnji.

Spol: M   Ž

Godine staža u nastavi: a) ≤5   b) 6 - 14   c) 15 - 30   d) >30

Županija u kojoj radim: _____

Zvanje: a) profesor geografije   b) profesor geografije i drugog predmeta
c) magistar edukacije geografije   d) magistar edukacije geografije i drugog predmeta
e) drugo _____

Radim u (moguće zaokružiti više odgovora): a) osnovnoj školi   b) gimnaziji   c) srednjoj strukovnoj školi   d) drugo _____

1. Molim Vas da na ljestvici od 1 (*uopće se ne slažem*) do 4 (*u potpunosti se slažem*) procijenite u kolikoj se mjeri navedene tvrdnje odnose na Vaša iskustva u nastavi.

Iskustva u nastavi	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Koncept geobaštine dovoljno je zastupljen u mojoj redovitoj nastavi.	1	2	3	4
Koncept geobaštine zastupljen je u mojoj redovitoj nastavi u jednakoj mjeri kao i ostali koncepti.	1	2	3	4
Koncept geobaštine razvijam kod učenika u izvannastavnim aktivnostima.	1	2	3	4
Moji učenici sudjeluju u projektima s temama iz područja geobaštine.	1	2	3	4
Koncept geobaštine razvijam kod učenika na terenskim nastavama koje organiziram.	1	2	3	4

Uz vrste nastave u kojima vodite učenike u razvoju koncepta geobaštine upišite razred/razrede u kojima su najzastupljenije teme iz geobaštine.

Redovita nastava: _____

Dodatna nastava: _____

Terenska nastava: _____

Projektna nastava: _____

Izvanastavne aktivnosti: _____

2. Molim Vas da na ljestvici od 1 (*uopće se ne slažem*) do 4 (*u potpunosti se slažem*) procijenite Vaše slaganje s navedenim tvrdnjama.

Stavovi o baštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Teme o baštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju.	1	2	3	4
Teme o baštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu geografije.	1	2	3	4
Baština je važan faktor u oblikovanju identiteta na različitim prostornim razinama.	1	2	3	4
Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta baštine.	1	2	3	4

3. Molim Vas da na ljestvici od 1 (*uopće se ne slažem*) do 4 (*u potpunosti se slažem*) procijenite Vaše slaganje s navedenim tvrdnjama.

Stavovi o geobaštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u nastavnom planu i programu za geografiju.	1	2	3	4
Teme o geobaštini dovoljno su zastupljene u kurikulumu geografije.	1	2	3	4
Zaštiti geobaštini je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje.	1	2	3	4
Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti.	1	2	3	4
U usporedbi s dosadašnjim nastavnim programima, kurikulum geografije unaprijedit će razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4

UPITNIK ZA STUDENTE

Poštovane kolegice i kolege,
 zovem se Dana Sebić i studentica sam pete godine integriranog preddiplomskog i diplomskog studija *Geografija i povijest; smjer: nastavnički* na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu.

U svrhu izrade diplomskog rada *Koncept geobaštine u nastavi geografije* (mentori: doc. dr. sc. Ružica Vuk i prof. dr. sc. Nenad Buzjak) provodim istraživanje kojim nastojim ispitati Vaše poznavanje pojma geobaštine i stavove o konceptu geobaštine.

Upitnik je anoniman, a Vaši odgovori koristit će se isključivo za potrebe izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem na suradnji.

Spol: M Ž

Godina i smjer studija: _____

Županija iz koje dolazim: _____

1. Na ljestvici od 1 (*uopće se ne slažem*) do 4 (*u potpunosti se slažem*) procijenite svoje slaganje s navedenim tvrdnjama.

Razumijevanje koncepta geobaštine	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Koncept geobaštine bio mi je poznat prije slušanja predmeta Geoekologija i zaštita okoliša.	1	2	3	4
Predmet Geoekologija i zaštita okoliša omogućio mi je bolje razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Poznati su mi uzroci izdvajanja i zaštite geobaštine.	1	2	3	4
Poznati su mi kriteriji izdvajanja i zaštite geolokaliteta.	1	2	3	4
Razumijem zašto geolokaliteti imaju veliku znanstvenu i obrazovnu vrijednost.	1	2	3	4
Razumijem značenje i najmanje jedan primjer geomitologije.	1	2	3	4

2. Na ljestvici od 1 (*uopće se ne slažem*) do 4 (*u potpunosti se slažem*) procijenite svoje slaganje s navedenim tvrdnjama.

Stavovi o geobaštini	Uopće se ne slažem.	Više se ne slažem, nego slažem.	Više se slažem, nego ne slažem.	U potpunosti se slažem.
Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u obrazovanju učenika osnovnih i srednjih škola.	1	2	3	4
Zaštiti geobaštine je, u usporedbi s prirodnom i kulturnom baštinom, posvećeno dovoljno pažnje u zakonskim i podzakonskim aktima te strateškim dokumentima Republike Hrvatske.	1	2	3	4
Javnost prepoznaje vrijednost geobaštine u dovoljnoj mjeri.	1	2	3	4
Nastavni predmet Geografija najviše pridonosi razumijevanju koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Koncept geobaštine u velikoj mjeri pridonosi razumijevanju koncepta održivosti.	1	2	3	4
Terenska nastava najučinkovitija je vrsta nastave za razumijevanje koncepta geobaštine.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam posvetiti mnogo pažnje konceptu geobaštine u svojoj redovitoj nastavi.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati projektnu nastavu s temama iz geobaštine.	1	2	3	4
Kao budući nastavnik, namjeravam organizirati terensku nastavu na prostoru zaštićenog geolokaliteta.	1	2	3	4

Prilog 3. Priprema za terensku nastavu

I. gimnazija, Zagreb

PRIPREMA ZA IZVOĐENJE TERENSKE NASTAVE IZ GEOGRAFIJE

Ime i prezime učitelja/nastavnika: Dana Sebić

Datumi izvođenja terenske nastave: 14., 15. i 16. svibnja 2020.

Naziv terenske nastave	Geobaština i georaznolikost - Geopark Viški arhipelag	
Razred	1. gimnazije	
1. Odgojno-obrazovni ishodi nastavnoga predmeta - GEOGRAFIJA GEO SŠ C.1.1. Učenik objašnjava vrijednost georaznolikosti i važnost zaštite geobaštine te opisuje primjere iz svijeta i Hrvatske koristeći se geografskim kartama i IKT-om	Ishodi učenja	Zadaci kojima ću provjeriti ishode učenja u završnom dijelu sata
	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava pojam georaznolikosti – objašnjava pojam geobaštine i važnost njezina očuvanja – prepoznaje primjere zaštićene geobaštine u geoparku Viški arhipelag - objašnjava procese oblikovanja reljefa na primjerima zaštićene geobaštine u geoparku Viški arhipelag - objašnjava determinante i potencijale geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima - izrađuje pisani rad o mogućnostima daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima 	<p>U SLJEDEĆA TRI ZADATKA UPIŠI ODGOVORE NA CRTE.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Objasni pojam georaznolikosti. 2. Objasni pojam geobaštine. 3. Zašto je važno očuvanje geobaštine? <p>SLJEDEĆA DVA ZADATKA RIJEŠI POMOĆU PRILOŽENIH FOTOGRAFIJA.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Na crte ispod fotografija upiši imena zaštićenih geolokaliteta u geoparku Viški arhipelag. 5. Na crte ispod fotografija upiši ime reljefnog oblika i opiši proces kojim je nastao. <p>U SLJEDEĆEM ZADATKU UPIŠI ODGOVOR NA CRTE.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Objasni determinante i potencijale geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima. <p>SLJEDEĆI ZADATAK RIJEŠI POMOĆU OPAŽANJA I INFORMACIJA DOBIVENIH NA TERENSKOJ NASTAVI.</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Izradi pisani rad o mogućnostima daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima. Pisani rad izradi u obliku eseja, do tri stranice teksta. Koristi font Times New Roman, veličinu slova 12 i prored 1,5. U uvodnom dijelu navedi teze, u središnjem dijelu ih argumentiraj, a u završnom dijelu ih dokaži ili opovrgni.
2. Povezanost s očekivanjima MPT učiti kako učiti	<p>uku D.4/5.1.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fizičko okružje učenja <p>Učenik stvara prikladno fizičko okružje za učenje s ciljem poboljšanja koncentracije i motivacije.</p> <p>Učenik se prilagođava istraživanju i učenju u neposrednoj izvornoj stvarnosti.</p>	
3. Povezanost s očekivanjima MPT osobni i socijalni razvoj	<p>osr B.4.3.</p> <p>Preuzima odgovornost za svoje ponašanje.</p> <p>Učenik preuzima odgovornost za svoje ponašanje i pridržavanje pravila na terenskoj nastavi.</p>	
4. Povezanost s očekivanjima MPT IKT	<p>ikt C.4.2.</p> <p>Učenik samostalno provodi složeno pretraživanje informacija u digitalnome okružju.</p> <p>Učenik traži informacije potrebne za izvršavanje pojedinog zadatka koristeći IKT.</p>	
5. Povezanost s očekivanjima drugih MPT-a i/ili odgojno-obrazovnim ishodima drugih nastavnih predmeta	<p>odr A.4.2. Objašnjava važnost uspostavljanja prirodne ravnoteže.</p> <p>Učenik objašnjava važnost očuvanja georaznolikosti kao preduvjeta prirodne ravnoteže.</p>	

Tijek terenske nastave		
Etape terenske nastave	Cilj etape	Aktivnosti učenika
Uvod 1. dan	provjera predznanja poticanje znatiželje najava cilja terenske nastave	Učenici, tijekom vožnje autobusom od prebivališta do pomorske luke Split, temeljem prethodno stečenog znanja, objašnjavaju pojam i vrste baštine. Učenici navode primjere prirodne i kulturne baštine u Republici Hrvatskoj. Učenici usmeno odgovaraju na pitanje je li im poznat pojam geobaštine. Učenici usmeno iznose vlastite ideje o značenju pojma geobaština. Najavljuje se cilj terenske nastave: upoznavanje s geobaštinom i georaznolikošću na primjeru geoparka Viški arhipelag.
Glavni dio 1. dan	naučiti temeljne pojmove: georaznolikost i geobaština; prepoznati primjere geobaštine u geoparku Viški arhipelag; objasniti procese oblikovanja reljefa na primjerima zaštićene geobaštine u geoparku Viški arhipelag razvijati vještine: čitanja teksta i grafičkih prikaza, usmenog i pisanog izražavanja, organiziranja, dogovaranja, pridržavanja pravila terenske nastave	Tijekom daljnje vožnje autobusom na otoku Visu, učenici održavaju unaprijed pripremljena izlaganja o georaznolikosti i geobaštini, pojmu geoparka i osnovnim informacijama o geoparku Viški arhipelag. Nakon izlaganja, postavljaju pitanja ostalim učenicima. Nakon dolaska i smještaja u gradu Visu, učenici posjećuju geopark Viški arhipelag. Nakon slušanja uvodnog izlaganja zaposlenika u posjetiteljskom centru, unaprijed određeni par učenika provodi intervju sa zaposlenicima, prema unaprijed osmišljenim pitanjima (teme: uvjeti dobivanja i očuvanja statusa geoparka, interes javnosti, broj posjetitelja, poslovanje i budući planovi). Učenici promatraju izložke i postere u posjetiteljskom centru te postavljaju pitanja o onima koji ih najviše interesiraju. Potom učenici posjećuju geostazu Komiža (18 točaka). Prije proučavanja uvodne ploče, jedan učenik održava izlaganje o osnovnim geološkim obilježjima otoka Visa, uz demonstraciju na geološkoj karti istog otoka. Nakon izlaganja, učenik postavlja pitanja ostalim učenicima. Na drugoj točki (<i>kaštel Komuna</i>) učenici raspravljaju o tome što govori činjenica da su ribari financirali izgradnju tvrđave u 16. stoljeću (izuzetno razvijeno ribarstvo). Potonje se potvrđuje proučavanjem ploče na trećoj točki <i>Neptun</i> . Dolaskom na četvrtu točku, <i>Kamenice - priča o vodi i dolasku pape Aleksandra III.</i> , učenici raspravljaju o geostateškoj i povijesnoj ulozi vodonosnih stijena. Na petoj točki, <i>Okamenjena lava i šareni „cvjetovi“ minerala</i> , učenici određuju pripadnost navedenih primjera geobaštine kategorijama vrijednosti (estetskoj i funkcionalnoj). Iduća točka, <i>Vulkanske bombe</i> , mjesto je na kojem učenici objašnjavaju što su vulkanske bombe i kako nastaju (piroklastični materijal koji nastaje naglim skrućivanjem lave u zraku). Na sedmoj točki <i>Vulkansko polje</i> učenici promatraju stijene i prepoznaju njihovu vrstu prema postanku te opisuju proces postanka (karbonatna stijena/dolomit, nastala metamorfozom vulkanske stijene). Učenici na osmoj točki, <i>izvor Dragovoda</i> , raspravljaju o teškoćama vodoopskrbe na otocima te o razlozima zbog kojih Visa predstavlja iznimku (vodonosna geološka podloga). Učenici posjećuju i devetu točku <i>Muster - priča o spaljivanju broda</i> te objašnjavaju geopolitičku ulogu Visa u srednjem vijeku, temeljem proučavanja izložene ploče. Promatranjem desete točke <i>Suhozid – kameni rukopis</i> , učenici zaključuju što suhozid govori o geomorfološkim karakteristikama otoka. Nadalje, prilikom posjeta 11. točki <i>Dijapir – podzemna „gljiva“ od velike mase prastare soli</i> , učenici navode stijene iz kojih se dobivaju soli. Promatranjem 12. točke <i>Selo – najstariji dio Komiže</i> , učenici zaključuju koji je građevinski materijal i zašto korišten pri gradnji kuća te kako je moguće da biljke <i>niču</i> iz zidova? (Kuće su građene od blokova breče, koje je kroz povijest bilo u izobilju, dok se žile biljaka probijaju iz tla kroz kamene blokove.) Kod 13. točke, <i>Riva – komiški idiom</i> , učenici uspoređuju vrijednost i mogućnost zaštite jezika kao nematerijalne baštine i geobaštine na otoku Visu. Na 14. točki, <i>Rogač - kruh svetoga Ivana</i> , učenici raspravljaju o važnosti autohtonih

<p>2. dan</p>	<p>prepoznati primjere geobaštine u geoparku Viški arhipelag; objasniti procese oblikovanja reljefa na primjerima zaštićene geobaštine u geoparku Viški arhipelag; objasniti determinante i potencijale geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima</p> <p>razvijati vještine: čitanja teksta i grafičkih prikaza, usmenog i pisanog izražavanja, organiziranja, dogovaranja, pridržavanja pravila terenske nastave</p>	<p>vrsta za lokalno gospodarstvo, navodeći primjere iz Hrvatske i svijeta kao argumente.</p> <p>Nadalje, promatranjem 15. točke <i>Molo Bonda</i>, učenici zaključuju koja su temeljna obilježja geoarhitekture, odnosno koji je građevni materijal korišten za gradnju kuća (kombinacija blokova breče i vapnenca) te zašto kuće imaju minimalno tri kata, a pojedine i četiri kata (cilj: izgraditi što više stambenog prostora na što manjoj površini, kako bi što više plodne zemlje ostalo za poljoprivredu).</p> <p>Učenici na 16. točki <i>Pizdica - voda na kontaktu dijapira i karbonata, napušteni "slijepi" kop gipsa</i>, temeljem promatranja stijenskog kompleksa, zaključuju zašto je napušten kop gipsa (gornji slojevi sastoje se od gipsa, a donji od tvrdoga vapnenca). Učenici na 17. točki, <i>Crkva Svete Marije Gusarice</i>, uspoređuju važnost vodonosne geološke podloge s onom na plaži Kamenice. Naposljetku, učenici na 18. točki, <i>Gipsne i kvartarne breče</i>, promatraju i razlikuju stijenske formacije.</p> <p>Učenici koji su prije terenske nastave proučavali literaturu i izvore o otoku Visu, uspoređuju nove i prethodno stečene informacije te iznose kritički osvrt.</p> <p>Učenici posjećuju geostazu Biševo. Na prvoj točki jedan učenik održava izlaganje o osnovnim geološkim obilježjima otoka Biševa, uz demonstraciju na geološkoj karti istoga otoka. Nakon izlaganja, učenik postavlja pitanja ostalim učenicima.</p> <p>Na drugoj točki, <i>Modra špilja</i>, učenici održavaju izlaganje o Modroj špilji i Medvidinoj špilji i postavljaju pitanja ostalim učenicima. Učenici posjećuju Modru špilju i iznose opažanja. Promatranjem treće točke, <i>Kamene kugle s dna pradavnog mora</i>, učenici prepoznaju vrstu stijena i opisuju proces njenoga nastanka (vapnenac - biogena sedimentna stijena).</p> <p>Nadalje, na četvrtoj točki <i>Posidonija</i>, učenici raspravljaju o važnosti i vrijednosti endema kao lokalne baštine. Na petoj točki, <i>Tektonske sile i gorsko zrcalo</i>, učenici promatranjem zaključuju o kojem je reljefnom obliku riječ, kojim je procesima nastao i zašto se naziva gorsko zrcalo (djelovanjem tektonskih sila i sporim pomicanjem velikih blokova gornjih dijelova Zemljine kore došlo je do lomljenja stijena te kretanja blokova duž rasjeda, a uglađena rasjedna ploha zove se gorsko zrcalo jer vidljivo siječe, odnosno zrcali, stijenske blokove).</p> <p>Učenici na šestoj točki, <i>Suživot sa stijenama</i>, raspravljaju o vrijednosti i praktičnoj primjeni stijena u svakodnevnom životu (građevinski materijal i geološka podloga različite plodnosti i vodonosnog kapaciteta).</p> <p>Učenici na sedmoj točki <i>Crkva Sv. Silvestra</i> i osmoj točki <i>Biševska škola</i>, upoznaju inkorporiranost kulturne baštine u vrijednosti geoparka.</p> <p>Učenici promatraju tlo na devetoj točki <i>Kopnena faza na otoku usred oceana</i> i zaključuju o kojoj se vrsti tla radi te kako je ona nastala (trošenjem vapnenačkih stijena nastalo je crvenkasto tlo, na koje su se, nakon podizanja morske razine, nataložili sedimenti smeđe boje).</p> <p>Učenici promatranjem na 10. točki, <i>Eolski pijesak iz ledenog doba</i>, zaključuju o kakvim se reljefnim oblicima radi i kako su nastali (tijekom posljednjeg ledenog doba razina mora bila je niža za oko 120 m te je vjetar nanio pijesak s okolnog zaravnjenog područja, današnjeg Jadranskog mora).</p> <p>Učenici na 11. točki <i>Pavao Martinis s Biševa – kralj lososa u SAD-u</i>, raspravljaju o ekonomskoj važnosti i prekomorskom prenošenju tradicije.</p> <p>Nadalje, učenici na 12. točki <i>Kamena knjiga iz doba dinosaura</i>, promatranjem zaključuju o kojem je reljefnom obliku riječ, kako je on nastao i zašto se naziva kamenom knjigom (strukturni strmec nastao sudarom Jadranske i Euroazijske ploče, čija struktura podsjeća na knjigu).</p> <p>Naposljetku, učenici se proučavanjem ploče na 13. točki <i>Martin Bogdanović - ribar s Biševa koji je otvorio vrata oceana</i>, upoznaju s još jednim primjerom prekomorskog prenošenja tradicije. Također, učenici održavaju izlaganje o geomorfološkim spomenicima prirode Jabuci i Brusniku.</p> <p>Učenici koji su prije terenske nastave proučavali literaturu i izvore o otoku Visu, uspoređuju nove i prethodno stečene informacije te iznose kritički osvrt.</p>
---------------	--	---

<p>3. dan</p>	<p>prepoznati primjere geobaštine u geoparku Viški arhipelag; objasniti procese oblikovanja reljefa na primjerima zaštićene geobaštine u geoparku Viški arhipelag</p> <p>razvijati vještine: čitanja teksta i grafičkih prikaza, usmenog i pisanog izražavanja, organiziranja, dogovaranja, pridržavanja pravila terenske nastave</p>	<p>Učenici sudjeluju u raspravi o prednostima i nedostacima razvoja turizma na Biševu, kao primjeru otoka gotovo netaknutih prirodnih i geoloških vrijednosti. Učenici posjećuju turističku zajednicu grada Visa, pri čemu odabrani par učenika provodi intervju sa zaposlenicima (teme: interes posjetitelja za geoturizam, prihodi od geoturizma u odnosu na prihode od ostalih oblika turizma, planovi za razvoj geoturizma).</p> <p>Učenici sudjeluju u debati o utjecaju tradicije selektivnih oblika turizma na razvoj geoturizma na otoku Visu.</p> <p>Učenici se dijele u afirmacijsku i negacijsku skupinu i iznose argumente. Troje učenika ima ulogu sudaca.</p> <p>Učenici posjećuju geostazu Vis - Rukavac i na uvodnoj točki analiziraju grafičke prikaze: <i>Pregledni slijed evolucije živih bića na Zemlji kroz geološka razdoblja; Paleogeografska skica položaja Jadranske karbonatne platforme (ACP) i današnjeg otoka Visa (crvena strelica) prije 66 milijuna godina i Paleokarta srednjeg Jadrana za vrijeme zadnjeg ledenog doba.</i></p> <p>Učenici na drugoj točki <i>Antička Issa</i>, proučavanjem postavljene ploče, upoznaju vrijednost antičke baštine. Učenici uspoređuju mogućnosti zaštite kulturne baštine i geobaštine na otoku Visu.</p> <p>Učenici, promatranjem treće točke, <i>Okamenjene algalne livade iz vremena dinosaura</i>, zaključuju koja se vrsta stijena nalazi pred njima (dolomit, karakteristična tamnija siva boja) te prepoznaju fosile.</p> <p>Učenici na četvrtoj točki, <i>Viška uvala</i>, promatraju uvalu s vidikovca, objašnjavaju procese kojima je oblikovana te zašto se naziva Gibraltarom Jadrana (odličan geostrateški položaj).</p> <p>Učenici, promatranjem pete točke <i>Zlopolje</i> – pješčane dine iz mlađeg ledenog doba, zaključuju o kojim se reljefnim oblicima radi i kojim su procesom nastali.</p> <p>Učenici promatraju šestu točku, <i>Stončica, uvala i svjetionik</i> i zaključuju kakvo je porijeklo eolskoga pijeska (nanosi vjetra tijekom posljednjeg ledenog doba).</p> <p>Učenici na sedmoj točki, <i>Vidikovac iznad ženke</i>, promatraju hridi i otočiće: Greben, Veli Paržanj, Mali Paržanj, Veli Budihovac, Mali Budihovac i Ravnik. Učenici prepoznaju karakterističnu vegetaciju (makiju) te navode ostalo karakteristično mediteransko bilje. Ističe se bogatstvo ružmarina na otočju.</p> <p>Potom slijedi posjet osmoj točki, otoku Ravniku i Zelenoj špilji, gdje učenici održavaju izlaganja o navedenim geolokalitetima i nakon izlaganja postavljaju pitanja ostalim učenicima.</p> <p>Učenici promatraju devetu točku, uvalu Milna, i opisuju njezine karakteristike (duboka uvučenost u kopno) te procese kojima se oblikovala (marinski procesi).</p> <p>Učenici, prilikom posjeta 10. točki, <i>Savezničko groblje iz II. Svjetskog rata</i>, raspravljaju o geostrateškoj važnosti otoka Visa. Potom na 11. točki, <i>Tektonski zapisi iz vremena nastanka stijena</i>, učenici prepoznaju vrstu stijena (vapnenac) i endogene procese koji su se odvijali u geološkoj prošlosti (ekstenzija). Učenici promatraju 12. točku <i>Rukavac</i> i zaključuju zašto se razvila u važnu luku i ribolovni centar (odličan položaj duboka uvučenost u kopno).</p> <p>Učenici na 13. točki promatraju uvalu Srebrena i opisuju procese (marinske) kojima je oblikovana te zaključuju zašto je u njoj nastao antički kamenolom (za potrebe izgradnje Isse) te zašto se najstariji dio kamenoloma nalazi pod morem (zbog podizanja morske razine).</p> <p>Učenici na 14. točki, <i>Uvala Ruda</i>, promatraju i imenuju vrstu stijena (vapnenac) te fosile (školjkaši i spužve). Učenici objašnjavaju zašto se u uvali nalaze i pojedini fosili tropskih organizama (zbog tropske klime na ovim prostorima u geološkoj prošlosti).</p> <p>Učenici potom promatraju uvalu Stiniva, ujedno i 15. točku, gdje prepoznaju uslojenost vapnenaca, a jedan učenik održava izlaganje i postavlja pitanja ostalim učenicima. Također, učenici sudjeluju u raspravi o potencijalnoj ugroženosti statusa zaštićenog geolokaliteta zbog stalno porasta broja posjetitelja.</p> <p>Prilikom posjeta 16. točki, otoku Budihovcu, učenici objašnjavaju utjecaj</p>
---------------	---	--

		<p>geološke podloge (paleotlo i karbonatne naslage prekrivene eolskim nanosima) na uzgoj vinogradarske kulture Plavac mali. Nadalje, na 17. točki, <i>Lokva: okršavanje vapnenca i dolomiti – krški čuvari vode</i>, učenici objašnjavaju što utječe na različitu propusnost vapnenaca i dolomita (kemijski sastav).</p> <p>Naposljetku, na 18. točki, <i>Suhozidi i vinogradi</i>, učenici promatraju zanimljiv primjer geoarhitekture na južnim obalama Visa i prepoznaju te objašnjavaju oblik suhozida (oblik ribe kao važne kulture).</p> <p>Učenici koji su prije terenske nastave proučavali literaturu i izvore o otoku Visu, uspoređuju nove i prethodno stečene informacije te iznose kritički osvrt.</p>
Završni dio	primijeniti naučeno	Tijekom vožnje do prebivališta, učenici ispunjavaju radni listić.
3. dan	formativno vrednovati	Učenici dobivaju povratnu informaciju o rezultatima riješenosti radnoga listića.
	sumativno vrednovati	<p>Učenici dobivaju povratnu informaciju o ocjenama izlaganja, intervjua, usporedne analize informacija, aktivnosti i argumentaciji u raspravi i debati.</p> <p>Učenici dobivaju upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima, u kojem će argumentirano iznijeti vlastite ideje i sadržaje koje bi uključili u geoturističku ponudu. Upute su navedene u prilogima.</p> <p>Učenici dobivaju povratnu informaciju o ocjenama za izradu i prezentaciju postera te za pisani rad nakon održavanja navedenih, prema roku dogovorenom na kraju terenske nastave.</p>

Nastavne metode i oblici rada

Terenska nastava, metoda razgovora, usmenog izlaganja, neizravna grafička metoda. Individualni, frontalni i rad u paru.

Nastavna sredstva i pomagala

Ploče na geostazama Komiža, Biševo i Vis - Rukavac, opisi ploča na geostazama Komiža, Biševo i Vis - Rukavac, geološke karte otoka Visa i Biševa, radni listić.

Popis literature i izvora za učitelja/nastavnika

1. Geopark Viški arhipelag, <https://geopark-vis.com/>
2. Karlić, B., ur., 2007: *Biseri Jadrana - Otok Vis*, Fabra press, Zagreb.
3. Turistička zajednica grada Visa, <http://www.tz-vis.hr/>

Popis priloga

1. Karta geostaze Komiža
2. Karta geostaze Biševo
3. Karta geostaze Vis - Rukavac
4. Radni listić
5. Rubrike za vrednovanje izlaganja
6. Rubrike za vrednovanje intervjua
7. Rubrike za vrednovanje usporedne analize informacija
8. Rubrike za vrednovanje aktivnosti i argumentacije u raspravi i debati
9. Rubrike za vrednovanje izrade i prezentacije postera
10. Upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima
11. Rubrike za vrednovanje prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima

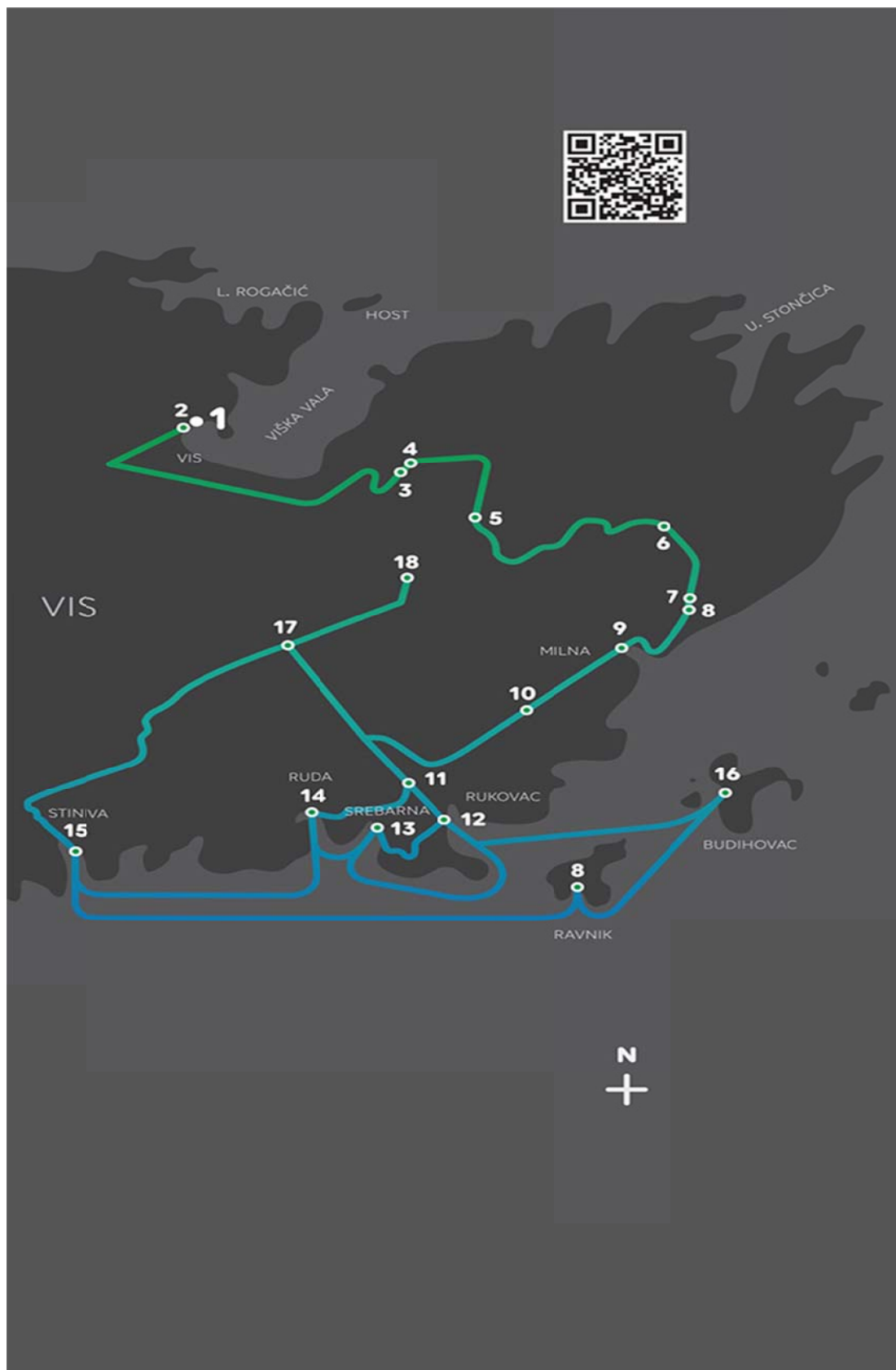

Prilog 5. Karta geostaze Biševo

Izvor: Geopark Viški arhipelag, n. d.

Prilog 6. Karta geostaze Vis - Rukavac

Izvor: Geopark Viški arhipelag, n. d.

I. gimnazija, Zagreb
Terenska nastava - Geopark Viški arhipelag
14. - 16. svibnja 2020.
1. razred

Ime i prezime učenika:

Broj postignutih bodova: ____ / 15

Potpis nastavnika:

U SLJEDEĆA TRI ZADATKA UPIŠI ODGOVORE NA CRTE.

2	
---	--

 1. Objasni pojam georaznolikosti.

2	
---	--

 2. Objasni pojam geobaštine.

2	
---	--

 3. Zašto je važno očuvanje geobaštine?

SLJEDEĆA DVA ZADATKA RIJEŠI POMOĆU PRILOŽENIH FOTOGRAFIJA.

3	
---	--

 4. Na crte ispod fotografija upiši imena zaštićenih geolokaliteta u geoparku Viški arhipelag.

---

3 5. Na crte ispod fotografija upiši ime reljefnog oblika i opiši proces kojim je nastao.

U SLJEDEĆEM ZADATKU UPIŠI ODGOVOR NA CRTE.

3 6. Objasni determinante i potencijale geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima.

Prilog 8. Rubrike za vrednovanje izlaganja

Elementi vrednovanja	Izuzetno 3 boda	Dobro 2 boda	Prihvatljivo 1 bod	Neprihvatljivo 0 bodova
Jasnoća i organiziranost izlaganja.	Izlaganje je jasno i organizirano te čini kontinuiranu cjelinu.	Izlaganje je prilično jasno i organizirano, no u pojedinim dijelovima dolazi do manjih prekida u kontinuitetu.	Izlaganje je djelomično jasno i organizirano, uz česte prekide u kontinuitetu i određeni nedostatak koncentracije.	Izlaganje je nejasno i neorganizirano.
Samostalnost i korištenje bilješki.	Samostalno izlaganje, bez korištenja bilješki.	Samostalno izlaganje, povremeno korištenje bilješki kao pomoć u organizaciji izlaganja.	Kontinuirano korištenje bilješki kao podsjetnika.	Čitanje bilješki.
Komunikacija s ostalim učenicima i učiteljem.	Spremnost na komunikaciju, brza i točna reakcija na postavljena pitanja.	Spremnost na komunikaciju, sporija i točna reakcija na postavljena pitanja.	Nespremnost na komunikaciju, spora i djelomično točna reakcija na postavljena pitanja.	Odbijanje komunikacije, spora i netočna ili izostala reakcija na postavljena pitanja.
Pravogovor i retorika.	Pridržavanje pravogovornih normi, znanstveni stil izlaganja.	Pretežno pridržavanje pravogovornih normi, pretežno znanstveni stil izlaganja.	Djelomično odstupanje od pravogovornih normi, djelomično odstupanje od znanstvenog stila izlaganja.	Konstantno odstupanje od pravogovornih normi i znanstvenog stila izlaganja.
Pridržavanje vremenskog	Izlaganje je u cijelosti održano u zadanom vremenskom	Najveći dio izlaganja održan je u zadanom vremenskom okviru, uz kraći	Polovica izlaganja održana je u zadanom vremenskom okviru, uz nešto	Izlaganje uvelike prelazi zadani vremenski okvir ili je znatno

okvira.	okviru.	produžetak za zaključni dio.	dulji produžetak za ostatak izlaganja.	kraće od predviđenoga vremenskog okvira.
---------	---------	------------------------------	--	--

Prijedlog ljestvice ocjenjivanja: 15, 14 = odličan (5);
13, 12 = vrlo dobar (4);
11, 10, 9 = dobar (3);
8, 7 = dovoljan (2)

Prilog 9. Rubrike za vrednovanje intervjua

Elementi vrednovanja	Izuzetno 3 boda	Dobro 2 boda	Prihvatljivo 1 bod	Neprihvatljivo 0 bodova
Struktura intervjua (jasnoća i organiziranost).	Struktura intervjua je jasna i organizirana te čini kontinuiranu cjelinu.	Struktura intervjua je prilično jasna i organizirana, no u pojedinim dijelovima dolazi do manjih prekida u kontinuitetu.	Struktura intervjua je djelomično jasna i organizirana, uz česte prekide u kontinuitetu i određeni nedostatak koncentracije.	Struktura intervjua je nejasna i neorganizirana.
Samostalnost i korištenje bilješki.	Samostalnost u postavljanju pitanja, bez korištenja bilješki.	Samostalnost u postavljanju pitanja, povremeno korištenje bilješki.	Konstantno korištenje bilješki kao pomoći pri postavljanju pitanja.	Čitanje pitanja (bilješki).
Komunikacija sa sugovornicima.	Spremnost na komunikaciju, nema prekidanja sugovornika, izraženo poštivanje sugovornika.	Spremnost na komunikaciju, povremeno prekidanje sugovornika, pretežno izraženo poštivanje	Nespremnost na komunikaciju, često prekidanje sugovornika, uglavnom izraženo poštivanje	Nespremnost na komunikaciju, konstantno prekidanje sugovornika, slabo izraženo poštivanje

		sugovornika.	sugovornika.	sugovornika.
Pravogovor i retorika.	Pridržavanje pravogovornih normi, znanstveni stil izražavanja.	Pretežno pridržavanje pravogovornih normi, pretežno znanstveni stil izražavanja.	Djelomično odstupanje od pravogovornih normi, djelomično odstupanje od znanstvenog stila izražavanja.	Konstantno odstupanje od pravogovornih normi i znanstvenog stila izražavanja.
Pridržavanje vremenskog okvira.	Intervju je u cijelosti održan u zadanom vremenskom okviru.	Najveći dio intervjuja održan je u zadanom vremenskom okviru, uz kraći produžetak za zaključni dio.	Polovica intervjuja održana je u zadanom vremenskom okviru, uz nešto dulji produžetak za ostatak intervjuja.	Intervju uvelike prelazi zadani vremenski okvir ili je znatno kraći od predviđenoga vremenskog okvira.

Prijedlog ljestvice ocjenjivanja: 15, 14 = odličan (5);

13, 12 = vrlo dobar (4);

11, 10, 9 = dobar (3);

8, 7 = dovoljan (2)

Prilog 10. Rubrike za vrednovanje usporedne analize informacija

Elementi vrednovanja	Izuzetno 3 boda	Dobro 2 boda	Prihvatljivo 1 bod	Neprihvatljivo 0 bodova
Uspoređivanje sličnosti i razlika.	Potpuno, jasno i smisleno uspoređivanje sličnosti i razlika.	Navođenje sličnosti i razlika, uz djelomično, ali smisleno uspoređivanje.	Navođenje sličnosti i razlika uz pokušaj uspoređivanja.	Navođenje sličnosti i razlika, bez uspoređivanja.
Argumentiranje pozivanjem na stručnu literaturu.	Jasno argumentiranje iz kojeg je vidljiva visoka razina	Jasno argumentiranje, uz manje nejasnoće vezane uz proučenu	Djelomično jasno argumentiranje uz velike nejasnoće vezane uz proučenu	Nejasno argumentiranje koje upućuje na površno ili izostalo

	razumijevanja proučene literature.	literaturu.	literaturu.	proučavanje literature.
Samostalnost i korištenje bilješki.	Samostalnost u uspoređivanju informacija, uz minimalno korištenje bilješki.	Samostalnost u uspoređivanju informacija uz povremeno korištenje bilješki.	Konstantno korištenje bilješki.	Čitanje bilješki.
Komunikacija s ostalim učenicima i učiteljem.	Spremnost na komunikaciju, brza i točna reakcija na postavljena pitanja.	Spremnost na komunikaciju, sporija i točna reakcija na postavljena pitanja.	Nespremnost na komunikaciju, spora i djelomično točna reakcija na postavljena pitanja.	Odbijanje komunikacije, spora i netočna ili izostala reakcija na postavljena pitanja.
Kritičko mišljenje.	Jasan i argumentiran kritički osvrt na različite izvore informacija.	Pretežno jasan i djelomično argumentiran kritički osvrt na različite izvore informacija.	Djelomično jasan i površno argumentiran kritički osvrt na različite izvore informacija.	Nejasan i neargumentiran ili izostao kritički osvrt na različite izvore informacija.

Prijedlog ljestvice ocjenjivanja: 15, 14 = odličan (5);

13, 12 = vrlo dobar (4);

11, 10, 9 = dobar (3);

8, 7 = dovoljan (2)

Prilog 11. Rubrike za vrednovanje aktivnosti i argumentacije u raspravi i debati

Elementi vrednovanja	Izuzetno 3 boda	Dobro 2 boda	Prihvatljivo 1 bod	Neprihvatljivo 0 bodova
Jasnoća i organiziranost argumentacije.	Jasno i organizirano argumentiranje iz kojeg je vidljiva visoka razina razumijevanja problematike.	Jasno i organizirano argumentiranje, uz manje nejasnoće vezane za problematiku.	Djelomično jasno argumentiranje uz velike nejasnoće vezane za problematiku.	Nejasno argumentiranje koje upućuje na površno ili izostalo razumijevanje problematike.
Samostalnost i korištenje bilješki.	Samostalno navođenje i dokazivanje argumenata uz minimalno korištenje bilješki.	Samostalno navođenje i dokazivanje argumenata uz povremeno korištenje bilješki.	Kontinuirano korištenje bilješki.	Čitanje bilješki.
Komunikacija s ostalim učenicima i učiteljem.	Spremnost na komunikaciju, potpuno poštivanje sugovornika, nema prekidanje sugovornika.	Spremnost na komunikaciju, poštivanje sugovornika uz povremeno prekidanje.	Nespremnost na komunikaciju, često prekidanje sugovornika, uglavnom izraženo poštivanje sugovornika	Odbijanje komunikacije ili konstantno prekidanje sugovornika i slabo izraženo poštivanje sugovornika.
Pravogovor i retorika.	Pridržavanje pravogovornih normi, znanstveni stil izražavanja.	Pretežno pridržavanje pravogovornih normi, pretežno znanstveni stil izražavanja.	Djelomično odstupanje od pravogovornih normi, djelomično odstupanje od znanstvenog stila izražavanja.	Konstantno odstupanje od pravogovornih normi i znanstvenog stila izražavanja.
Aktivnost.	Potpuno aktivno sudjelovanje, bez	Pretežno aktivno sudjelovanje uz	Djelomično aktivno	Pasivno sudjelovanje,

	potrebe za posebnim poticanjem.	povremeno poticanje.	sudjelovanje uz poticanje.	slaba ili izostala reakcija na poticanje.
--	---------------------------------	----------------------	----------------------------	---

Prijedlog ljestvice ocjenjivanja: 15, 14 = odličan (5);

13, 12 = vrlo dobar (4);

11, 10, 9 = dobar (3);

8, 7 = dovoljan (2)

Prilog 12. Rubrike za vrednovanje izrade i prezentacije postera

Elementi vrednovanja	Izuzetno 3 boda	Dobro 2 boda	Prihvatljivo 1 bod	Neprihvatljivo 0 bodova
Sadržaj postera.	Poster sadrži najvažnije činjenice povezane s odgovarajućim grafičkim priložima.	Poster sadrži najvažnije činjenice koje su uglavnom povezane s odgovarajućim grafičkim priložima.	Poster uglavnom sadrži najvažnije činjenice koje nisu povezane s odgovarajućim grafičkim priložima.	Poster ne sadrži najvažnije činjenice, činjenice nisu povezane s odgovarajućim grafičkim priložima.
Grafičko oblikovanje.	Dizajn postera u potpunosti odgovara temi, grafičko oblikovanje je vizualno privlačno.	Dizajn postera djelomično odgovara temi, grafičko oblikovanje je vizualno privlačno.	Dizajn postera djelomično odgovara temi, grafičko oblikovanje je djelomično vizualno privlačno.	Dizajn postera ne odgovara temi, grafičko oblikovanje nije vizualno privlačno.
Jasnoća i organiziranost prezentacije postera.	Prezentacija je jasna i organizirana te čini kontinuiranu	Prezentacija je prilično jasna i organizirana, no u pojedinim dijelovima dolazi	Prezentacija je djelomično jasna i organizirana, uz česte prekide u kontinuitetu i	Prezentacija je nejasna i neorganizirana.

	cjelinu.	do manjih prekida u kontinuitetu.	određeni nedostatak koncentracije.	
Samostalnost i korištenje bilješki.	Samostalnost pri prezentaciji, bez korištenja bilješki.	Samostalnost u prezentaciji, povremeno korištenje bilješki.	Kontinuirano korištenje bilješki kao podsjetnika.	Čitanje bilješki ili teksta s postera.
Komunikacija s ostalim učenicima i učiteljem.	Spremnost na komunikaciju, brza i točna reakcija na postavljena pitanja.	Spremnost na komunikaciju, sporija i točna reakcija na postavljena pitanja.	Nespremnost na komunikaciju, spora i djelomično točna reakcija na postavljena pitanja.	Odbijanje komunikacije, spora i netočna ili izostala reakcija na postavljena pitanja.
Pravogovor i retorika.	Pridržavanje pravogovornih normi, znanstveni stil izražavanja.	Pretežno pridržavanje pravogovornih normi, pretežno znanstveni stil izražavanja.	Djelomično odstupanje od pravogovornih normi, djelomično odstupanje od znanstvenog stila izražavanja.	Konstantno odstupanje od pravogovornih normi i znanstvenog stila izražavanja.
Pridržavanje zadanog vremenskog okvira prezentacije postera.	Prezentacija je u cijelosti održana u zadanom vremenskom okviru.	Najveći dio prezentacije održan je u zadanom vremenskom okviru, uz kraći produžetak za zaključni dio.	Polovica prezentacije održana je u zadanom vremenskom okviru, uz nešto dulji produžetak za ostatak izlaganja.	Prezentacija uvelike prelazi zadani vremenski okvir ili je znatno kraća od predviđenoga vremenskog okvira.

Prijedlog ljestvice ocjenjivanja: 21, 20, 19 = odličan (5);

18, 17, 16 = vrlo dobar (4);

15, 14, 13 = dobar (3);

12, 11, 10 = dovoljan (2)

Prilog 13. Upute za izradu prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima

Pomoću opažanja i informacija dobivenih na terenskoj nastavi izradi pisani rad o mogućnostima daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima, prema sljedećim uputama:

- a) Pisani rad izradi u obliku eseja, opsega do pet stranica teksta (uključujući grafičke priloge).
- b) Koristi font Times New Roman, veličinu slova 12, prored 1,5 i obostrano poravnanje.
- c) U uvodnom dijelu objasni ključne pojmove iz naslova eseja.
- d) U središnjem dijelu navedi tri primjera koja bi uvrstio u geoturističku ponudu otoka Visa i okolnih otoka, usporedi ih s dosadašnjom praksom i argumentiraj odabir.
- e) U zaključnom dijelu predstavi završnu ideju temeljem činjenica predstavljenih u glavnom dijelu rada, vlastitoga mišljenja i okosnice prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima.
- f) U esej uključi minimalno tri fotografije nastale tijekom terenske nastave te uz njih navedi opis i izvor.

Prilog 14. Rubrike za vrednovanje prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima

Elementi eseja		Prijedlog bodovanja
Sadržaj i obrada teme	12 bodova	<p>Uvod – 2 boda</p> <p>2 boda za u potpunosti određene ključne pojmove iz naslova eseja.</p> <p>1 bod za djelomično određene ključne pojmove iz naslova eseja.</p> <p>0 bodova za neodređene ključne pojmove iz naslova eseja.</p> <p>Razrada - 7,5 boda</p> <p>0,5 boda za svaki naveden primjer.</p> <p>1 bod za uspoređivanje pojedinoga primjera s dosadašnjom praksom.</p> <p>1 bod za argumentaciju pojedinoga primjera kao potencijalnog dijela geoturističke ponude.</p> <p>0 bodova za nedostatak primjera.</p>

		<p>Zaključak - 2,5 boda</p> <p>2,5 boda za zaključak oblikovan temeljem činjenica predstavljenih u glavnom dijelu rada, vlastitoga mišljenja i okosnice prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima.</p> <p>2 boda za zaključak oblikovan temeljem vlastitoga mišljenja i okosnice prijedloga daljnjeg razvoja geoturizma na otoku Visu i okolnim otocima.</p> <p>1 bod za zaključak oblikovan temeljem činjenica predstavljenih u glavnom dijelu rada i vlastitoga mišljenja.</p> <p>0,5 boda za zaključak oblikovan temeljem činjenica predstavljenih u glavnom dijelu rada.</p> <p>0 bodova ukoliko zaključka nema ili je posve nelogičan.</p>
Organizacija eseja	1 bod	<p>1 bod za jasno vidljivu podjelu na uvod, glavni dio i zaključak.</p> <p>0 bodova ukoliko esej nema jasno vidljivu podjelu na uvod, glavni dio i zaključak.</p>
Dodatni sadržaji (fotografije)	1 bod	<p>1 bod za uključene minimalno tri fotografije i naveden opis i izvor.</p> <p>0,5 boda za uključene minimalno tri fotografije, bez navedenog opisa, ali uz navedeni izvor.</p> <p>0 bodova ukoliko nedostaju tri fotografije ili izvori nisu navedeni.</p>
Tehničke upute	1 bod	<p>1 bod ukoliko je esej napisan prema sljedećim tehničkim uputama: font Times New Roman, veličina slova 12, prored 1,5 i obostrano poravnanje.</p> <p>0 bodova za neusklađenost s tehničkim uputama.</p>
Pravopis i gramatika	1 bod	<p>1 bod ukoliko nema gramatičkih i pravopisnih pogrešaka.</p> <p>0,5 boda za malobrojne gramatičke i pravopisne pogreške.</p> <p>0 bodova za veliki broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka.</p>
Ukupno	16 bodova	<p>16, 15 = 5 (odličan); 14, 13, 12 = 4 (vrlo dobar); 11, 10, 9 = 3 (dobar); 8, 7 = 2 (dovoljan)</p>